

Tar Károly

**A magyar kultúra követői
Skandináviában**

2021

Tartalom

Az Ághegy és környéke	3
Előzmények	3
Az Ághegy	5
Az ág hegyén	9
Az Ághegy munkatársai	13
Mit akartunk?.....	19
Ághegy Könyvek.....	21
Az Ághegy-Liget Baráti Társaság	26
A búcsú keserősége.....	28
 Magyar alkotók a skandináviai zenei életben.....	31
Bevezetés	31
Régi kapcsolatok	31
Nagy zeneszerzőink népszerűsége.....	34
A skandináviai zenei élet jeles képviselői	41
Tallózás két évtized skandináviai magyar vonatkozású zenei eseményeinek hírtengerében ...	62
Irodalom	68

Az Ághegy és környéke

Előzmények

A skandináviai magyar irodalmi és művészeti folyóirat a szükségszerűség jegyében fogant. 1990-ben, amikor először látogathattunk feleségemmel Svédországba menekült lányunkhoz, számos itt élő és magyarságát megőrizni óhajtó értelmiségivel beszélgetve felmerült egy szakszerűen szerkesztett, anyanyelvünk ápolását tudatosan vállaló kiadvány szüksége. Negyedévenként megjelenő családi lapot ajánlottam, és kidolgoztam ennek tervét. Ezt néhány írásomban indokoltam, dolgozatomban az elképzelt családi lapról *Magyar dolgok* című könyvemben is megjelent az Erdélyi Kiskönyvtár sorozatban. A svédországi magyar egyesületeknek elküldtem tervezetemet és számos buzdító levelet kaptam. Amikor öt esztendővel később, özvegységem második esztendejében családegyesítés címén végleg Svédországba költöztem, a lundi magyar egyesület szolgálatában alapítottam, szerkesztettem és egyre gyarapodó barátaimmal sokszorosítottam a Lundi Lapot.

A következő esztendőkből ebből nőtt ki néhány közeli város nevét viselő mellékletből összeállított, magyar egyesületeket szolgáló lap, amelyeknek anyagát egy vagy több tudósító gyűjtötte és írta. Végül ebben az egy lapban több lap nőtt ki magát norvégiai fiókszerkesztőséggel, dániai és finnországi munkatársakkal az egész skandináviai magyarságot szolgáló családi lapként, anyagi támogatások híján is 20-80 oldalas, kérvénypapír nagyságú, a különféle magyar egyesületek által honlapunkról fénymásolható, ISSN számmal engedélyezett kiadvánnyá. A terjesztés egészen az utóbbi évekig a Magyar Emberi Jogi Alapítvány (Hungarian Human Rights) ingyenes honlapjának engedélyezett igénybevételel vált lehetővé.

A különféle egyesületi lapok a szakszerű szerkesztés hiánya miatt rövid életű próbálkozások voltak. A Magyar Liget létrehozásával a lapcsinálás mesterségének hiányát sikerült pótolnunk. Reméltem, hogy olvasók és vezetők előtt bebizonyíthatom tanult mesterségemben szerzett tudásomat. Felső iskolai szinten tanult mesterségem lépcsőin a kolozsvári napilap rovatvezetői megbízatáson, az országos magyar ifjúsági hetilap nevelési rovatvezetőjeként és publicistájaként, több lap főmunkatársaként és a gyermekirodalmi folyóiratok főszerkesztői posztján dolgozva vállaltam különféle közhasznú lapok alapítását. Akkoriban már négy évtizede gyakoroltam a lapszerkesztést, mikor e sorokat írom, a hatvanegyedik, újságírásban töltött esztendőmet számolhatom.

Sikerült környezetemet meggyőzőnöm a magyar egyesületek összetartozásának fontosságáról, arról, hogy ehhez a pusztá kijelentésnél több kell, olyan hasznos gyakorlat, amely folyamatos. Részvétele a lundi magyar egyesület vezetésében a közös lapcsinálás, a versmondó vetélkedők, a dél-svédországi gulyásfőző verseny és a magyarul tanuló iskolások ligeteinkbe terve-

zett, mezei futással, hegyi kerékpárversennyel, zsákba futással, gulyáspartival, tábortúzzel, tánccal és sok más játékkal tervezett, évenként megismételhető évszárója mind-mind csak kitartó összefogással és sajtónyilvánossággal éltethető.

Értelmes munkára mindig akad lelkes ember. Nem számoltam, lapjaimnak hányan segítettek. Számosan, sokan név nélkül is megmaradtak emlékezetemben. Sorolhatnám, és az emlékeztetőben megmaradtakból számosat említettem is *Voltam* címmel megjelent hat kötetes emlékiratomban. Jelmondatunk (múlt időben) ma is él:

Svédországban rengeteg a liget (Lund), de Magyar Liget csak egy van!

Családi lapunk két évtizeden át igyekezett kiegészítője lenni a svédországi magyar egyesületek szövetsége szervezeti célokat szolgáló országos lapjának, a Híradónak, az Új Kéve – a svédországi protestáns magyarok és a 2012-ig működő norvégiai NBK Híradójának.

A családi lap elfogadtatása számos nehézségbe ütközött. A magyar egyesületek szövetségének titkárától figyelmeztető levelet kaptam, miszerint nekik van más lapjuk, másra nincs szükségük. A családi lap szükségét nem ismernék (fel). Később, amikor a szerkesztőségük rovatosítására bírtam megbízott főszerkesztőjüket és a két lap egyesítését ajánlottam, elzárkóztak szakmai érveim elől. A kezdeti jó fogadtatás és együttműködés után a Lundi Lapot sem fogadta el a helyi magyar egyesület minden, időnként újraválasztott vezetősége. A szocialista országokból idemenekült magyarok vezetőségébe emelt tagjaiban még utánzásra késztetően éltek a szülőföldjükön eluralkodott pártvezetés különféle, demokratikusnak mondott, valóban diktatórikus formái. Nem titkoltam, hogy a lap tartalmát a vezetőséggel közös megegyezésben, de függetlenségének megtartásával kívánom kialakítani. Az egyre bővülő Magyar Liget ilyenformán inkább megtűrt, mint elfogadott, anyagilag sem támogatott lapként volt kénytelen végezni vállalt családépítő feladatát. (Tematikájáról, amelynek erősségei a *beolvadás nem, beilleszkedés igen* jelszóval a színvonalasabb anyanyelvi oktatás kérdései, az egyesületi élet építő kritikája, a *minden magyar felelős minden magyarért*, küzdelem zagyva nyelvűségünk ellen és a *megszámolásunk szükségessége* voltak az *Északi fényben* című könyvemben írtam bővebben.)

Ugyanezen célokért vállaltam a lund-i bevándorlók Över Gränser (Határokon Túl) című svéd nyelvű lapjának főszerkesztői megbízatását és szerkesztettem a szombatonkénti egy órás magyar rádióműsort is, amely később Transsylvania Rádió néven ötnyelvű adással és magyar nyelvű irodalmi adással bővült. Nyaranként pedig a tasnádi magyar egyesület szolgálatában segítettem a magam alapította *Tükör* című helyi kis újság munkatársainak a szerkesztésben és elektronikus tördelésben.

Az Över Gränser egyik, magam tervezte címlapja, a bevándorlók rádiójának logója és a tasnádi lap első száma.

Az Ághegy

A Magyar Liget irodalmi és művészeti mellékletéből nőtt ki az *Ághegy* című skandináviai magyar irodalmi és művészeti folyóirat. Minden támogatás nélkül, csupán a számomra megítélt svédországi társadalmi havi segélyből olyan irodalmi és művészeti folyóiratot alapítottam, amelyben ízelítőt nyújthattam az előttünk járók és kortársaink figyelemre méltó

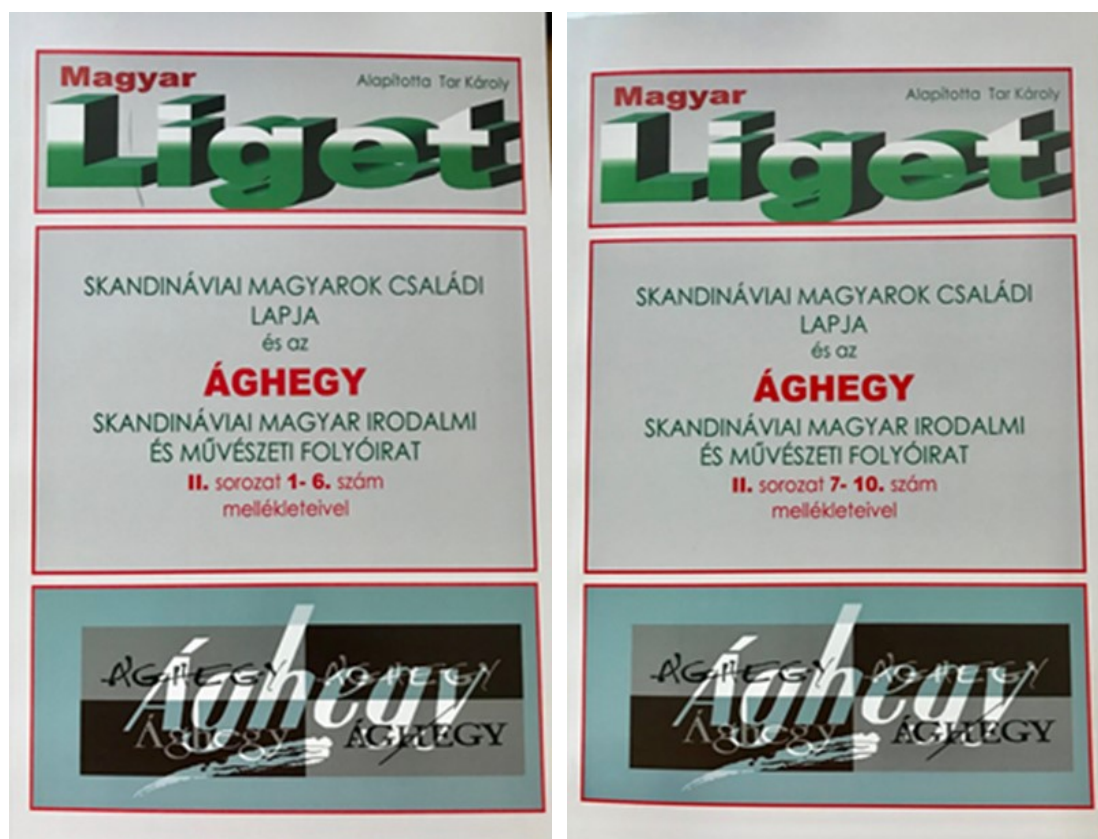
irodalmi és művészeti alkotásaiból. A *Rügyek* rovatban pedig szárnyukat bontogatóknak biztosítottam teret alkotásaik bemutatására.

A rovatcímek maguktól beszélnek: IRODALOM, AKIK ELŐTTÜNK JÁRTAK, AKIK MELLETTÜNK JÁRNAK, TÖRZSTÉR, ÉSZAK HÍRNÖKEI, PÁHOLY, ZENE/SZÓ, KÉPTÁR, KÉPFÉNY, JÁRKÁLÓ, KÖNYVEK, MEGJEGYZÉSEK, A SKANDINÁVIAI MAGYAR ALKOTÓK NÉVSORA, KÉPTÁR MELLÉKLET.

Az A5-ös formátumú, 5-5 számot magában foglaló kötetekben megjelenő folyóirat oldalait folyamatosan számoztam, mert egyféle antológiának gondoltam, amelyben összegyűjthetem az évszázada Skandináviában élő magyar vagy magyar származású alkotók bemutatásáról szóló írásokat. Az északi országok magyar alkotóinak tíz kötetes antológiája 6800 oldalt számlál, a második sorozat tizenöt számának oldalaival pedig még ezer oldallal több. A költségek kímélése miatt öt-öt számot szerkesztettem és tördeltem egy-egy hat-hétszáz oldalas kötetbe. Tíz ilyen kötet elkészítését vállaltam. Ezt 2018-ban teljesítettem. 2019-ben a folyóirat II. sorozatának tíz száma a Magyar Liget mellékleteként A4-es formátumban, két kötetben szerkesztve 60 példányban került szétosztásra olvasóink között. A II. sorozat 11-15. számának nyomtatására már csak tíz példányra elegendő támogatást kaptam.

Az *Ághegy* folyóirat 50 száma tíz kötetben, a skandináviai magyar alkotók antológiája

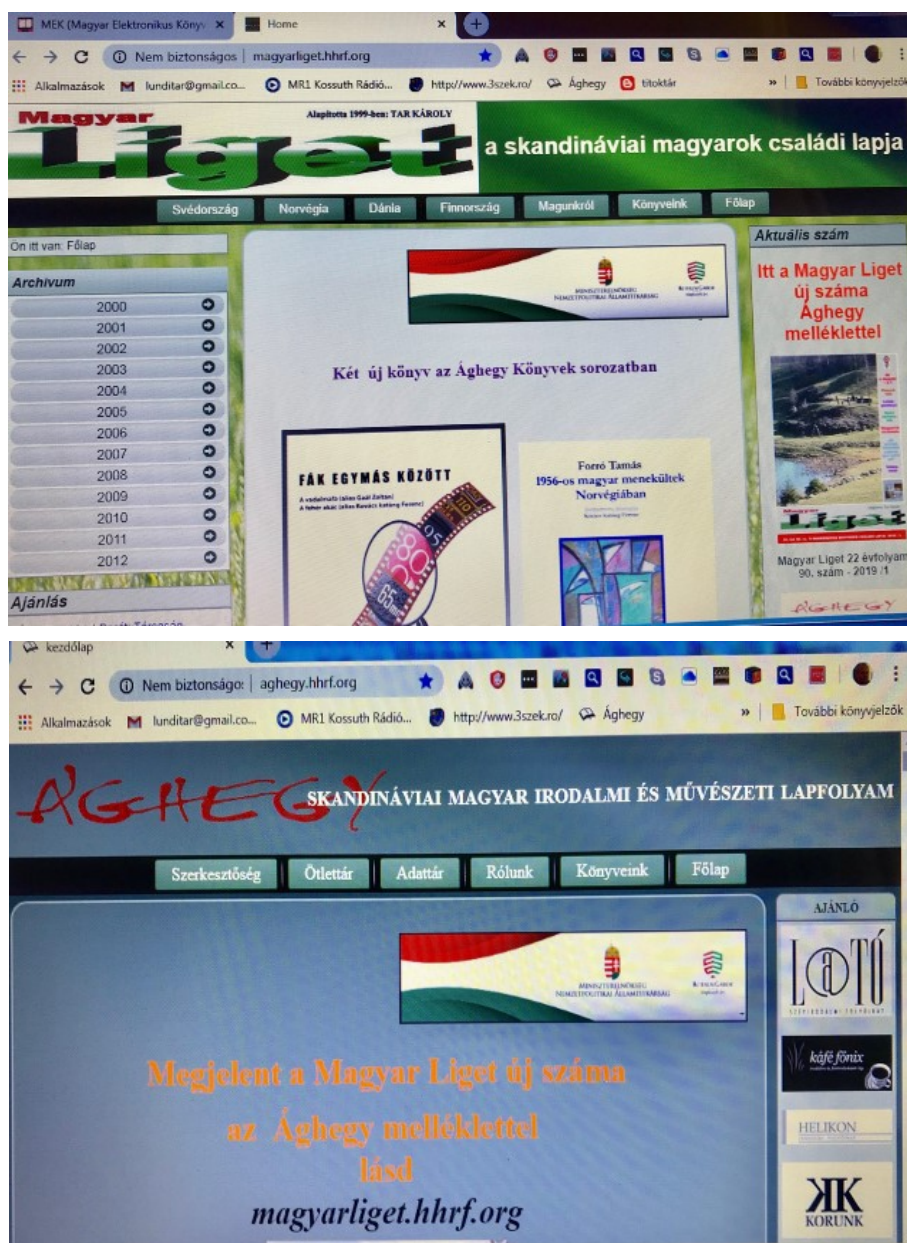

A Magyar Liget mellékleteként megjelent Ághegy II. sorozat 1-6. és 7-10. nyomtatott számainak fedőlapja

Az Ághegy folyóirat indulásakor egyik kitűzött célom az volt, hogy a magyar egyesületektől különféle okok miatt magukat távont tartó alkotók virtuális közösségével példát mutassunk a sajátos önépítésre. Tettük ezt nemcsak a folyóirat oldalain megjelenő írásokkal és művészi munkákat bemutató fotókkal, hanem a folyóirat hangos kiadásainak akart olvasótalálkozókon is, amelyeket az északi országok nagykövetségeinek erkölcsi és nem egyszer anyagi segítségével rendeztünk az északi országokban, és többnyire a magunk erejéből az anyaországban és Erdélyben is. Alkotói közösségeink életrevalóságát bizonyítják ezek a rendezvények. A résztvevők és a hallgatóság számának fokozott növekedése pedig jótékony hatással volt a felkeresett magyar közösségek művelődési életére.

A két lap népszerűsítésére már a kezdetekkor kezdeményeznem kellett az Ághegy-Liget Baráti Társaság hivatalos alapítását, hogy aztán a Svédországi Magyar Egyesületek Szövetségének tagjaként jogot nyerjünk a szabályos egyesületi működésre, szimbolikus értékű tagsági díjat gyűjthessünk, alkalomadtán pedig némi támogatást kapjunk és adományokat fogadjunk el az alapszabályzatban meghatározott művelődésterjesztő munkánkkal járó elkerülhetetlen kiadások fedezésére.

A folyóirat a Magyar Emberjogi Alapítvány honlapján, számos anyaországon kívüli magyar lap társaságában talált ingyenes otthonra a világhálón. 2019 után az Ághegy-Liget Baráti Társaság magyarországi pályázaton nyert anyagi támogatással működött.

A Magyar Liget és az Ághegy honlapja a HHRF (www.hhrf.org) honlapján

Néhány anyaországi művelődést felügyelő felelős miniszterhez eljuttatott kérésemre nyújtott kisebb anyagi támogatásból a folyóirat, ha kis példányban is, de legalább mutatóban nyomtatásban is rendre megjelent, és eljutott a protokoll szabályoknak megfelelően intézményekhez és Baráti Társaságunk támogató tagjaihoz.

Megállapíthatjuk, hogy nem volt a világon még egy olyan irodalmi és művészeti folyóirat, amely anyagi támogatás nélkül évekig, kisebb zavarok ellenére is, rendszeresen megjelent. Működött, mert egész munkánkat, beleértve a szervezéstől a szerkesztésig, a tördeléstől a korrektúráig, mindent önkéntes, a szó jó értelmében, hazafias munkával végezte az az időnként ideig-óráig mellém szegődött kisebb közösség, amely egyetértett a lap által kitűzött célokkal.

Folyóiratunk számainak bemutatásakor ismételten szóba kerül névadásának története, körülményei. Ilyenkor hiába kutakodom meszesedő agyamban és emlékezetem különleges polcain, azon egyszerű magyarázaton kívül, miszerint az Ághegy neve benne volt, s talán benne van ma is a levegőben, nem talállok, más magyarázatot.

Az ág hegyén

E gondolat mellé rendelt hasonlat a következő: nemzetünk fájának törzsétől messze kinyúlunk, mi skandináviai magyarok, minden csoportosulásunk egy-egy különféle formájú ág. És az ágak hegyén bimbókként duzzad, virágokat nyit minden alkotónk, esetünkben az irodalom, a különféle művészetek művelői, akiket méltán nevezünk skandináviai magyar értelmiségieknek. Az Ághegy alkotóinak száma több, mint két és félezer. Ha alaposabban szemügyre vesszük, hogy kik ezek, látnunk kell: többnyire olyanok, akik még nem csatlakoztak a svédországi, a norvégiai, a dániai vagy a finnországi magyar egyesületekhez. Annak szükségessége, hogy legyen alkotóműhelyük, amelyben, ha többnyire csak virtuálisan, de gyakorolhatják a megmaradásunk szempontjából elengedhetetlen együvé tartozást, indokolta folyóiratunk tevékeny jelenlétét az intellektuális értékek skandináviai, hazai, európai s olykor, ha színvonalra lehetővé tette ezt a világ szellemi piacán. Munkatársaink önzetlen munkája példamutató szolgálat, magyarságtudatunkat gyarapító dicséretre méltó tevékenység. Helyünk mindenkor megszabja feladatainkat. Hiszem, hogy folyóiratunk neve is táplálta igyekezetünket. Mi az, ami elhiteti velem, hogy alkotóink életében jelen van és körülengi őket is ugyanaz az akarat levegője, amit az Ághegy neve szimbolizál. Amikor az Ághegyre gondolok, akaratlanul is felidézem irodalmunk jeleseinak egy-egy maradandó, továbbgondolásra érdemes gondolatát. Kolozsváriként, erdélyiként, magyarként, svéd-magyarként remélem, hogy nemcsak személyemre szóló és engem ösztönző sorok bukkantak elő emlékezetemből.

...és rügy fakad a tarlott ághegyen – írta hajdanán Bözödi György a velem is barátságos erdélyi író. És büszkén mondhatom, hogy a múlt század nyolcvanas éveinek végén Kányádi Sándor főszerkesztője voltam a Napsugárnál, az egyetlen magyar gyermekirodalmi lapnál. Biztos vagyok benne, hogy Kossuth-díjas költőnk is elégedett volt velem. Nyilván nemcsak reám hatottak s hatnak mai is emlékezetes verssorai válogatott kötetének címét adó költeményéből.

*valaki jár a fák hegyén
ki gyűjtja s oltja csillagod
csak az nem fél, kit a remény
már végképp magára hagyott –*

Egy városban, azonos napon születtem Reményik Sándorral. Még élt, amikor tudatomra ébredtem, azonos utcákon jártunk, azonos falak között, hatott reám és irányított a hely szelleme. Tőle való a következő idézet az *Ágak hegyén arany megint* című verséből.

*Alattatok megyek
Aranyló ághegyek
Megint, –
Ködön át s mély borún,
Tündérin, szomorún
Valami tűnt varázs
Int.*

Fél évszázaddal előttem Áprily Lajos a kolozsvári Református Kollégium diákja volt. Társai megfakult tablója alatt ismerkedtem költészetével. A *Fa vagyok* címűt időszerűsítve most tartalmilag is találóan behelyettesíthetjük a szerkesztő éveinek számát:

*Ködöt lehel a virradat
s január széljárása zordon.
A szélben nyolcvanhat ágamat,
koronám hajladozva hordom.*

Csúcsaimon ragadozók
települnek le, karmos ölyvek.
Körülöttem nagy köd-folyók
hömpölyögnek alá a völgynek.

Roppantanak szelek, fagyok.
De ha a fény győz, *nyolcvanhat* ágam
a sugaraktól megragyog
ködremekelte zúzmarában.

Séta című versemben magam így fogalmazok:

*Tavasznak dolgozik
testben és lélekben.
Bámulom békés világom,
és gondolataim ághegyén
reményügyeket babusgatok
csöndes holnapokról:
Legyen! – kívánom, mintha
magam volnék a soros Jóságos.*

A nyugatra kényszerültek érzelmes költője volt Tollas Tibor. Felfigyeltem arra, hogy majd minden versében találunk fákról, erdőről hasonlatot. Ágról-szakadtságunk érzésével tele *Starnbergi fák alatt* című verse.

*Fohászkodom a tiszta fákhoz,
míg lombjuk esőt, napsugárt hoz,
tanítják: élni türelem.
Virágjuk hullhat, tudják holnap
csupasz ágaik kibomolnak
s újjászületnek szüntelen.*

És a *Kivágott* című is.

*Ti messzi sodort, szolgáló fák,
gyökértelen, bolygó hadak...
Hazátlan mit ér a szabadság
a cellaszürke ég alatt?*

Lelomboz, de reményt is kelt költeményeiben, amelyekben nekünk, mai többhazájúaknak szól. *A mélyből visszaérkezett*-ben például.

*Áramütésként szárnyak nőnek
bordádból s fölrepítenek,
hol csupasz ágakon lassan nyílik
lombosodó emlékezet...
S az élet fáján új fészket rak
a mélyből visszaérkezett.*

Svéd-magyar unokáim nevelésére hagytam ott szülővárosomat. De magammal hoztam és elevenen él emlékezetemben Dsida Jenő intelme, amit minden ág hegyén lakónak és alkotónak figyelmébe ajánlok. Részlet a *Tükör előtt* című költeményéből:

Bolyongani faluról falura.
Durva darócban gazdag, tiszta szellem.
Egymás szolgálja mind és nem ura.
Csecsemő csámcsog minden anyamellen.

Így készülünk szelíd háborúra,
mindig magunkért, soha mások ellen,
sót párolunk és vásznakat szövünk,
s míg kisebbítenek, lassan megnövünk.

Credónk a fák alatt, az ágak hegyén, civakodások erdejében, kivagyiságok rengetegében legyen a következő:

***Egymás szolgálja mind és nem ura...
mindig magunkért, soha mások ellen...***

József Attila *Ősz* című versében figyelmeztetett, hogy keresnem és találnom kellett volna olyan fiatalabb utódot, aki ha másként nem lesz, hozzám hasonlóan, pénz nélkül, önzetlenül szolgálva szerkeszti, szervezi és élteti az Ághegyet.

*Tar ágak-bogak rácsai között
kaparásznak az őszi ködök,
a vaskorláton hunyorog a dér.*

-----
*Tudtam, hogy ősz lesz, s majd fűteni kell,
de nem hittem, hogy itt van, ily közel,
hogy szemembe néz s fülemben morog.*

Dsida Jenő kriptája a Házsongárdi temetőben, közel családi sírhelyemhez áll. Homlokzatán a következő sírfelirat olvasható:

*Megtettem mindent, amit megtehettem,
Kinek tartoztam, mindent megfizettem.
Elengedem mindenki tartozását,
felejtsd el arcom romló földi mását.*

Legyen ez a mi reményteljes fogadalmunk is. És ha így érzünk és így cselekszünk, továbbra is anyagi támogatás nélkül, de a haza éltető figyelmében bízva, új virágos ágakat bont, gazdag termést ringat ágain a jövőben is a skandináviai magyar irodalmi és művészeti lapfolyam.

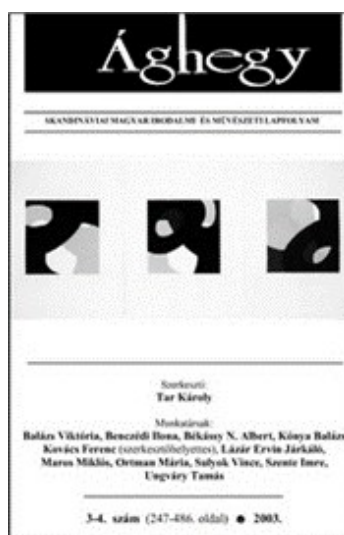
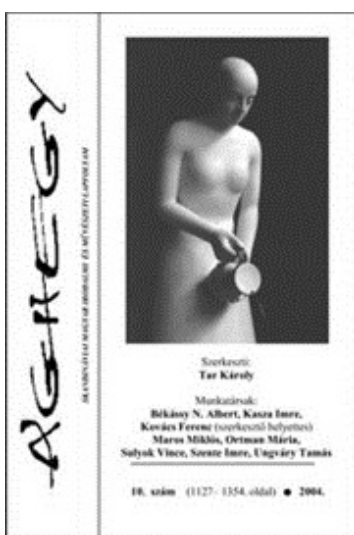
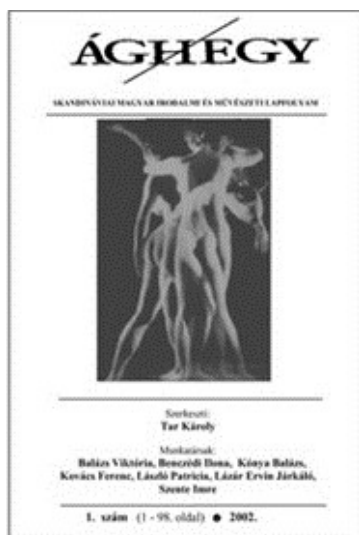
Folyóiratunk közel hét ezer oldalon egyfajta összegezését adja mindannak, amit a Skandináviában évszázad óta megtelepedett magyar alkotók, anyanyelvükhöz, hagyományaikhoz, kultúrájukhoz való ragaszkodásukat bizonyítva, és hídszerepünknek megfelelően, a befogadó országok alkotásait közvetítve és tolmácsolva létrehozta. Elégtétellel írhatom, hogy önként vállalt feladatokat sikerült teljesítenem. Nyolcvanhatodik életévemet taposom. Be kell látnom, hogy fáradt pillangóként repdeső szemmel egyre nehezebb a folyóirat többnyire egy-személyes szerkesztésekor adódó különféle aprómunkát is megfelelően végezni. Szervezés, levelezés, stilizálás, számítógépes tördelés, képszerkesztés, korrektúra stb. egyetlen lapnál sem nekem való. Két lapnál, mert családi lapomat, a Magyar Ligetet sem hagyhattam másra és írói munkám terveihez is makacsul ragaszkodom, naponta nehezedő feladatok elé állított. A gondviselésnek köszönhetően nemrég olyan segítőtársra leltem élettársamban, aki a nyelvtudományok doktoraként maga is újságíróskodott és az erdélyi magyarság nőlapjának volt főszerkesztőjeként tapasztalatait velem megosztja. Munkánkat folytatva reméltük, hogy fiatalabb munkatársaink közül valaki(k) majd követik példánkat. Meggyőződésünk, hogy Skandináviában továbbra is szükség lesz magyar családi lapra, magyar irodalmi és művészeti mellékletére: a két évtizede megjelenő Ághegy folytatására.

Munkatársaim felváltva, időnként jó tanácsokkal szolgáltak, hat országban rendezett különféle bemutatkozásaink alkalmával, idejüket és költségeiket nem kímélve segítettek folyóiratunk népszerűsítésében.

Az *Ághegy* ihlette fotó és grafikai ábrázolások
Páhi István, (Göteborg), Pusztai Péter (Montreal) és Várkonyi Erika (Helsinki) munkái

Az *Ághegy* letölthető és lapozhatóan olvasható formában is jelen van a Magyar Elektronikus Könyvtárban. Számláló mutatja, hogy nemcsak az európai országokban, hanem a tengereken túl is még mindig számos olvasónk van. Büszkéek lehetünk arra, hogy például japán nyelvre fordítva is olvassák szövegeinket. Folyóiratunk elektronikus megjelenéséért sem fizettünk, barátaink önzetlen segítségével végeztem.

Néhány saját tervezésű Ághegy címlap

Az Ághegy munkatársai

Munkatársaimat, ha csak egy alkalommal is segítettek alkotásaikkal, igyekeztem **A skandináviai országokban élő magyar alkotók névsora** cím alatt folyamatosan bővíthető névsorban közzé tenni, és arra biztattam olvasóinkat, hogy ezt az összeírást az utánunk jövők emlékeztetere bízva tovább gyarapítsák minden olyan északi országban megtelepedett alkotókkal, akiknek munkásságára figyelniük kell.

Írók

(prózaírók, költők, fordítók, tanulmányírók, kritikusok, közírók)

Antal Imre, Arvidson Sára, Asztalos Morell Ildikó, Bajak K. Zsuzsanna, Bálint Levente, Balogh Beáta (1973-), Balogh Sándor, Bánáti Gabriella, Bartal Klári (1940-), Bartha István (1925–2013), Békássy N. Albert (1942-), Bendes Rita, Benedek Szabolcs, Benedekné Szőke Amália (1929-), Bengtsson Benjamin Zsolt, Bengtsson Emma Margit, Berényi Lajos, Berg (Böti) Olga, Bíró István, Bitay Zsolt (1973-), Blénessy Zoltán, Bodoni-Lindh Anikó (1950-), Bodor Attila, Borka László (1932-), Boross Katalin, Boross Kálmán, F. Böszörményi Zoltán, Bruckner Zoltán, Burányi Gyula, Csák János, Csatlós János (1920-1993), Csikász Kollár Zsuzsanna, Csikzsögödi Szabó Zoltán (1957-), Csillag János (1952-), Czibik Gábor (1975-), Deák Csaba (1932-), Dobos Éva, Dohi Alexandru, Domonkos Domi István (1940-), Dóri Tibor (1936-), Dusa Ödön (1943-2007), Eggens Magda (1924-), Faludi Iván (1895-1978), Farkas Jenő, Fáskerti Mária, Fazakas Marianne (1956-), Firou Ilka, Fodor Béla, Fodor Imre, Fonyó István (1942-), Földesi Katalin, Fülöp Éva, Fülöp Géza, Gaál Zoltán, Garam Katalin, Gellért Tamás, Gergely, Edit Edo (1978-), Gergely Tamás, Gilice Zsuzsanna (1970-), Gleichmann Gabi (1954-), Gödriné Bedő Ilona, Göndör Ferenc (1928-), Grecz Andrea, Grünfeld Benny (1928), Gulbransen Weche, Gulyás Miklós (1938-), Gyarmati Rozália, Gyóni István (Stefan Westlund, 1938-), Halász György (1935-), Hámosi László (1911-1984), Hartangi Ditta, Harrer Gábor (1951), Havasi-Høyborg Otilia Piroska, Krasznai Erzsébet (1954), Hegedüs Zsolt, Hendi Ilona, Hont Gábor (1953-), Horváth Attila, Homoki Mária, Horváti Eszter, Hulej Ildikó, Hunyadi Viktória, Inczédi Gombos András (1940-), Janáky Réka (1963-), Járai János, Jehrbo (Hegedüs) Emese, Jeszenszky Géza, Juhász Gyula, Kádár, György, Kádár Péter, Kató János (1948-), Kemény Ferenc (1917-), Kemény Kari, Kertész Judit, Kesselbauer Gyöngyvér, Kindal Ilona, Klein Éva, Klein György (Georg Klein, 1925-), Kovács Magda (1942-), Kovács katáng Ferenc (1949-), Kozák Katalin, Krisztián Attila, Kulich Károly, Kunszenti Ágnes, Kunszenti-Kovács Dávid, Ladó József (1911-), Lahovary Pál, Lakatos Júlia, Langer (Jo) Sophie (1912-1990), László Patricia (1971-), Lázár Ervin Járkáló (1953-), Lázár Júlia, Lázár Oszkár, Ligeti Pál, Libik György (1919-1995), Lipcsey Andersson Emőke, Lőrinczi Borg Ágnes (1974-), Lukács Zoltán (1964-), Madarassy J.M. Enikő, Márky Ildikó (1940-), Martinovits Katalin, Mendel Zsuzsa, Mervel Ferenc (1936-2004), Mészáros Gabriella, Mihály Ferenc, Molnár Attila, Molnár-Broander Éva, Molnár István (1950-), Molnár Szilvia, M. Veress Mária, Molnár Veress Pál, Müller Mária, Müller Teréz (1925-), Nádasdy Farkas Irén, Nagy Lucia, Nalberg Zoltán (1941-), Neufeld Róbert (1937-), Ondrusek Julianna, Ortman Mária (1939), Pál Zsolt, Palotai Mária, Pándy Kálmán (1908-1988), Perger Dénes, Pető Tünde, Poeschl Mari, Pogány Orsolya, Pongrácz Ágnes, Piron Ilka, Publik Tony (1970-), Røkenes K. Erzsébet, Rosenberg Ervin (1935), Roth Imre (1924-), Rozsnyay Béla, Salamon Ilona, Sall László (1961-), Sánta Judit, Sára Erzsébet, Sármány Ilona (Person), Sárfi István, Sara Elisabeth, (1952-), Schapira Székely Zoltán (1955-), Sebestyén Éva, Sebestyén Gábor, Solymossy Olivér (1914-1986), Solymossy Péter, Staszer Boglárka (1951-), Straszer Boglárka, Steiner János, Strassburger Ferenc (1941-), Sulyok Vince (1932-2009), Szabó (Bancsik Ágnes), Szalay Sándor, Szarka István (1966-), Szeles Judit (1969-), Szende Stefan (1901-), Szenté Imre (1922-), Szilágyi László, Szilvássy Erika, Szűcs András, Szűts Gábor (1928-), Tamás Gellért (1963-), Tanító Béla (1942-2008), Tanító Béláné, Tar Károly (1935-), Tar Zsuzsa (1967-), Tatár Mária Magdolna (1946-), Tatár Sarolta, Thinsz Géza (1934-1990), Thurman Zoltán, Tilajcsik Roland, Tompa Anna, Tóth Ildikó Irma, Tóth Ilona, Tóth Károly Antal, Újvári Tünde, Veress Biborka, Veress Zoltán (1936-2013), Vető János, Vető Jenő, Vincefi Sándor, Vincze Iván, Vörös Márton (1900-1993), V. Telegdi Magda, Zichy Aladár (1925-), Zsigmond Gyula, Zsurbej Magda (1935-).

Zeneművészek

(zeneszerzők, zenei előadóművészek, könnyűzenészek)

Bercelly Montág Mária, Bogányi Bence, Bogányi Bernadett, Bogányi Gergely (1974-), Bogányi Mária, Bogányi Tibor, Bordás Mária, Bukovinszky Dávid, Bukovinszky Marianna, Bukovinszky Valéria, Citron Zsuzsa, Csátószegi Judit, Deák Dénes, Deák Csaba (1932-), Dénes Elemér, Gaál Zoltán, Grigoricza Olesen Panna, Gulyás Georg, Hentz Helga, Hibay Éva, Hirtling Béla, Horatius Ladislau, Jónás András, Juhász Gyula, Kazal Éva, Kádár György, Kerényi János, Kovács Erika, Marina Cristian, Maros Ilona, Maros Miklós, Máté Nikolett, Mokos Imre, Molnár Dávid, Molnár Tibor, Pallay Gizella, Polgár Éva, Práda Kinga, Rózmán Ákos (1929-2005), Seres Dóra, Sinai Pál (1930-1968), Sólyom János, Stuber György, Szilvay Csaba, Szilvay Géza, Szilvay Réka, Szirányi László, Szirányi Mária, Szokolay Sándor, Tamás Gábor, Tanító Béla (1942-2008), Ungváry Tamás, Urbán Imre, Vadász Róbert, Vas Tamás, Vásárhelyi Melinda, Vető János, Vincze Iván.

Előadóművészek

(rendezők, színészek, énekművészek, mozgásművészek)

Balázs Beatrix, Benczédi Zsuzsa, Benyő (Fülöp) Krisztina, Bíró János, Bokány Ferenc, Bozsodi László, Bödös Krisztina, Dálnoki Dániel, Deák Dénes, Domonkos István, Dusa Ödön, (1943-2007), Gaál Ágnes, Garlati Lajos, Fábián Mihály, Eszterhás Péter, Fodor Béla, Hibay Éva, Horváti Eszter, Kerényi János, Kisch István, Kis Ildikó, Magyar Melinda, Matolay Ferenc, Misurák János, Molavi Mária, Mulvai Márta, Orbán Csaba, Páll Zsolt, Pető Tünde, Pintyi család, Práda Sagvik Kinga, Publik Antal, Rajta Erzsébet, Seres Dóra, Schapira Zoltán, Sólyom János, Stuber György, Székely Ágnes, Székely Zoltán, Szilvay Réka, Szokolay Sándor, Szolnoki Zoltán, Tamás Gábor, Tálás Ernő, Urbán Csaba, Vadász Róbert, Varga István, Viele Valo, Wolf Judit, Zsurbej Magda (1935-).

Film-, videó- és fotóművészek

Bajak K. Zsuzsanna, Balogh Sándor (1931-2006), Bánhegyi László, Bánovits András (1955-), Borbás István, Boros Kálmán, Buday Károly, Csongvai Levente, Debreczeni Johanna, Dobos Kálmán, Dombi László, Dusa Ödön (1942-2007) Fagyos István, Farkas István, Farkas Jenő, Hancz Imre, Herskó Anna, Herskó János (1926-2011), Kemecsi Ferenc, Körmendi Dalma, Ligeti Pál, Lulich Georg (Lulich György) (1953-), Márton Zoltán (1962-), Mihala Éva, Molnár István, Nádas Róbert, Nagy Erika, Páhi István (1950-), Pusztai Péter, Seres Dóra, Sütő Zsolt, Székely János, Szirányi László, Tiglezen József (1964-), Ungváry Ildikó, Vető János.

Képzőművészek

(festőművészek, grafikusok, szobrászok, formatervező, textilművészek, építész, restaurátorok, művészettörténészek, műkedvelő képzőművészek)

Ambrus Lajos, Ajtony Imre (1932-), Ács István (1959-), Bajak K. Zsuzsanna, Bánovits András, Bartha Magda (1955-), Belik Ferenc, Benczédi Ilona (1948-), Berényi Lajos, Birincsik József, Bodoni János, Bokor Botond, Boros Katalin (Catlin K. Schlosser, 1952-), Buvári Gyula, Citrom Zoltán, Csanádi Ibolya (1953 -), Csíki Levente (1954-), Csíkós Tibor (1957-), Csíkzsögödi Szabó Zoltán, Dániel Éva (1952-), Dániel Lajos, Dávid Aladár, Demeter Zsuzsa, Dohi Alexandru, Donát László Levente, Drab Károly (1944-), Farkas Ildikó, Farkas Kinga, Fazakas Ildikó, Fazakas Marianne, Fejes Orsolya, Ferencz J. Réka, Flessner Lajos, Garami Éva, Gilice Zsuzsanna, Gulyás Balázs, Gyulai Farkas Sándor, (1945-), Halász Szabó Sándor (1920-), Haraszi István, Hont Robert, Horváth Alfréd, Horváth István, Illés István, Jiglund Krisztina, Kasza András, Kasza Ildikó, Kasza Imre (1952-), Kertész Gábor, Kiss Pál László (1922-2007), Kossik József, Kovács Anna Mária, Kovács Dea Judit, Kovács Emese,

Kovács Gyula, Kovács Ferenc, Kovács Kati, Kraitz Gusztáv és Ulla Kraitz, Kuk László, Láposi Eszter, Láposi Sylvia, Lénárt István, Liknivist Mária, Lisztes István (1942-), Löffler Ervin (1932-2012), Mayer Hella (1976-, Mihály Ferenc, Mikudin István, Mikola Nándor (1911-2005), Miski Török Ágnes, Molnár Attila, Mocanu Elena Dorina, Mokos Imola, Moritz Livia, Nagy Klára, Nagy Melinda, Nemes Endre (1909-1985), Némethy Sándor (1955), Olasz József, Patachich Csilla, Perger Dénes, Perjes Sándor, Pettersson Kerstin, Pogány Gábor, Poeschl Mari, Popovics Zoltán, Rébner-Widengard Krisztina, Rothman Lenke (1929-), Rozsnyay Béla, Perger Dénes, Pusztai Péter, Simon József, Schöner Ervin, Solymosi Ágnes, Söshl Mária, Stern Sándor, Sugár Péter, Szabó Klára, Szabó Magdolna (1958-), Szántó Kinga, Szakács Krisztina, Szalay Katalin, Szederjesi András, Szelényi Lajos, Szilágyi László, Szinnyei Kiss Ildikó, Sziráki Endre, Szirányi László, Tar Zoltán, Tompa Anna, Tóth Albert, Tóth Attila, Tóth Tímea (1981-), Trifonovics László, Urbán Attila (1977-), Varga István, Vánky Szabolcs, Vály Sándor, Várkonyi Erika (1975-), Venczel Árpád, Venczel Gyöngyi, Vető János, Vincefi Sándor, Wagner Nándor (1922-1997).

A névsor még most is folyamatosan kiegészíthető és javítható. Nagyon fontos azok számára, akik meg akarják érteni, kik éltették ezt a hírnevét napról-napra gyarapító folyóiratot. Több mint másfél ezren voltak és szeretném, hogy nevük ennek a listának a közlésével, köszönetemmel együtt, nyilvánosságot kapjon. Ha mindenikük mellé csak 2-3 olvasót számítunk, büszkén állíthatjuk, hogy anyanyelvünk megtartásában a tevékenyek száma megközelíti a tízezret. Összevetve ezt a számot más hasonló tematikájú folyóiratok mozgósító erejével, elmondhatjuk, hogy az Ághegy elérte célját, virtuális közössége nyomot hagyott az északi országokban szórványban élő magyarok művelődési életében. Bizonyossága ez annak a más felmérésekből is feltételezett ténynek, miszerint az északi országokban élő magyar értelmiségének alkotó ereje nagymértékben befolyásolhatja a jövőben is a szórványban élők nemzeti önazonosságuk megtartását és ápolását tudatosan vállaló, a beilleszkedni igen, beolvadni nem óhajtó magyarságot. Ők azok, akik a magyar közösségekben és ezeken kívül is bizonyíthatják, hogy az északi országokban élő svéd-, dán-, norvég, finn-magyarok, származásuk ajándéka-ként magukkal hozott és folyamatosan művelt kultúrájuk megtartásával, a befogadó országot gazdagítva lehetnek valóban hasznosan kettős identitásukat vállaló állampolgárok.

Joggal kérdezheti az olvasó: miként gyűjtöttem a folyóirat köré annyi munkatársat, akik alkotásaikat önzetlenül reám bízta és szimpátiával figyelték számaink tematikai gazdagodását. Talán leginkább azzal, hogy igyekeztem írásaimnak helyet találni a magyar sajtó különféle kiadványaiban. Nem kényeztettem el anyagaim sűrű közlésével, de mindig megjelent itt-ott egy-egy írásom, amelyekkel elnyerhettem munkatársaim bizalmát. Írásaik megítélését, stilizálásaimat, javításaimat így könnyebben elfogadták. Mégis úgy éreztem, mellőznek azok a folyóirat-szerkesztők, akiknek ismeretségi körétől távol maradtam, akiket nem ismernek, azok írásait nem vagy csak elvétve közlik. Áldást jelentett számomra az Országos Széchényi Könyvtár elektronikus részlege, ahova bérmentve feltölthettem minden könyvem. Nem elégedtem meg ennyivel, fontosabb könyveimet CD-lemezre vittem, és egy szatmári kisiparos segítségével sokszorosítottam, színes füzetet mellékelve hozzá. Az Ághegy köteteiből mindig annyi példányt sikerült nyomtatnom, amennyire futotta néhány magyarországi kulturálisminiszternek küldött kérésemre, a saját rendelkezésükre álló csekélyke alaptól átutalniok. Folyóiratom terjesztésének másik módja azok az aprólékos munkával másolt Ághegy-lemezek, amelyeket alkalomadtán, szerény nyugdíjamból lecsípett pénzekből vásárolt lemezekre vittem és lapbemutatóink alkalmával ajándékoztam az érdeklődőknek.

A legszívesebben a fenti névsorban szereplő minden egyes alkotóról méltató ismertetőt írnék, ezt könyvem megszabott terjedelmére való tekintettel egész csekély mértékben tehettem meg emlékirataimban, itt most még inkább vissza kell fognom magam, mindössze néhány különlegesen segítőkész munkatársamra emlékezhetem szűkszavúan.

Az Ághegy címoldalán rendre megneveztem néhány munkatársam, akik bár a szerkesztésben és a szerkesztőségben adódó rengeteg mindenés „aprómunkában” (levelezés, szövegszerkesztés, stilizálás, képszerkesztés, korrektúra, honlapszerkesztés, nyomdai előkészítés, stb.) nem, de tanácsaikkal segíthették a lényegében egyszemélyes szerkesztőséget.

Mervel Ferenc tizenvalahány nyelvet beszélő tanár volt, hirtelen haláláig „hídember”, egy-személyes intézmény. Az Eötvös Collegiumban Mervel Ferenc Könyvtár őrzi emlékét. Egy magyaroknak írt svéd nyelvtanfűzet szerzőjeként láttam a nevét először. Később skandináviai költőket bemutató fordításainak a *Kék fjord, ezüst sirály*-nak a kötetét lapozva erősödött bennem az érzés, hogy feltétlenül meg kell ismernem, segítségét kell kérnem. Tőle tudom, hogy megkülönböztethetünk északi (svéd, norvég), déli (dán) és szigeteki (izlandi, feröeri) skandináv nyelveket. Megközelítőleg száz skandináv szerző művét fordította magyarra és félszáz magyar szerző művét fordította svédre. Bejáratos volt Tomas Tranströmerékhez, a Nobel-díjas költőhöz. Kötetnyit fordított műveiből. Felkerestem Stockholmban. Miután ismertetem lapalapító tervemet szívesen vállalta, hogy munkatársam lesz. Így került a Nobel-díj várományosaként Tomas Tranströmeréről szóló ismertető az Ághegy első számába.

Szente Imre volt a másik nagy buzdítóm. Többször felkerestem spångai lakásában. Rendkívüli szerencsémnek tartom, hogy az Ághegyben közölhettem átdolgozott Kalevala fordítását, amelynek egyedülálló különlegessége, hogy a tizenötödik magánhangzónkat, a zárt *ë*-t szakavatottan használta. De számítógépes levelezése gondot okozott neki. Örömmel segítettem. Volt ebben némi számítás is. Mindig írásaival tele USB-vel jöttem el tőle, amelyek az Ághegy kiemelkedő anyagai voltak.

Az ilyen kaliberű emberek bemutatását az *Akik előttünk jártak* rovatban közöltem azzal a szándékkal, hogy felkutatok minden Skandináviában ismertté vált magyar vagy magyar származású értelmiségit. Így találtam rá a Borásban székelő Bevandorlók Intézetében Solmossy Olivér műveire. Kolozsváriként kíváncsiságomat növelte az, hogy író, költő, színész és pedagógus volt, aki Stockholmban is ismertté vált tehetsége és hivatása által.

Nyolcvanadik születésnapja környékén felkerestem Herskó János Kossuth-díjas filmrendezőt stockholmi lakásán. Anyaországi sikereiről nem sokat beszélt, inkább arról kérdeztem, miként sikerült a svéd filmoktatásban iskolát teremtenie. Nem elégedett meg az elméleti oktatással, hanem aprólékos gyakorlati foglalkozásokon gyűjtötte maga köré a fiatal filmesek sokaságát. A stockholmi Drámai Intézet rektora volt. Nemcsak rendezett, hanem szerepelt is néhány játékfilmben. Irigylésre méltó életet élt, minden percben azt tette, amit szeretett, amihez értett, amihez tehetsége volt. Ismeretségünk idején életpályáját feldolgozó könyv jelent meg róla, és megérdemelt elismerésben részesítették szülőföldjén is.

Azt hiszem, oslói munkatársam, Kovács katáng Ferenc hozzám hasonlóan fokozatos gonddal kiterjesztette ismeretségi körét (avagy én hozzá hasonlóan tettem ezt), tudatosan ismerkedett a norvég irodalommal és művészetével, a befogadó ország zenei-, színházi- és filméletével. Elfogadta, hogy a szerkesztőhelyettesem legyen, valójában fiókszerkesztőséget vezetett Oslóban. Egy alkalommal a norvégiai magyar követség vendégeként ott tarthattuk bővített szerkesztőbizottsági tanácsozásukat.

Örvendtem minden munkatársnak. Többnyire idősebbek jelentkeztek, akik tudomására jutott, hogy az Ághegy közlési lehetőséget nyújt számukra. Rendre előkerültek a régen kedvtelésből született írások, fordítások, könyvnek indult próbálkozások.

Kemény Ferencről kötetnyi fordítást kaptam Norvégiából. Elámultam kitartó munkáján. Több nyelvből fordított magyarra, de fordított például angolból norvégra, de élvezettel olvastam román fordításait is.

Nobel-díjas írónk, Kertész Imre ünneplésében is kivehettük részünket, „első kézből” mutathattuk be olvasóinknak. A napokig tartó ünnepségre a Stockholmban élő Hegedűs Zsoltot kértem meg, aki a Magyar Liget igazolványával, tudósítóként egyike volt annak a harminc akkreditált újságírónak, akik részt vehettek az ünnepségen. Zsoltot már azelőtt munkatársamnak tudtam, svéd-magyarokról írt karcolat-füzérének *Svédcsavar* címet adtam és sorozatban közöltem az Ághegyben.

A *Svédcsavarhoz* Mayer Hella készített nagy kedvvel rengeteg humoros rajzot. Később Hella *Mesés közlekedés* című gyerekkönyvemhez is kétszáznál több illusztrációt rajzolt.

Az Ághegy első számától kezdődően gondom volt arra, hogy olvasóinkat olvasmányokkal lássam el.

A folyóirat a skandináviai magyar alkotók műhelye kívánt lenni, és ma már bizonyíthatóan műhellyé vált, olvasóink nagy része olvasmányos sorozataink miatt kedvelte internetes jelenlétünket, az idősebbek pedig a kiadványainkat nyomtatott formában közölt folytatásos regényeinkért keresték. A *Kalevala* és a *Svédcsavar* folytatásos közlése után Sente Imre fordításában élvezettel olvashatták Hjalmar Söderberg *Jézus Barabbás* című regényét. Amikor a nyomtatás költségeinek csökkentése érdekében úgy döntöttem, hogy köteteként öt-öt számot sűríték egy-egy vaskos könyvalakban és összesen tíz kötetre tervezem az antológiát, minden fűzött kiadványba foglaltam egy-egy olvasmányos regényt.

A második kötetbe Molnár István *Mint pillantás tűzhöz* című regénye került. A szerzővel egyik stockholmi munkatársakat kutató utam alkalmával találkoztam. Svéd verseit olvastam egy, a fiatal avantgárd költőket népszerűsítő svéd honlapon. Svédül írta regényét is, amelyet az Ordfront Kiadónál jelentetett meg 1996-ban, *Fjärilens tredje val* címmel. Színháztudományokból doktorált a stockholmi egyetemen. István kétgyermekes családapa, bevallottan megélhetési gondokkal küzdött. Családját taxisoförként igyekezett eltartani. Rávettem, hogy regényét magyarul is megírja. Rovatában jó ideig fiatal svéd költők verseivel ismertette meg olvasóinkat. Rendkívül figyelmet érdemelnek Stockholm utcai kóborlásain született mikrovilágot ábrázoló és irodalmi aláírásokkal filozofikus gondolatokat ébresztő fotográfiai alkotásai, amelyek kötetet érdemelnek. Sajnos ezzel már nem viszonzozhatom mindenben értő, a mai svéd irodalmat értő önzetlen segítségét.

Bartha Istvánt és feleségét Erdős Irmát irodalmi érdeklődésük állította az Ághegy szolgálatába. Pista bátyám, aki jeles rozsdakutató mérnök volt, egyetemi tanár és különféle egyházak vonzásában is munkálkodott, rám bízta Bernhard Nordh: A hódtavi új-telepesek című regényfordításának stilizálását. Az Ághegy második kötetében folytatásban közölhettem Baráti Társaságunk olvasmányszerető tagjainak megelégedésére. Felesége halála után társaságában és gépkocsijával sikerült felkeresnünk számos magyar egyesületet, folyóiratainkat és könyveinket népszerűsítettük, olvasóinkkal találkozhattunk.

Stockholmi barangolásaim idején jutottam el az akadémikus Klein Györgyhez. Svéd-magyar-zsidó világpolgár volt. Negyedévszázadig az orvosi Nobel-díj bizottság tagja. Szerinte a természettudomány önmagában etikátlan – szerette volna humanizmussal egyesíteni. Felsorolni nehéz volna a professzor orvostudományi kutatásaiért kapott nemzetközi elismeréseit. Az olyan ember, aki nyolcvanas éveit taposva kedvemre órákig idézte Vörösmarty költeményeit... Az Ághegy kitartó munkatársaként, meggondolkoztató írásainak gondozása közben sokat tanultunk tőle, nagy tisztelettel gondolok rá. *Üstökös* (Meteor) című, Bartók Bélának szentelt svédül írt esszéjéből Békássy N. Albert fordított figyelemre méltó részletet. Békássy doktor a Magyar Liget kitartó munkatársa volt. Írásai és fordításai meggyőztek arról, hogy a Magyar Újságíró Szövetségben a helye. Ajánlásommal ma is tagja. Szerettem volna rábírní, hogy átvegye tőlem a Magyar Liget szerkesztését. Sajnálom, hogy ez nem sikerült.

Ugyancsak a magyar újságírói igazolványra érdemesnek tartottam Moritz Lászlót, aki főként a két lap támogatására alakult Ághegy-Liget Baráti Társaság vezetőségében munkálkodott nagy igyekezettel és gyakori Pesten tartózkodásai alkalmával megbízottamként képviselt a különféle kulturális intézményeknél. Budapestre településével pedig a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaságának alelnökeként gyümölcsözteti kiváló szervezési képességeit.

Maros Miklós neves zeneszerző baráti segítségének jelentőségét hosszabban illene méltatnom. Neufeld Róbert közgazdász, író, költő írásaival és fellépéseivel rendszeresen, de anyagi segítségével is segítette folyóiratunkat. Ungváry Tamás lapunk stockholmi helytartója egy ideig az Ághegy-Liget baráti Társaság elnöki teendőit is magára vállalta, a göteborgi Gaál Zoltán ugyancsak vállalta ezt a tisztséget és jó vendéglátója volt egy alkalommal a laptervezésre hozzá érkező szűkített szerkesztőbizottságnak.

Hálával tartozom a Stockholmi Magyar Katolikus Körnek, amely befogadta folyóiratunkat és ahol a tagság jelenlétében ünnepélyes keretek között átvehettük a magyarországi Gubcsi Lajos által alapított és nekünk ítelt Ex Libris díjat. A következő évben ezt a díjat magam is megkaptam.

Lapszámaink időszakos bemutatóit a leggyakrabban a stockholmi magyar nagykövetségen tarthattuk. Ebben nagy segítségünkre voltak az irodalmat és művészeteket pártoló nagykövetek és különösen négy éves konzuli szolgálata idején Biróné Gulyás Katalin.

Az anyagilag alig támogatottak összetartozásának érzésével, egymást segítő céllal együttműködési szerződéseket kötöttünk a Magyar Kultúra Nemzetközi Társasága mellett a Székely Ház Alapítvánnyal és A Magyar Kultúra Lovagrendjével, amelynek alapítótagjává és az adományozó bizottságba is beválasztottak és, mint ilyen, az évek során sikerült javaslatomra néhány, az északi magyarság kulturális felemelkedéséért önzetlenül dolgozó jeles emberünket a Magyar Kultúra lovagjává avatnunk. Ilyenek voltak: Owe Berglund, Bartha István, Békássy N. Albert, Kovács Ferenc, Kasza Imre, Tamás Gábor, Tóth Ildikó, Molnár Gergely, Biróné Gulyás Katalin, Moritz László. Egy alkalommal a helsinki magyar egyesület segítségével megrendeztük a Lovagok Bálját, a bál műsorát néhány lovagtársunk szereplésével biztosítottuk.

A folyóirat néhány munkás esztendő eredményeképpen felkeltette a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaságának figyelmét is. A második kötetünk, amelybe az 5-10. számot tördeltem Komlós Attilának, a Társaság akkori alelnökének köszönheti, hogy több mint 800 példányban megjelenhetett. Hálából magam is bekapcsolódtam a Társaság munkájába, ahol szívesen láttak és a betegsége miatt minden oktatói és közművelődési tevékenységtől visszalépő Lázár Oszkár, a lundi egyetem akkori finn-ugor katedráját vezető professzor helyére léphettem a választmányban.

Mit akartunk?

A skandináviai magyar irodalmi és művészeti folyóirat tartalmi elemzésére ez a megszabott terjedelmű írás nem alkalmas. De segítségül hívom Blomqvist Tünde doktori dolgozatát *A Mellan två stolar. Författarskap i Sverige med ungerskspråkig bakgrund (1945-2015)* „Két szék között. Magyar nyelvi háttérrel rendelkező szépírók Svédországban (1945–2015)” A szerző célja azon magyar nyelvi háttérrel rendelkező szerzők feltérképezése és szépirodalmi munkásságának irodalomszociológiai elemzése, akik 1945 után költöztek Svédországba, és azt követően, de legkésőbb 2015-tel bezárólag, könyv formájában publikáltak. Megtisztelő, hogy külön fejezetben foglalkozik a különben kolozsvári gyökerekkel rendelkező szerző az Ághegygel. Könyve azóta magyar fordításban is olvasható.

Ösztönzőim voltak számosan. Álljon itt a folyóirat tíz esztendő alapításakor elhangzott Borka László (Osló) értékelésének részlete:

„Hogy indult az Ághegy, mi a célja és milyen fejlődésen ment keresztül a tíz év alatt? Amikor a fáradhatatlan, idealista Tar Károly főszerkesztő elindította az Ághegyet, akkor Szerb Antal szavai lebegtek előtte: „A közös kultúra, a közösen átélt emberi értékek tarthatják csak össze a sokfelé szétszórt magyart. Magyarnak lenni ma nem állami hovatartozást jelent, hanem az érzésnek és gondolatnak egy specifikus módját, ami ezer év értékeiből szűrődött le: kultúrát... Amíg kultúránkhoz hűek maradunk, önmagunkhoz vagyunk hűek.” Mintha ránk, külföldön élőkre gondolt volna Szerb Antal. Mindenesetre szerkesztőtársaival együtt Tar Károly ránk gondolt. Ezt írja ő az első szám első oldalán: „Szellemi-lelki országunk építéséhez legalább „fél téglával” hozzájárulhatnak a skandináviai magyar alkotók is, ha közösséget és műhelyt teremtve példát mutatnak a tevékeny megmaradásra” Itt a műhely a kulcsszó. Egy műhelyben csiszolunk, reszelünk, simítunk, agyagot formálunk... Azaz alkotunk, az alkotás izgalmaival és örömeivel. S ennek ad helyet az Ághegy.”

Feltétlenül említenem kell terveink közül azt az éveken át húzódó, az Ághegy státusát is meghatározó igényünket, miszerint a skandináviai magyar irodalmi élet jeles alkotói a Magyar Írószövetség fiókjaként eredményesebben dolgozhatnak, folyóiratuk pedig nagyobb figyelmet kapna az anyaországi támogatók sorában. Erre jeles példa az *Együtt*, a Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportjának folyóirata. Szentmártoni János írószövetségi elnöklete alatt közel álltunk az írószövetségi fiók megalakításához, az új elnöknek is írtam ebben az ügyben, válasza sem méltatott. Nem egyszer tisztáztam azt az ismételt felhorgadó kérdést, hogy vagyunk-e elegendően ahhoz, hogy írószövetségi fiókot alakítsunk. Még vagyunk. De az Ághegy megszűntével, amelynek szerkesztője munkájának részeként fiatal alkotók felfedezése és támogatása volt, nyilvánvaló, hogy az írószövetségi tagsághoz szükséges két megjelent könyv megjelenésének feltételét egyre kevesebben teljesíthetik. A Svéd Írószövetség tagjainak sorában a következő magyar nevek szerepelnek: Döri Tibor (1936) † Inczédi-Gombor Ádám (1940) Klein György (1925) † Márky Ildikó (1940) Molnár István (1950) Ortman Mária (1939) Rosenberg Ervin (1935) Svéd Frans (1923) † Szabó Petra (1951) Tamás Gellért (1963) Tar Károly (1935). A szépirodalmi fordítók is a Svéd Írószövetség tagjai lehetnek. Az Ághegy műhely körül csoportosult, könyves írók a következők: Asztalos Morell Ildikó, Bartha István †, Dohi Alex, Domonkos István, Gaál Zoltán, Gergely Tamás, Gulyás Miklós, Hegedűs Kálmán (Helsinki), Hegedűs Zsolt, Lipcsei Anderson Emőke, Litkei Villő, Lőrinczi Borg Ágnes, Kasza Imre, Kovács Ferenc (Oslo), Neufeld Róbert, Solymossy Péter, Steiner János, Sente Imre, Tóth Ildikó, Tóth Károly Antal. És íme néhány ígéretes alkotó: Lázár Ervin Járkáló és Pető Tünde (Koppenhága), Bálint Endre Levente (Lund), Madarassy Enikő

(Stockholm), Kunszenti Kovács Dániel (Oslo, Budapest), Tar Bengtsson Benjamin (Lund), Mayer Hella (Stockholm, Budapest), Szeles Judit, Békássy N. Albert (Lund), Kun Árpád (Bergen). Ahogy mondani szoktuk: az idő nekünk dolgozik, de halottaink száma is sokasodik.

A skandináviai magyar irodalmi és művészeti műhely kialakítását és egyféle kulturális híd folyamatos működtetését két évtizede vállalja az Ághegy folyóirat. Szerkesztőjeként, a folyóirat köréhez tartozó több mint fél ezer alkotót számláló virtuális közösségünkre gondolva, elérkezettnek láttam az időt a skandináviai magyar-svéd, magyar-norvég, magyar-finn, magyar-dán és a jövőben lehetséges magyar-feröeri irodalmi fordítói műhely fokozatos kialakítására. Ennek szükségességét feltehetően senki sem vitatja. Szervezését a későbbiekben akár a Magyar vagy a Svéd Írószövetség vállalhatná. Lipcsey Emőke fiatal magyar-svéd és svéd-magyar fordítók csoportjának szervezésén fáradozik.

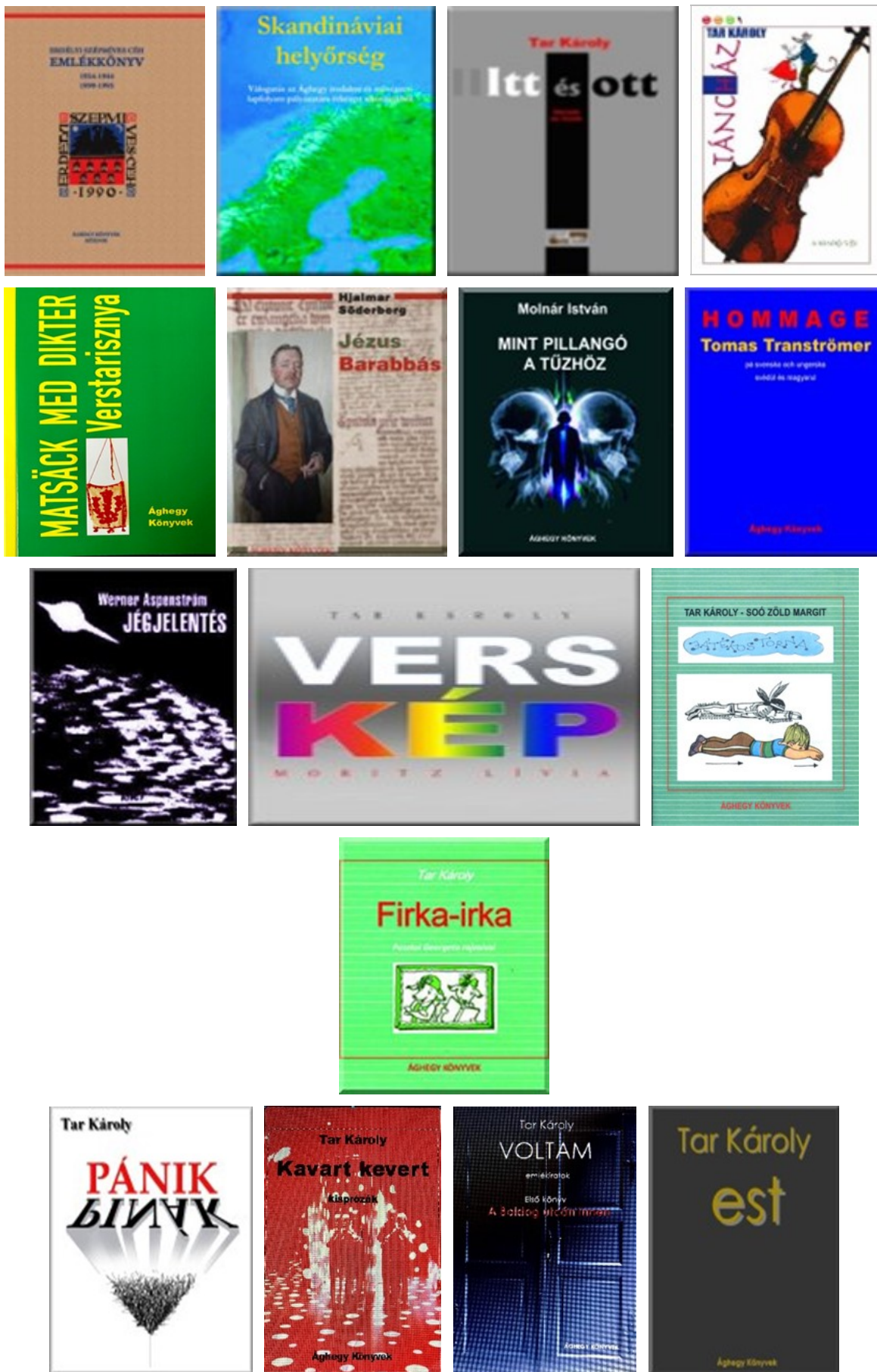
Ághegy Könyvek

Svédországba kitántorogva, a saját magunk teremtette irodalom szükségességének gondolatát is magammal hoztam, és hirdetem célszerűségét, mert a magunk megmaradásának, anyanyelvünk és hagyományaink ápolásának, művelődési életünk gazdagításának eszközét látom benne. Skandináviában, egyelőre még megszámlálhatatlanul, százezernyi magyar él. Az Ághegy műhelyéhez tartozóan pedig másfél ezernél több alkotó, nemcsak a maga kedvtelésére, hanem közösségünk önzetlen szolgálatában ír, fest, zenét szerez, szobrászkodik, fotózik, előadóművészként munkálkodik. Mindezek bizonyítása az a közel ötvennél több könyv, amellyel hiszem, hogy szerkesztőként méltán büszkélkedhetem. Az olvasószerkesztő munkán kívül az elektronikus szerkesztést és tördelést, a borítók tervezését is többnyire magam végeztem ellenszolgáltatás nélkül s adtam nyomdába készen. A nyomtatás költségét a szerző(k) állták.

1. Tóth Ildikó: Múltbanéző – Emlékkönyv – Ághegy Könyvek, 2007. Szerkesztette, tördelte: Tar Károly
2. Szakács Ferenc Sándor: Kettéhasadt lélek – jegyzetek a Biblia évében. Ághegy Könyvek, 2008. Szerkesztette: Aniszi Kálmán
3. Tar Károly: Száraz oázis – groteszk színjáték sorozat Ághegy Könyvek, 2008.
4. Bernhard Nordh: A hódtavi új-telepesek – regény. Fordította Bartha István. Átdolgozta, tördelte: Tar Károly. Gondozták: Nagy Zoltán, Szász Enikő és Aluuan Gabriella. Ághegy Könyvek – 2010
5. Dohi Alex: Altermundia – képzeletbeli népek lírájának kieszelt fordításai – 2009. Románból fordította, tördelte: Tar Károly
6. Dohi Alex: Altermundia – svéd nyelvű kiadás – 2009. Románból fordította Borg Ágnes
7. Lőrinczi Borg Ágnes: Állapotok – versek – Ághegy Könyvek – 2009. Szerkesztette: Tar Károly
8. Agnes Borg: Tillstånd – dikter – Ághegy Könyvek – 2009. Szerkesztette: Staffan Hellqvist
9. Erdélyi Szépmíves Céh – Emlékkönyv – 1924-1944 –1990-1995. Összeállította: Tar Károly – Ághegy Könyvek – 2010.
10. Petter Bjerck-Amundsen: Søren Kierkegaard kezdőknek – Fordította Lázár Ervin Járkáló – Ághegy Könyvek – 2010

11. Tar Károly: Itt és ott – versek és képek – A könyvet a szerző tervezte, tördelte és gondozta. Ághegy Könyvek – 2010
12. Dohi Alex: Illatok könyve (Cartea aromelor) – Fordította, tördelte: Tar Károly – Ághegy Könyvek – 2010
13. Tar Károly: Pánik-regény – A könyvet a szerző tervezte. Ághegy Könyvek – 2010.
14. Skandináviai helyőrség – az Ághegy-Liget Baráti Társaság pályázatára érkezett írásokból, CD lemez melléklettel – Ághegy Könyvek – 2011. A kötet szerzői: Baják Zsuzsanna Békássy N. Albert, Bengtsson Benjámin, Borka László, Csanda Mária Elekes Ferenc, Erdős Bartha István F. Böszörményi Zoltán, Forsman Attila Forsman Desirée, Gergely Edo, Gödri-Mártis Ilona Havasi Krasznai Erzsébet, Hoyborg Otilia Piroska, Janáky Réka, Kiss Szinnye Ildikó Kovács Dea Judit, Kovács Imre Kun-szenti-Kovács Dávid, Lázár Ervin Járkáló Lázár Rozi, Losoncz Ágnes Lőrinczi Borg Ágnes, Molnár István, Molnár Veress Mária, Neufeld Róbert, Moritz Livia, Ondrusek Julianna Perger Dénes, Pongrácz Ágnes Steiner János, Tóth Ildikó Irma, Tóth Kati. – Szerkesztette: Tar Károly. A lemez szerkesztése és kivitelezése: Lőrinczi Ágnes és Tar Károly munkája.
15. Elekes Ferenc: Éden Bådenben – kisregény – Leborult szivarvég – Egyszerű történetek – Szerkesztette, tördelte: Tar Károly. – Ághegy Könyvek – 2011.
16. Asztalos Morell Ildikó: Feloldozás – versek – Ághegy Könyvek – 2011. Szerkesztette, tördelte: Tar Károly.
17. Hjalmar Söderberg: Jézus Barabbás – regény. Fordította: Sente Imre. – Ághegy Könyvek – 2011. Szerkesztette, tördelte: Tar Károly.
18. Tar Károly: Táncház – gyermekversek – Pusztai Péter rajzaival – Ághegy Könyvek – 2011.
19. Gödriné Bedő Ilona: Gondolatok idegenben – verses vallomások – Szerkesztette: Gaál Zoltán. Tördelte: Tar Károly. – Ághegy Könyvek – 2011.
20. Janáky Réka: Lélekszirmok – verses napló – Szerkesztette, tördelte: Tar Károly. Ághegy Könyvek – 2011.
21. Gaál Zoltán: Szemünk kinyílik – talán – versek – Szerkesztette, tördelte: Tar Károly. Ághegy Könyvek – 2011.
22. Molnár István: Mint pillangó a tűzhöz – regény – Szerkesztette, tördelte: Tar Károly. Ághegy Könyvek – 2011
23. Veress Mária: Életre, halálra – kisprózai írások – Szerkesztette, tördelte: Tar Károly. Ághegy Könyvek – 2011.
24. Dohi Alex: Definíciók könyve – Románból fordította, tördelte: Tar Károly. – Ághegy Könyvek – 2011.
25. Tar Károly: Firka-irka – gyermekversek – Pusztai Georgeta rajzaival – Szerkesztette, tördelte a szerző. – Ághegy Könyvek – 2011.
26. Gaál Zoltán: Szemünk kinyílik – talán, versek
27. Gaál Zoltán: Svart på vitt – svéd versek
28. Tóth Ildikó: Ajtó, ablak nyitva van
29. Tar Károly: Ami eszembe jut – kisprózai írások

30. Gödriné Bedő Ilona: Valamit mindig megköszönni – versek
31. Tóth Ildikó: Méről csak álmodom
32. Hommage Tomas Tranströmer – fordítások, – összeállította, szerkesztette és tördelte: Tar Károly
33. Tar Károly: Hajnalban vadnyuszik ablakom alatt – regény – szerkesztette és tördelte: Tar Károly,
34. Tar Károly – Moritz Lívia: Vers – kép – szerkesztette és tördelte: Tar Károly
35. Tar Károly – Soó Zöld Margit: Játékos torna – szerkesztette és tördelte: Tar Károly
36. Gaál Zoltán – Kovács Ferenc: Fák egymás között
37. Gaál Zoltán – Kovács Ferenc: Hegyek egymás között
38. Tar Károly: Est – versek – szerkesztette és tördelte: Tar Károly
39. Forró Tamás: 1956-os magyar menekültek Norvégiában
40. Tar Bengtsson Benjámin, Emma és Vilma: Matsack med dikter – Verstarisznja – magyar versfordítások
41. Tar Károly: Est – versek – második kiadás
42. Bálint Levente: Északi kagylók – versek – szerkesztette és tördelte: Tar Károly
43. Tar Károly: Kavart kevert – kisprózák – szerkesztette és tördelte: Tar Károly
44. Tar Károly: Voltam – pentológia I. – A Boldog utcán innen – szerkesztette és tördelte: Tar Károly
45. Tar Károly: Voltam – pentológia II. – Saját lábon – szerkesztette és tördelte: Tar Károly
46. Tar Károly: Voltam – pentológia III. – Ezer kilométerekkel I. szerkesztette és tördelte: Tar Károly
47. Tar Károly: Voltam – pentológia III. – Ezer kilométerekkel II. – szerkesztette és tördelte: Tar Károly
48. Tar Károly: Voltam – pentológia IV. – Északi fényben – szerkesztette és tördelte: Tar Károly
49. Tar Károly: Voltam – pentológia V. – Summa summarum – szerkesztette és tördelte: Tar Károly
50. Tar Károly: Az ismert katona igaz története – regény és színjáték – Erdélyi Kiskönyvtár – 2021.
51. Tar Károly: Hegyőrségben I. – Itthon – közérdekű publicisztika. – Erdélyi Kiskönyvtár – 2021
52. Tar Károly: Hegyőrségben II. – Otthon – közérdekű publicisztika. – Erdélyi Kiskönyvtár – 2021

Az Ághegy Könyvek sorozatból feltétlenül ki kell emelnem a műhelymunkánkat bizonyító Skandináviai helyőrség címűt, amely válogatás az Ághegy irodalmi és művészeti lapfolyam pályázatára érkezett művekből.

A kötet szerzői: Baják Zsuzsanna, Békássy N. Albert, Bengtsson Benjámin, Borka László, Csanda Mária, Elekes Ferenc, Erdős Bartha István, F. Böszörményi Zoltán, Forsman Attila, Forsman Desirée, Gergely Edo, Gödri-Mártis Ilona, Havasi Krasznai Erzsébet, Høyborg Ottilia Piroska, Janáky Réka, Kiss Szinnye Ildikó, Kovács Dea Judit, Kovács Imre, Lázár Ervin Járkáló, Lázár Rozi, Losoncz Ágnes, Lőrinczi Borg Ágnes, Molnár István, Molnár Veress Mária, Neufeld Róbert, Moritz Lívia, Ondrusek Julianna, Perger Dénes, Pongrácz Ágnes, Steiner János, Tóth Ildikó Irma, Tóth Kati.

A pályázatra érkezett alkotások bírálói: Dr. Békássy N. Albert, kutatóorvos, író, fordító, Kovács Ferenc, egyetemi tanár, író, grafikus, Maros Miklós zeneszerző, Mayer Hella festőművész, Mészáros Márta tanár, Pusztai Péter grafikus, fotóművész, Sente Imre, költő, író, fordító, Tar Károly író, szerkesztő, Ungváry Tamás zeneszerző, Vály Sándor képzőművész.

A kötethez CD lemez is készült, amelyben a nyomtatott szöveg PDF-ben mellett a képtár, video- és hangtár is kapott helyet. Kiegészítésképpen jeles alkotóink munkáiból válogattam. Ráadásul pedig az Ághegy Rádió adásaiból is rámásoltam néhányat a lemezre. Hihetetlen, hogy mennyi aprómunkát végeztünk akkoriban. A díjazottak diplomáit is magam készítettem, Borg Ágnes munkahelyén sokszorosította az intézet jóvoltából különleges merített papírra. A CD-lemez anyagát Koós Andris véglegesítette, néhány száz kötetre valót magam másoltam. Ma is büszke vagyok arra, hogy pályázatunkhoz egy fityingünk sem volt, mégis közel háromszáz pályázót és a kötet létrehozásában tucatnyi segítőt mozgósíthattunk.

A *Hommage Tomas Tranströmer på svenska och ungerska, svédül és magyarul* című könyvünk versfordítói műhelyünk eredménye. Tucatnál több együttműködő sűrű levelezésével született a Nobel-díjas költő általam válogatott verseinek fordítása. Igazat kell adnom munkatársamnak, Neufeld Róbertnek, aki szerint sziszifuszi munka volt. „Ha nem is pontosan úgy, mint Sziszifusz, de mégsem túl messze az ő frusztrációjától, érezhette magát

mindenki, akinek e kötethez, a hozzá kötődő munkához köze volt. Mindenki megtette a magáét, az biztos. De sokaknak küzdenie kellett, sokaknak ismét neki kellett fogni a feladat megoldásának. Másoknak, akiknek a feladat kulturális része jutott osztályrészül, talán kicsit könnyebb volt a dolguk, de frusztrációt bizonyos ők is éreztek, miközben értékes munkájukat végezték. És lám, senki sem csüggedett! Ez az erény, a csüggedetlenség, mindannyiunkban megvolt, de főképpen talán a projekt primusz motorjában, Tar Károlyban. És én, aki az ő munkálkodását a távolból figyeltem, talán ezt a tulajdonságot csodálom benne legjobban, ez volt az, ami a sikerben, a könyv létrejöttében a legnagyobb szerepet játszotta. Csodálom őt ezért, de csodálom a fordítókat is, Thinsz Gézát, Mervel Ferencet, Sulyok Vincét, Molnár Istvánt, Lipcsey Emőkét és mindazokat, akiknek kijutott az irodalmi elismerés, Tomas Tranströmer verseinek fordítása.”

Ugyancsak jelentős kétnyelvű kötetünk az unokáim fordításaiból való válogatás, amit példának szántam a két- vagy többnyelvűséget vállalók használatára. Unokám, Benjámin így ír erről svédül és magyarul az előszóban:

„Anyai nagyapám két évtizeddel azzal a szándékkal érkezett Erdélyből, hogy segítsen anyanyelvem minél tökéletesebb elsajátításában. Húgaim születése után, minden áldott vasárnap nála ebédeltünk, órányit tanultunk magyarul. Játék volt, miközben magyar szövegeket svédre és svédet magyarra fordítottunk. Módszerei közé tartozott, hogy minden karácsonykor fordításainkkal és olykor saját fogalmazványainkkal szerepeltünk. Ezzel ajándékoztuk meg a szüleinket... Úgy tanultunk magyarul, hogy gazdagabbak lettünk svéd nyelvünkben is... Az ebbe a kis könyvbe szerkesztett fordításaink többnyire közös munkáink. Nekünk és szüleinknek nagy örömet jelentett a kitartó, heti egyszeri munkálkodás. Azzal a reménnyel adjuk közre, hogy másoknak, főként gyermekolvasóknak is örömet szerzünk velük.”

Minden Ághegy Könyv kihívást és türelmes együttműködő műhelymunkát jelentett, hiszem, hogy kitartásommal sikerült a szerzők többségét éveken át megtartanom az folyóirat önkéntes szolgálatában. Ez a titka anyagi támogatás hiányában a szórványban küszködők, a magyar művelődésben elkötelezettek sikerének.

Az Ághegy-Liget Baráti Társaság

A Stockholmban bejelentett és a nyilvántartásban 802421-6841 számot viselő skandináviai Ághegy-Liget Baráti Társaság (Ághegy-Liget Vänskapsförening) az Ághegy című skandináviai magyar irodalmi és művészeti lapfolyam alkotóival, támogatóival és a Magyar Liget, dél-svédországi magyarok családi lapja barátaival együtt több száz, bizonyára ezret meghaladó lehetséges tagot számlál, írtam egykor bizakodva. A Társaság alapszabályzatban meghatározott célja, az intézményes támogatást többnyire nélkülöző két lap éltetése, terjesztésének, népszerűsítésének és anyagi támogatásának szervezése, a magyar irodalmi és művészeti rendezvények, találkozások, együttlétek rendszeresítése a skandináv országokban.

A Társaságot, megalakulásának második évében, 2005. szeptember 5-én tagjai sorába fogadta a Svédországi Magyarok Országos Szövetsége. Olyan alapszabályzatot sikerült elfogadtatnom, amely a vezetését vállalók önzetlen munkájával a lehetőségekhez mérten biztosítania kellett volna a lap olvasókkal való kapcsolatának kibontakozását, rendszeres találkozóink magyar művelődést gyarapító szolgálatát. Ehhez jó lett volna némi pénz legalább szerzőink utaztatásához. Az évek során váltakozó elnökség szerény eredményekkel, váltakozó tagságtoborzással működött, de az elnököknek nem sikerült a különféle svédországi támogatásokból pályázati pénzhez jutniuk. Sajnos a Svédországi Magyarok Szövetségétől a Társaság taglétszámához viszonyított szerény anyagi segítségen kívül egyetlen skandináviai országból sem kaptunk támogatást. A 2010-es évek végén az akkori a svéd kultúréletben jártasságát hangoztató elnök helyét egy stockholmi reál-képzettségű nyugdíjas korú nő vette át. Ígéretes

kezdet után, amikor addigi anyaországi miniszterekhez írott eredményes beadványom mintájára, a két lap és könyvkiadásunk támogatására készített kérvényemet vele aláíratam, a Kőrösi Csoma Sándor Program keretében hozzánk érkezők között olyan pályázatíráshoz értőt talált, akinek a segítségével végre két alkalommal is pályázati pénzhez jutottunk. Közben kiderült, hogy az elnök a Társaság alapszabályzatát figyelmen kívül hagyva a megnyert összeg kétharmadát (titkolta a vezetőség előtt a teljes összeget) öncélúan a saját céljaira kívánta felhasználni. Ezt palástolva szóban és írásban sértő módon hirdette, hogy mindent az érdekemben tesz. Önhatalmú döntései miatt a Társaság elnöke és titkára, valamint a budapesti megbízottunk lemondott. Többszöri írásbeli figyelmeztetésem eredménytelensége miatt magam is lemondtam a Társaság tiszteletbeli elnöki címéről. Mohó akarnokisága eredményeképpen az Ághegy Könyvek sorozatunkat mellőzve, 870 példányban megjelentette a *Kaliff Anders: Torma Zsófia és a civilizáció bölcsője – Erdély úttörő régészneje és felfedezései* című, 124 oldalas könyvet több, mint egy millió forintért, amely egy ismeretlen svéd kutató svéd írásának fordítása. Ez a könyv a magyar olvasó számára semmi újat nem tartalmaz. Túlnyomó része töltelék, Ceausescu Romániájáról szóló hevenyészett ismertetés. Könyvészetében említést sem tesz a szerző Gyulai Pál kolozsvári kutató történész, korán elhunyt barátom alaposan dokumentált munkájáról. Svédül talán hasznos lett volna ez az ismertető Torma Zsófia munkásságáról.

Még furcsább és indokolatlan az Ághegy támogatására ítélt pénzekből a *Dr. Andrássy Ernő, aki feltárta és megőrizte Érmellék természeti, régészeti és kulturális kincseit* címmel 400.000 forinttal támogatott füzet, amelyhez, hogy elfogadtatását elősegítse, a nagyváradi szerző ismerőse mellé a saját nevét adta.

Érintett voltam a támogatás elosztásában, hiszen hat kötetes emlékirataimra ugyanennyi és válogatott verseimre ennél kevesebb jutott. Az előbbi hatvan, az utóbbit mindössze kétszáz példányban sikerült nyomtatni. Egy általam felfedezett fiatal költő könyvét, mert nem jutott rá pénz, a magam költségén nyomtattam mindössze ötven példányban.

A svédországi szövetségnek és a támogató alapítványnak küldött tájékoztatómra választ nem kaptam. Magamra maradva, miután a második pályázatunkra kapott összeget ugyancsak önhatalmúlag, többszöri figyelmeztetésem ellenére, egy, a Társaság nevét felhasználó saját szakavatott szerkesztő nélküli könyvsorozat folytatására kívánta felhasználni az elnök, nem tehettem mást, mindkét lapomat beszünttettem. Ilyenformán az Ághegy-Liget Baráti Társaság működése okafogyottá vált, saját kiadványainak támogatásához alapítania kell más, elfogadhatóan indokolt egyesületet.

Két évtizeden át a két lap megőrizte becsületét, nem engedhettem meg, hogy tisztázatlan anyagi ügyekbe bonyolódjon. Látnom kellett, hogy a különféle anyagi támogatások megszerzésének nehézségeivel furcsa ellentétben áll a kapott támogatások laza elszámolása. Megjelent könyveink nem kerülnek forgalmazásra. Az Ághegy eddig megjelent köteteinek és saját könyveimnek elosztásáról aprólékos kimutatást vezettem. A vitát kiváltó két kiadvány példányainak elosztása ismeretlen. Évtizeddel ezelőtt, amikor az Anyanyelvünk Alapítvány kurátora voltam, hiába ajánlottam és cselekedtem, amit tudtam, annak érdekében, hogy a kapott támogatást, különösen amennyiben kiadványokról van szó, visszaforgassuk és újabb saját kiadványokkal, önerőből gyarapítsuk anyanyelvi műveltségünk eszközeit. Azt tapasztaltam sokfelé, hogy csak az ajándékpénz elköltésében vagyunk nagyok.

Sajnálom, hogy éppen akkor kellett megszüntetnem a lapokat, amikor a gondviselésnek köszönhetően a lapszerkesztésben végre értő és tapasztalt társra találtam. Miközben folyamatosan keresem, kutatom utódomat és azokat, akik egymást megértve és különbözőségünket tisztelve összefognak, hogy nyomomban járva továbbra is éltessek két folyóiratunkat, csodával határos módon társra találtam: feleségre, akivel, mert maga is szakmabeli, megoszthatom

a lapszerkesztés gondjait is. Állíthatom, hogy a Gondviselő éppen most, azért küldte, hogy fiatalabb fele-részemként kitartásra buzdítson: közel negyedszázada végzett sziszifuszi munkám folytatására.

Az a kevés idő, amikor együtt gondolhattuk lapjainkat, bizonyítja, amelyek szakmai színvonalára tovább javult. Ez, minden anyagi támogatás nélkül, kötelességünk. Szükséges, mert kell. A haza éltető figyelmében kívántunk dolgozni továbbra is fáradhatatlanul. És az is megadatott, hogy például a Tokaji Írótáborban együtt bemutatott lapjaink értő elismerésre találtak.

A búcsú keserősége

Szolgálatunk eddig a tóba dobott kő gyűrűző hullámaihoz hasonlóan terjedt. A hiedelem, miszerint a jóléti államokban élő szórványmagyarság művelődését képes ön maga fenntartani, hamis. Amíg hangsúlyozottabban átmegy a köztudatba, hogy az Európai Unió országaiban élő magyarság szórványai egyaránt, tehát egyenlő jogokkal rendelkező részei nemzetünknek, és kimondjuk, hogy az anyaországi, a kárpát-medencei és Európában élő magyarok egyformán fontosak a nemzetépítésben, tehát a külföldi magyar megnevezés nem illik miránk, hanem a világ más részében tömbökben vagy szórványokban megtelepedetteket jelöli, megmaradásunk forrása mindig is kisközösségeinkben gyarapodó kitartásunk függvénye lesz. Ha rövid a takaród, húzd össze magad – figyelmeztet az öregek bölcsessége. Ezt megfogadva az *Ághegy* visszatért családi lapunk keretébe és néhány oldalas mellékletként továbbra is a skandináviai magyar irodalmi és művészeti alkotók közlési lehetőségeit kívánta szerényebb keretek között elősegíteni. Az *Ághegy* sohasem volt a megszokott értelemben szerkesztőség. Mindig több volt annál. Olyan baráti társaság, amelynek igazán hasznos tagjait magyarságunk önzetlen szolgálatában összefogta, Kós Károly nyolcvan évvel ezelőtti megállapítása vezetett, miszerint „*a kisebbségi életnek a kultúra legfontosabb területe*”. Az értők mellém álltak. Voltak és bizonyára lesznek még számosan. Nekik köszönhetjük együttműködésünk irodalmi és művészeti alkotásokban felmutatható gyümölcseit.

Életem nagy részét kisebb-nagyobb magyar közösségek szolgálatában töltöttem. Munkám végeztével leginkább magamnak tartozom valamiféle számvetéssel. Ezután maradék időmben, erőmhöz igazodva, elsősorban írói terveim teljesítését tervezem. Olvasóink és az utánunk jövők majdani megbecsülése mellé nekik tartogatom őszinte elismerésemet.

Még egy sóhajtas. A kilencvenhez közel is az északi magyarság irodalom pártolása mellett maradt még elég, a közügyek terén fontos dolog, amelyek kibeszéléséhez fontos volna a családi lap fóruma. Íme, egy csokor időszerű kérdés, amelyet a következő alcím alá soroltam:

Hátrahagyott maradék, elfelejtett, elhallgatott, nem firtatott, figyelmen kívül hagyott, titkolt és válasz nélkül hagyott jövő kérdéseinkből

Mi tetszik és mi nem Skandináviában? Svédországban? Miként alkalmazkodhatunk az északi szokásokhoz?

Mi a véleménye a „*Beilleszkedni igen, beolvadni nem!*” magatartásformáról?

Miként lehetne életesebbé tenni a magyar és különösen a szórványban működő magyar közösségek tevékenységét? Észrevette a magyar egyesületek tagjainak kettősségét: a tagok két csoportra oszthatók: néhányan tevékenyek, túlnyomó részben csupán szemlélő magatartásúak.

Lát lehetőséget arra, hogy a teljes tagság bevonásával a *Tudnunk kell egymásról!*-gondolattal a magyarok totális országos összeírásába kezdjünk?

A magyarok felbecsült számához viszonyítva a magyar egyesületi tagok száma legfeljebb összlétszámuknak mindössze néhány százaléka. Lehet, mert kell ezen változtatni?

A „*Minden magyar felelős minden magyarért*” gyakorlatának lehet-e, avagy miként lehetne érvényt szerezni?

Segíthetné a szórványokban élő magyar oktatást és az ottani tanítók és tanárok továbbképzését egy módszertani tudását gyakorlatban végző anyaországi utazó pedagógus? Elképzelhető egyféle tanácsadó-tanfelügyelő utaztatása az anyaország és a szülők támogatásával?

Miként hasznosíthatnánk még inkább az itteni magyar értelmiségieket a nemzetnevelésben?

Milyen felnőttnevelő tevékenységet javasolna az anyanyelvápolásra? Az anyanyelvápolás a családban kezdődik. Miként lehetne ennek érvényt szerezni?

Miként erősíthető a fejlett országokban elhanyagoltak ellenében a magyar családok elvárhatóan nagyobb és jövőös szerepe? Miként segítheti ezt a skandináviai magyar családok lapja?

Mit tehetnének a magyar egyesületek a szórványban élő magyar írók, képző- és zeneművészek, és egyéb alkotók népszerűsítésére? Kellenének ehhez a hazai kezdeményezések mintájára az irodalmi karavánok? Ki próbálkozzon ezek beindításával anyaországi és skandináviai előadókkal?

A szórványmagyarok kapcsolatteremtésének javítására és gyors tájékoztatására támogatná Ön saját, magyar nyelvű rövidhullámú rádióadások beindítását?

Politizáljon, vagy ne politizáljon a szórvány-magyar, a magyar egyesület, a magyar egyesületben szerepet vállaló közéleti ember?

Milyen, még lefedetlen, elhanyagolt művelődési területről hiányzik a Kőrösi Csoma Sándor-féle segítség?

Elégedett a saját magyarságtudatának ápolásával? Milyen tapasztalatokra tett szert ebben?

Tartana-e időnként lelkiismereti vizsgálatot nemzetiségi hovatartozásának kérdésében? Fontosnak tartja hagyományaink ápolását, az utánunk jövők segítségét ebben?

Belenyugszik abba, hogy a szórványokban élők harmadik generációja már nem beszéli ősei nyelvét? Mi a teendő?

Két évtizede negyedévenként két folyóirat számait sorakoztattuk fel a skandináviai magyar családok és a különféle irodalmi és művészeti ágakban alkotó északi magyarok önkéntes szolgálatában. Megbízatásunk legeslegfelülről jött, avagy belső parancsolatból, amelynek felkent és elhívatott munkásai voltunk mind a mai napig. Hasznot pénzben nem mértünk. Minden munkánk, beleértve közel félszáz szerző könyvének szerkesztését és gondozását az Ághegy Könyvek sorozatban, bérmentve végeztük. Azok közé a szíves szolgák közé tartozunk, akiket a pénz nem boldogít, és akkor sem akadályoz a jótettben, ha éppen a mindennapi ellátásunkra, szórakozásunkra, kedvtelésünkre fordítható svédországi csekély társadalmi segélyünket kellett ezért megkurtítanunk. A világon egyedülállóan két évtizede pénztelenül és rendszeresen megjelent mindkét lapunk, mert rengeteg barátra találtunk, olyanokra, akiket a pénztelenek szerénységét, akiket követtünk és bátorítottunk az alkotásra, amelyért nem jár anyagi elismerés, de még dicsőségmorzsa sem. Apáczai urunk szerint „*ha nem iparkodunk, hogy az időt hasznosan töltsük, dicsőség nélkül, barmok gyanánt fogunk az életből kimúlni.*” A két lap minden írása, minden alkotása ilyenformán felbecsülhetetlen értékű. Tisztelet az érdeklődő alkotóknak! Dicsőség a magyar nyelvet, irodalmat, művészetet, a magyar művelődést hazafias meggyőződésből művelőknek!

Akárki, aki a saját eszére bízta magát, az emberiség történetét pásztázva könnyen rájön arra, hogy generációk mutatós eszmék varázsában éltek bódult életüket. Minden időkből a teljes szabadság csalétkét lobogtatták szemünk előtt, akik hatalomra törtek. Birtokolva azt, rendre hátat fordítottak zengzetiesen hirdetett eszméiknek, és szemfényvesztő hazugságuk garmadá-jával takartan parancsuralmat hoztak létre a maguk hasznára. Ma még többet akarnak. Rejte-keztve, az állatfajtákat keresztezők mintájára népeket, szokásokat, vallásokat kotyvasztanak össze az áhított rabszolgalelkű, gombnyomásra gépként működő embertípus sietős kialakítá-sának céljával. A liberalizmus eszméje ernyőjének árnyékába húzódó kisebbséget avatnának felsőbbrendűvé, a demokratizmus emberségét feledtetve. De mindenkor kiderült a turpisság, a tömegek fellázadtak, az akarnokoknak menekülniük kellett.

Jelenleg a pénz diktatúrája alatt nyögünk. Van ugyan mit ennünk, és zsibbad az agyunk az atomizálódás világába terelt nyáj tagjaként, az európai jólét langyos melegében alig észre-vehetően rádiózzuk ki életünkben a hazaszeretetet, a családközpontúságot, a közösségi élet és az emberszeretetre épülő vallásosság szokásait, elbambulunk a csakis magunkra figyelésben, a nyájbeli elszürkülésben, amely a nagy testvér uralkodásának záloga. Világméretű változások szakadéka szélén állunk. És az eszméletlenség jelen van mindennapi életünkben, mohóság kaszál barátságaink egykor zöldellő mezején. A közösség pénzét elherdálók mesterségesen dagasztott, hazafias szolgálatot mutató paravánja mögött a „kaparj kurta, neked is lesz” gyakorlata buzog. Tapasztaltuk ezt folyóiratunk megjelenésének évtizedeiben is. És elment a kedvünk a szélmalomharctól. Régi mondást parafrázálva mondjuk keserűen: *az is bolond, aki önkéntes szolgálatra adja idejét*. Költőnek is le kell tennie a lantot. S miközben napjainkat morzsolgatjuk életünk titokzatos hosszúságú ösvényén, bízunk abban, hogy az utánunk következő nemzedék a balos liberalizmustól még fertőzetlen tagjai sorában akadnak olyanok, akik munkánkból, de fiaskóinkból is merítenek a jobb folytatáshoz elegendő tanulságot és reményt. Mégpedig abból a reményhalmazból építenek új életet, amely hitünk szerint, talán soha meg nem halhat.

Magyar alkotók a skandináviai zenei életben

Bevezetés

A tudományos zenetörténet tengerében külön fejezet lehetne a Skandináviában kialakult zenei élettel foglalkozó, évszázadokra visszatekintő ismeretterjesztő rész, amely a magyar zeneszerzők műveinek hatását ismertetné az északon született művek szerzőire, és felvázolná azt a kölcsönhatást, amely az adott kor sajátosságaiból eredt. Ha elfogadjuk azt a megállapítást, amely szerint a zenetörténet elsősorban a különféle zenei művek korokként született láncolatának története(1) és nem csupán a zeneszerzők egymást követő portréinak sorozata, akkor felmenthetjük magunkat a zenetörténeti kutatás magasabb szempontokat követő igénye alól, és az Ághegy folyóirat félszáz számát kitevő, antológiának is tekinthető köteteiben összesített zenei írások tükrében leírhatjuk az előttünk néhány évtizeddel vagy félévszázaddal Skandináviában élő magyar zenei alkotók hozzájárulását az őket befogadó ország zenei életéhez.

Értelemszerűen ez az írás a szerző objektív válogatására és a rendelkezésére álló médiából való, távolról sem teljes adatgyűjtésre támaszkodhat. A skandináviai magyar irodalmi élet olyan irodalomszociológiai elemzéséhez hasonló dolgozat sem született meg eddig zenei tárgyban, mint *Blomqvist Tünde: Melan två stolar. Författarskap is Sverige med ungerskspråkig bakgrund 1945-2015 – Két szék között. Magyar nyelvi háttérrel rendelkező szépirok Svédországban (1945-2015)* doktori értekezése, ezért ez az írás nem vállalhatja e tárgyban a téma transzkulturális és transznacionális megközelítését sem.

A magyar migrációs zenei élet feltérképezése egyik szerény szeletének szántuk ezt a gyűjtést, és ennek megfelelően reméljük, hogy a skandináviai magyar zenei alkotók és előadók munkássága a magyar kultúra terjesztésében az ismeretlenségből kiemelkedve méltóbb elismerést kaphat.

A jelenkori skandináviai magyar zenei alkotókra összpontosítva az előttünk járó magyar és magyar származású zeneművészek kapcsolataiba bepillantva a helyi magyar előadóművészek fajsúlyos szerepléseiről és az északi országokba látogató magyar előadóművészekről sem feledkezhetünk meg. Számon tartunk néhány zenetörténeti tanulmányíró is, akiknek a munkáiból idézve közelebb kerülhetünk a címben megadott téma valóságos megközelítéséhez.

„A művészet kimeríthetetlen, mint az élet. Semmi sem érezteti ezt inkább, mint az a kimeríthetetlen zene, az a zene-óceán, amely a századokat betölti” Romain Rolland: Hajdani muzsikosok, Fordította Benedek Marcell, Gondolat, 1961, 21. oldal

Régi kapcsolatok

Akik nem félnek a jövőtől, azok tudva tudják, hogy a művészet olyan „álom a fényről, a szabadságról, a sugárzó erőről”, olyan költészet, amelyik Aquinoi Szent Tamás szerint is első a hét művészetek között, és amely nem ismer megszakítást.(2) A zene örök virágzását tapasztaljuk minden időben és az északi országok még sok meglepetést tartogató zenetörténetében is.

A skandináviai magyar alkotók helyét vizsgálva az őket befogadó ország zenei életében, statisztikai vizsgálat nélkül megállapíthatjuk, hogy korunkban többnyire az ötvenhatos emigrációsokkal érkeztek és az utána következő évtizedekben fejtették ki eredményes munkásságukat, amellyel beírták nevüket az északi országok művelődési életébe.

Felkészültségüket magyar iskolázottságuk szintje mutatta, érdeklődésük a skandináv egyházi és világi, az ún. klasszikus, valamint a népzene és a huszadik században kialakult dzsessz, popzene és filmzene iránt új hazájukban is kötelezővé vált. Érdeklődésüket minden bizonnyal

nem kerülte el a többnyire Európa zenei központjaiban nevelkedő korabeli skandináv zenei alkotók munkássága. Érdekes volna behatóan vizsgálni ezek esetleges hatását saját alkotásaikban.

Vajon mennyire érinthette meg zeneművészeinket a *Friedrich Daniel Rudolph Kuhlau* (1786–1832), a német származású dán zeneszerző? Katonazenész családba született, németföldről Koppenhágába menekült. Zongorán, fuvalán játszott. Miután nagy sikerrel bemutatták két operáját (*A rablók kastélya* és *Elisa*) udvari zeneszerzővé nevezték ki a dán királyi udvarban. Skandináviában, Németországban és Ausztriában is koncertezett. Bécsben találkozott Beethovennel. A késő klasszicizmus és a korai romantika legfontosabb dániai képviselője volt. Az ugyancsak muzsikus családba született, de főként német földön sikeres, egyházi zenét, operákat komponáló *Emil Hartmann* (1836–1898), aki apja, *Johan Peter Emilus Hartmann* (1805–1900) nyomába lépett. Ő a dán romantikus zene legjelentősebb alakja, vejével, Niels Gadeval együtt létrehozta a Koppenhágai Konzervatóriumot, melynek első igazgatója volt. Színpadi műveket, kamara- és zongoraműveket, kantátákat egyaránt szerzett. 1900-ban hunyt el 95 éves korában. *Niels Wilhelm Gade* (1817–1890), Mendelssohn-nál tanult Lipcsében, hazatérve Koppenhágában a skandináv nemzeti melodika, összhang és ritmika sajátosságaival arasson sikereket nyolc szimfóniájával, hegedűversenyeivel, kórusműveivel. A *Kristianiában* (Oslo) született *Johan Svendsen* (1840–1911), norvég zeneszerző és hegedűművész, élete legnagyobb részét Koppenhágában töltötte. Richard Wagner német zeneszerző közeli barátja volt és Németországban, Olaszországban, Angliában, Franciaországban is ismertté vált. 2007-ben egy norvég karmester megtalálta néhány, szimfóniára hasonló vázlatát, amit Bjørn Morten Christophersen feldolgozásában a Bergeni Filharmonikusok mutatott be 2011-ben. Svéd és izlandi népi dallamok feldolgozásai ma is érdekesek.

A Bartók és Kodály hazájából érkezett zenészek érdeklődését talán a *Christian Sinding* (1856–1941) műveiben kimutatható norvég népzene hatása is felkelthette. Szalóczy Péter: *Elfeledett zeneszerzők* című 2007-ben a Typotex Kiadónál megjelent könyvében oldalnyit ír erről.

Jelentősebb vonzóerőt képvisel talán napjainkban is Norvégia második nagyvárosában, a festői Bergben született skót származású *Edvard Grieg* (1843-1907), aki Lipcsében tanult és Koppenhágában is élt egy darabig, amely az ő idejében a skandináv zene központja volt. Itt barátkozott meg a vele egykorú oslói *Rikard Nordraak* zeneszerzővel, aki huszonkét évesen a norvég himnusz zenéjét szerezte. Grieg a norvég népzene alapján építette művészetét, népi motívumokat, ritmusokat alkalmazott. Korában, amikor Norvégia amolyan zenei gyarmat volt a nemzetközi zeneművészetben, ő még nem tartozott az élvonalbeli zeneszerzők közé, de a modern népdalfeldolgozás egyik úttörőjévé vált. A Liszt Múzeum 2007-ben a norvég zeneszerző halálának századik évfordulóján emlékkiállítást rendezett, további számos rendezvény bizonyítja, hogy Grieg munkásságát a magyar zenei élet is nagyra értékeli.

Hegedűs Kálmán író, kultúrtörténeti kutató, aki Pécsen és Budapesten fagottosként és orgonistaként tanult, az 1970-es végén telepedett le Finnországban. Liszt, Dohnányi, Bartók és Kodály műveinek külföldi jelenlétét és visszhangját hungarikumként egyformán nemzeti és összeurópai értéként kutatja és jelzi, hogy már több, mint kétszáz éve számos magyar zeneművésznek köszönhetően gyümölcsözően alakultak a magyar és finn zenei életben kimutatható kapcsolatok. Például: „*A Szentpétervárról a Párizsból 1794-ben áttelepült Fodor József (1752-1828) zeneszerző, karmester és leánya Fodor Jozefin énekművésznő (1789-1870) ápolták a magyar zenei örökséget. Fodor karnagy úr Európa szerte becsült komponista volt. Amikor a régi finn fővárosban, Turkuban 1790-ben megalapított Zeneművészeti Társulat szimfonikus zenekara Amszterdamból nagy számú kottát vásárolt, a listán több Fodor-darab is*

szerepelt Haydn mellett. *A vándor Liszt Ferenc előfutárai közé tartozott például a délvidéki magyar, utazó nagybőgő virtuóz Kämpfer József. Karlstadt – Károlyvárosból származott.*”(3)

Megkerülhetetlen ma is a finn földre érkezett kultúremlő, Jean (Johan) Julius Christian *Sibelius* (1865-1957) munkássága. Helsinkitől száz kilométerre északra fekvő Hämeenlinna városkában született paraszt család gyermekeként. Ősei a Sibba nevű földbirtokról származnak, innen ered a család Sibelius neve.(4) A házi muzsikálás szeretete finn és svéd őseinél egyaránt szokás volt.(5) 1882 őszén Helsinkiben megnyílik a Zenei Intézet, amely koncertjeivel Sibeliusék városába is eljutott. A zenekar első hegedűsével, az ifj. *Anton Sitt* magyar-cseh hegedűművésszel (Hans Sitt bátyja – az eredetileg Szytt nevű és híres hegedűkészítő család leszármazottai voltak) a későbbi zenekari koncertmesterrel megbarátkozott. Sibelius Helsinkiben az egyetem jogi karán kezdte tanulmányait, de beiratkozott a Zenei Intézetbe is, ahová aztán végleg átpártolt. Zeneszerzést Martin Wegeliustól, a finn zene úttörőjétől tanult, hegedűtanára *Csillag Hermann* (1852-1922) magyar hegedűművész, akit Wegelius hívott Helsinkibe. (Csillag Ármin néven a Veszprém közeli Bakony-Teleken született, a Bécsi Udvari Operazenekar tagja volt. Baden-Badenben is élt, majd Düsseldorfba ment, ahol az Allgemeine Musikverein koncertmestere lett.) Sibelius egész sor hangversenyen játszik együtt Csillaggal, aki Sibelius öt részes szvitjének bemutatója után írásban is megvédi barátját egy, a finn zenei életben ismert kritikus bírálatától. 1889 tavaszán Csillag elhagyta Helsinkit, Sibelius pedig a nyári záróvizsgái után távozott. Berlinben és Bécsben folytatta tanulmányait. Megismerkedett a temesvári magyar *Ottokar Nováček* a temesvári születésű, cseh származású osztrák-magyar hegedűművésszel és zeneszerzővel. „*Végre olyan helyen élhetek, melyet nekem teremtettek. Nekem talán többet kellene tanulnom komponálás helyett. De mi más lehetne a tanulás, mint maga a komponálás?*” – írta egykori tanárának Helsinkibe. Ennek tanácsára a bécsi opera első karmesteréhez a magyar *Richter János*hoz fordul és *Goldmark Károly* Bécsbe települt magyar zeneszerzőnél is jelentkezik, akinek tanítványa lesz. Menyasszonyának írja 1890 őszén: „*Sikerült Goldmark figyelmét felkeltenem irányomban. Mint tudod, Goldmark egyike korunk legjobb zeneszerzőinek és nagy zenekari hangszerelő.*” Sibelius életének magyar vonatkozásaihoz tartozik az apró epizód is, hogy ugyanazon időben Helsinkiben járva *Hubay Jenő* hegedűművész koncertjét hallhatta, aki Brockhaus Zenei Lexikona szerint, életének legnagyobb siker-sorozatát finnországi, 1926 áprilisában megtett hangversenykörútja jelentette. A finn Hufvudstadsbladet újságban ismételten írtak Goldmarkról, aki elismerően nyilatkozott Sibeliusról.

Sibelius bécsi ismerősei között találjuk *László Árpádot*, aki zongorista és magyar stílusban zenét is szerez. László Árpád Módoson született 1864-ben, Marosvásárhelyen halt meg 1960-ban 95 éves korában. Magyar zeneszerző, zenepedagógus és zenekritikus volt. Zenei tanulmányait Temesvárt kezdte, Erkel Ferencnél folytatta a budapesti Zeneakadémián. Bécsben zongoraművészi oklevelet szerzett, Liszt Ferenc tanítványa is volt. New Yorkban Antonín Dvořáknál egészítette ki zenei ismereteit, tanított Aradon, Kassán, Marosvásárhelyen. George Enescu is sokra értékelte. A fogadó tulajdonosa, ahol Sibelius lakott Bécsben, magyar volt. Karácsonykor meghívták vacsorára, amit a magyar vendégszeretet számlájára írhatunk. A budapesti származású bécsi *Jacob Grün* hegedűprofesszor újabb magyar szakember, akivel kapcsolatba került és aki elismerte hegedű-játékosai képességeit, operaházi hegedűs próbajátékokra jelentkezett nála. Grün meglátta benne az útkereső zeneszerzőt.

Sibeliusnak nehéz volt elismerést szereznie a bécsi zenei élet nagyjai között. Egyik levelében írja: „*Csak két hete ismerték el igazán Grieget, aki harminc éve dolgozik Németországban. Ő itt az egyetlen elismert északi zeneszerző. Nekem is gyakran mondják, hogy „Ihr Landsmann Grieg” (az Ön honfitársa Grieg). Ilyen kevéssé ismerik itt az északiakat.*”(6) Társaságában több magyar is van. Egy, menyasszonyának küldött üdvözlő lapon *Tisztellek Angyalom! Mezey Béla és László Árpád írása olvasható: „A földrajzi távolság nem akadályozza meg*

Sibelius menyasszonyát barátom szerzeményeinek hallható inspirálásában. Boldog menyasszony, boldog vőlegény! A Ti boldogtalan barátotok, László Árpád.” Egy magyarországi lovascsoport pedig Szegedre hívja, ahova sajnos sohasem jutott el.(7)

Sibelius zeneművészetét a finn népzene alapjára helyezte. Sikeres indulás után egész életére szóló ösztöndíjat kapott a kormánytól. Művei a finn mondavilághoz, népmesékhez, történelemhez, szülőföldje természeti szépségeihez kapcsolódnak. Szimfóniáival a romantikus zeneirodalomba tartozik. Utolsó műveiben az impresszionizmushoz közelített.

Munkásságát összefoglalva Hegedűs Kálmán kutatásai nyomán a következőket írja róla: *„Huszonhét éves, amikor 1892-ben első nagy sikerét éli meg Kullervo című szimfonikus költeményével. Egyre keservesebb teher számára a Helsinki Zenei Intézetben 1892-ben elvállalt zeneelmélet tanítás, amit 1901-ig lát el. Első szimfóniájának (amit a köznyelv „a kalevalai” néven hívott) bemutatója 1899. április 26-án volt és a szerző vezényelt. Utolsó nagy kalevalai alkotása a zenekari kísérettel és bariton szólóval férfikórusra írt „Tulen synty” (Tulen szünet / A tűz születése) szimfonikus költemény. A tűz csíholása, tűzgyújtás csaknem univerzális jelenség, de nem az evolúció terméke, hanem továbbra is kalandos élménye az atomkor emberének is. Liszt Ferenc szimfonikus költeményeinek Jean Sibelius az egyedüli örököse Európában.*

Később Sibelius elkezd a kalevalai eseményekből fakadó Lemminkäinen ciklus megírását és egyidejűleg születik meg lassan vajúdó legsajátságosabb hangvétellű alkotása, a hegedűversenye.”(8)

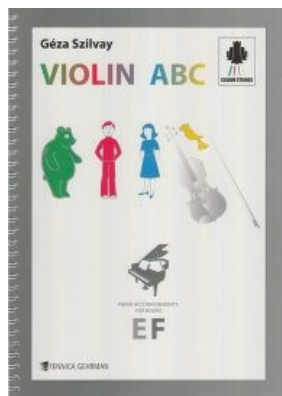
Kortársai hozzá hasonlóan a finn nemzeti törekvéseket erősítették: *Yrjö Kilpinen* (1892-1959) hétszáz dalt, férfikarra muzsikát írt, zongora- és kamaraműveket komponált, *Selim Palmgreen* (1878-1951) a Helsinki Konzervatóriumban, majd Berlinben és Weimarban tanult, egy ideig pedig Olaszországban is. Turkuban karmesterként tevékenykedett, hat esztendeig pedig zeneszerzés tanított az Egyesült Államokban, majd a helsinki konzervatórium tanára volt.

Nagy zeneszerzőink népszerűsége

Az északi országokba érkező és zenei pályán maradt magyar muzsikuskok virtuális ajánlólevelében természetesen nyomatékosan benne volt, hogy Liszt, Bartók, Kodály és Ligeti György országából érkeztek. De a magyar emigráció itt megtelepülő értelmiségie is sokat tettek zenei nagyjaink népszerűsítéséért. Hegedűs Kálmán például, Liszt Ferenc születésének 200. évfordulóját megelőzően az *Ághegy* című skandináviai magyar irodalmi és művészeti folyóiratban sorozatban foglalkozott az észak- és közép-európai zenetudományi kapcsolatok keretében a magyar zeneszerzők (főként Liszt, Bartók és Kodály) finnországi kapcsolataival. A 2001-ben finnül megjelent kötete *A nemzetközi Sibelius és a magyarok*, magyarul is megjelent a Budapesti Zeneműkiadónál 2003-ban. Egy másik dolgozatában(9) Liszt műveinek fergeteges sikeréről ír levelekből és dokumentumokból felidézve a korabeli hangversenytermi és szórakoztató zenei események sorát, különös tekintettel a finn és svéd földön megforduló magyar vendégművészek sikereire. A helsinki szórakoztató zenében is számos magyar művész sikeréről ír: *„A Kämp szállóban, mely Kajanus és Sibelius törzshelye, a magyar Andrassy nővérek énekelnek és Dombrádi Rudi zenekara játszik. A Kaivohuonóban pedig a magyar Pali Ilona és a német Hans Petz aratnak sikert. ...A Hotel Fennia téli kertjében Victor Carnier társulata szórakoztat. A szólóénekes magyar: Boldogi Anna. A Hotel Kämp termében Heinz Buda svéd-magyar énekes komikus arat sikert, míg a kikötői hotelben (ma Városháza) Nagy Károly 12 tagú magyar cigányzenekara muzsikál.”* Száz évvel ezelőtt Magyar Egyetemi Férfikórus látogatását is feljegyezte a krónika. Lisztet is énekeltek és **Török Zoltán** tárogató játéka is emlékezetes volt. *„Az ilyen és ehhez hasonló zenei események sora napjainkban is tart és számuk végtelen.”* – írja Hegedűs Kálmán. És valóban, így már érthető, hogy egész

művészcsaládok leltek itt északon otthonra, és kibontakoztatva művészi képességeiket hasznosan szolgálták a magyar zenei nagyságok népszerűsítését s egyben az őket befogadó országuk zenei életét. Gondoljunk csak a több évtizede Finnországban élő Bogányiakra. Bernadett, a legidősebb fuvolista, Gergely, a Kossuth-díjas zongoraművész a róla elnevezett különleges zongora megálmodója visszatért szülővárosukba, Vácra, Tibor csellós, de karmesterként is működik, a Pannon Filharmonikusok vezető karmestere, a legkisebb fiú, Bence pedig a fagottot választotta, ő többnyire Bécsben található, de sokfelé koncertezik és Hannoverben tanít. És Szilvayék! Közkézen forog Szilvay Géza Violin ABC-je (Hegedű ABC).

„Dr. Szilvay Géza hegedűművész és Szilvay Csaba csellóművész 1971-ben Finnországban óvodás és alsó tagozatos kisdíjak tanítását vállalták. A Kodályi gondolatokat hangszeres oktatásra átváltva páratlan és világszerte ismert módszert dolgoztak ki Színes Húrok néven. A Kelet-Helsinki Zeneintézet Prof. Szilvay Géza vezetésével húsz év alatt kifejlesztette saját módszerét. Hegedűre és csellóra az alapoktól egészen felsőfokig felépítették oktatási rendszerüket, melyet világszerte eredményesen és sikeresen alkalmaznak” – olvashatjuk egy ismertetőben.

A nagy események évről-évre ismétlődő során túl, melyeket az északi országok kulturális sajtójában nyomon követhetünk, rengeteg olyan apró, de nem jelentéktelen alkalom szolgált a magyar zene klasszikusainak ismertetését, mint például – találmra kiragadva egyet a sok közül – a 2007-ben Svédországban szereplő és magát Liszt követőnek valló **Teleki Gergő**, aki hangversenykörútja alkalmával Liszt-, Chopin-, Mozart- és Bartók-művek előadásával aratott sikert.

Bartók műveinek ismertetése napirenden van a skandináv zenei életben. Felsorolni sem lehet, mikor, hol hangzottak el művei többek között az itt vendégszereplő előadóművészek sikereit is gazdagítva. A háború után **Varga Tibor** mindkét Bartók hegedűversenyt sikerrel játszott Stockholmban a Svéd Filharmonikusok magyar származású, első hegedűséből karmesterré választott **Garaguly (Karl) Károly** vezényletével. A nemzetközi folytonosságon belüli magyar-finn-osztrák előadóművészi jelenlétet képviseli Helsinkiben Dr. Szilvay Géza 1972-ben született Réka leánya, kinek anyja osztrák. Ifjú hegedűművésznk már sokadszor adja elő Bartók II. hegedűversenyét Skandináviában, de Bécsben, Berlinben és Londonban is.

A kiváló Osmo Vänskä klarinétművész 1986 júniusában a Stockholmból átjött Simon Lászlóval és Rainer Kuisma-val Riihimäki-ben Bartók Kontrasztok triót játszották. Matti Vuorenjuuri kritikus, a modern zene külföldön is elismert finn prófétája így köszöntötte a végre ide is eljutott Bartók-operát, amellyel a kiváló finn előadóművészek kiérdemelték a közönség tapsviharát: *„A Kékszakállú korunk legjobb operája a Pelleas és Elektra mellett. ... A történet mindegyik terme zeneileg egészen zseniálisan megfestett egység.”* (10)

Klein György (1925–2016) magyar származású svéd sejtbiológus, immunológus, onkológus, esszéíró, a biológiai tudomány doktora a stockholmi Karolinska Intézet daganatbiológiai

tanszékének vezetője, évekig a Nobel-testület elnöke írta Bartók Béláról svéd nyelvű esszéjében: „*Harminc éve figyelem, milyen kitűnő érzékkel játszanak svéd művészek és zenekarok Lisztet, Bartókot és Kodályt. Ennek titkát máig sem tudtam megfejtetni. Bartók svéd tanítványa Sara Arvidson mondta: „bárhol is szólaltatják meg a világon ezt a zongoraversenyt, ott Bartók mindig jelen van. ...Valamikor a hetvenes évek elején tizenéves lányaim megkérdezték, hogy elmennék-e velük a stockholmi kultúrpalotába Bartók: A kékszakállú herceg vára című egyfelvonásos jelmezes, de díszletek nélküli előadására. Micsoda kérdés! A Kékszakáll egész életén át követett, tizenéves korom óta, amikor először láttam az operát.*”(11)

Kim Borg operaénekes vallotta Hegedűs Kálmánnak, hogy élete nagy sikerei közepette sem felejtette el azt a lelki, szellemi emelkedettséget, amit az 1956. február 7-én finn földön először előadott Kékszakállú éneklése közben érzett. Közkívánatra 1957. május 9-én a Finn Operában színpadi változatban is előadták a Kékszakállút. 1981. május 7-én, a Bartók emlék-évben Mikó András rendezésében Helsinkiben előadott Kékszakállú is figyelemreméltó volt. Akár a vadregényes finn-orosz határ menti tóvidéken, Savonlinna középkori várudvarán 1994. július 16-án, 21-én és 24-én tartott Kékszakállú-előadások, amelyet a finn televízió is sugárzott.

A Kodály-művek fokozatos térhódítását is számos ismertető kritika, levél és dokumentum bizonyítja. Fleischer Antal budapesti operaházi karmester 1926. június 26-án levélben fordult Kajanus karmesterhez. Budapesten ismerkedtek össze a finn karmester 1924-es vendégszereplése alkalmával. Fleischer végül is csak 1936. február 4-én Jean Sibeliushoz írt levelének köszönhette, hogy Helsinkiben két hangversenyt vezényelhetett. Georg Schnéevoigt karmester vállalta először a Hány János zenekari szvitet, 1930. november 13-án volt a bemutató.

1931. november 20-án először hirdeti a finn fővárosi sajtó Kodály Magyar zsoltárának bemutatóját a Helsinki Egyetem dísztermében. Addig nem kevesebb, mint ötven alkalommal mutatták be szerte a világon sikerrel. Evert Katila zenetörténész: „*Helsinki bőséges koncertkínálata ellenére is telt ház gyűlt össze az Egyetemen. A siker teljes volt. Hosszan ünnepelték a kórust, mely a Magyar zsoltár összes nehézségeit legyőzve nagyszerűen adta azt elő. A Psalmus korunk egyik legjelentősebb műve, melyet a finn közönség tőle szokatlanul heves ünneplésben részesített.*”(12)

Stockholm város meghívására Bartók Béla után Kodály Zoltán is Svédországba érkezett. 1948. április 4-én és 7-én Kodály ott vezényelhetette Concertóját és a Páva zenekari variációkat.

Schnéevoigt karmester 1930-as vállalkozása után húsz évnek kellett eltelni, míg az egykori Dohnányi és Kodály tanítvány, **Földes Andor** svájci magyar zongoraművész 1949. március 3-án Helsinkiben eljátszotta a Hányt, majd a Galántai táncokat ugyanott 1966. március 1-én.

Kodályt népszerűsítette a Sopronból Helsinkibe nősült **Kiss Zoltán** énekművész és rádiós zenei szerkesztő. Nagyszerű volt a 1978. október 10-én Turkuban előadott Missa Brevis és a Laudes Organi. Ez utóbbit a Finn Rádió Kamarakórusa is műsorára vette. 1987. február 7-én a 1984-ben Dánia Haslev városában megrendezett Kodály Szeminárium Finnországot a magyar Szilvay testvérek képviselték ifjúsági zenekarukkal. 1993. február 6-án történt meg a *Fel szállott a páva* magyar népdalra írt *Páva variációk* finn földi helyfoglalása a Dániából ájtott **Fürst János** vezényletével.

Csaba Péter is a Pávát vezényelte ott 1999. május 7-én.

Emlékezetes **Tokody Ilona** 2000. szeptember 1-i szereplése Espoo régi kőtemplomában. Turkuban 2005. január 21-én mutatták be először a Psalmus Hungaricust **Bogányi Tibor** csellóművész, karmester vezényletével.

Kodály Zoltán emberségéről svédországi olvasóinak írta visszaemlékezésében a malmői mérnök-tanár, a magyarságáért sokoldalúan tevékeny Bartha István, a Magyar Kultúra

Lovagja: „Kodály nemcsak a zenében alkotott nagyot, hanem magyar emberként is példát mutatott, hogy miként kell viselkedni a mindent jobban tudó és mindent mindenki előtt „fel-találó” szovjet „urakkal” szemben.” 1949-ben másodéves műegyetemi hallgatóként Kodály tolmácsa volt. „Mondd meg fiam a szovjet uraknak, hogy amennyiben folklórról van szó, akkor csak levett sarukkal jöhetnek ide, mert a szovjet folklór még gyerekcipőben sem járt, amikor mi Bartókkal az erdélyi hegyeket róttuk, dalkincseinket gyűjtögettünk.” Bartha István közelhajolt a Mesterhez: „Tessék, mondani, pont ezekkel a szavakkal mondjam? – Igen fiam! – szólt a Mester határozott válasza. A küldöttség megnémult a meglepetéstől. Nem kérdezték, lehajtott fővel ahogy jöttek némán, úgy mentek.” (13)

Biztonsággal állíthatjuk, hogy a Skandináviában megállapodó magyar vagy magyar származású zenészekre nagy hatással volt az a Bartók és Kodály hírnevéhez felemelkedő kortárs zeneszerző, aki honfitársunk és világpolgár volt. Mindenütt elért sikerei és a zeneszerzésben kialakított új útjai, a klasszikus zenét meghaladó korszerű hangzások élvezhetővé tételével, az elektronikus zene korlátlan érdekességeivel számos követőre talált Skandináviában is. **Ligeti (Auer) György Sándor** (1923–2006) az erdélyi Dicsőszentmártonban született, külföldre kerülve hírneves iskolát alapított a zenében korszerű utakat keresőknek. Auer Lipót világhírű hegedűművész leszármazottja volt. Nagypapja, Auer Soma neves festő, apja pedig bankigazgatóként került Dicsőszentmártonba. A kolozsvári zenekonzervatóriumban kezdte tanulmányait. Fizikát és matematikát szeretett volna tanulni, de zsidó származása miatt nem vették fel az egyetemre. Reál felkészültsége, román, német, francia, később svéd és angol nyelvtudása hasznosnak bizonyult zeneszerzői munkásságában. Budapesten folytatta zenei tanulmányait, ahol megbarátkozott évfolyamtársával az ugyancsak erdélyi származású és ugyancsak világhíres Kurtág Györggyel.

Ligeti ösztöndíjasként száz erdélyi népdalt gyűjtött. Kodály Zoltán is méltányolta ezt és támogatta tanári kinevezését a Liszt Ferenc Zeneakadémia zeneelmélet, összhangzattan és ellenpont katedrájára. Később zeneszerzést tanított többek között a Stockholmban is. A Kölnben megismert Karlheinz Stockhausen hatására fordult az elektronikus zene felé. Nagyzenekarra 1961-ben írt *Atmosphères* műve által vált ismertté. Érzékenységet a humor és az abszurd iránt a *Poème symphonique* című darabja mutatja, amely száz metronóm furcsa játéka. Saját zenei szerkesztésmódja a mikropolifónia, a szólamok ritmikai-metrikai függetlenségére épül és hasonlatos az állóképek gyors sorozatából kialakult filmnyelvhez. Skandináviai kötődése – mondhatnánk érdekességgént – már első alkotásában is megmutatkozott. Keringőjét Grieg stílusában írta. Hieronymus Bosch festménye nyomán komponált világhírű svéd nyelvű operáját, *Le grand macabre* (A nagy kaszás) címmel, Stockholmban mutatták be. Műveit a nyugati avantgárd zene és a gépi világ tükrözése mellett a magyar muzsika is jellemzi. Az avantgárd elemeket a hagyományos stíluselemekkel ötvözve élvezhető muzsikát komponált. Zongoraetűdjei, korunk legjelentősebb virtuóz sorozatának technikai megoldásai tartalommal párosulnak Chopin vagy Liszt etűdjeihez hasonlóan. „*Ligeti György emigrációja különös figyelemre tarthat számot, hiszen Nyugatra távozva a komponista olyan nemzetközi jelentőségre tett szert, amely a 20. századi magyar zeneszerzők között csak Bartókéhoz hasonlítható*” – írták Gyarmati György és Péteri Lóránt az általuk szerkesztett *1956 és a zenei élet – Előzmények, történések, következmények* tanulmánykötet előszavában.

Számos követője mellett a svédországi magyar alkotóknál kimutatható a Ligetivel hasonló gondolkodásmód. **Maros Miklósnál** például, aki 1968-tól 1972-ig a stockholmi Zeneművészeti Főiskola zeneszerzői szakán Ligeti György növendéke volt. Nappalijának falán Illés Árpád: *Bábszínház* című képe függ. Tojás alakú figurák láthatók rajta, amelyek különböző színű arcokat alkotnak. „*Ugyanabból a színből keverve csak tojás maradna, ha a háttér színét használná a festő az alakhoz is, akkor pedig a tojás sem látszana. Valahogy így van ez a zenében is. Az egyik hangcsoportból képezem az egyik zenei anyagot, a másik csoport ennek*

lehet a kiegészítője, akkor a téma vagy motívum eltűnik, mint az említett tojás. De lehet ellentéte is, és akkor képezhet olyasmit, mint az említett arc vagy valamilyen amőbaszerű folt. Különböző oktávokba szétszórva, esetleg különböző mozgással még színesebbé téve akár több ilyen arcnak is megfelelő figurát, zenei figurát is képezhetünk. Ez csak egy példa, de a zenei nyelvet elég jól illusztrálja. Gyakran használok például a pentaton skálát, amely mindenki számára igen egyszerűen megérthető, ha csak a zongora fekete billentyűin játszom. A magyar népdalok többsége pentaton, számunkra természetesen hangzik” – vallja a svéd zenei élet kiválósága.

Az 1960-as években rohamosan terjed az elektronikus zene. Stockholmban is épült elektronikus zene alkotására alkalmas stúdió. Maros Miklós első alkotása is ott született és olyan sikeres volt, hogy felkérték tanárnak.(14)

Az ugyancsak Stockholmban élő **Ungváry Tamás** a bécsi főiskolán tanította a számítógépes komponálás technikáját. Vendégeként húsz perces városi zajokból összeállított művével ejtett ámulatba, amelyből az emberi küzdés madáchi biztatása sugárzott. Nem hittem, hogy ilyen hatása lehet a klasszikus muzsikától oly távoli elektronikus hangvilágon fogant alkotásnak.

Rózmán Ákos, nemzetközileg legelismertebb stockholmi elektronikus zeneszerző hasonló tudományosan megalapozott útkeresést folytatott nagy ívű munkásságát megszakító, 2005-ben bekövetkezett hirtelen haláláig. Finnországban pedig a fantasztikus **Vály Sándor** évtizedek óta bátran folytatja formabontó munkásságát, rendkívül gazdag, nemrég frissített honlapja ezt bizonyítja: gondolatgazdag festmények, szobrok, zenés és néma filmek sorakoznak ott sokoldalúságát bizonyítva. Csupa meglepetés, ahogyan a különféle művészetek határmezsgyéjén barangolva képi alkotásokból zenét formál. Pieter Bruegel, A halál diadala című festményének pontozott zenei leképezésével megteremtette a maga audiovizuális képzőművészetét, érzékeltetve, hogy Bruegel nemcsak képet, hanem zenét is alkotott művével.(15)

Az elektronikában sincs megállás. Például a játékiparban továbbfejlesztésre váró haptikus visszajelzések szoftverének felhasználásával olyan rezgések hozhatók létre, amelyek lehetővé teszik, hogy fizikailag jobban összekapcsolódjunk azzal, amit játszunk. A németországi audio-gyártmányokat készítő Blaupunkt mérnökei a zene érzelmi tényezőit vizsgálva arra keresik a választ, hogy mi lenne, ha az emberek minden zenei frekvenciát érzékelnének, még azokat is, amelyeket nem hallanak. Az ehhez hasonló szoftverek képezik az ilyen elektronikus zene alapjait. Ligeti a statikus, önálló zene fogalmát megalkotva mindenféle hagyományos ritmikus konfigurációtól független hangzásra gondolt és olyan új zenei kísérletekbe, amelyek a hanganyag hajlékonyságára építenek, nem a motivikus logikára. A Zeneszerzők Egyesülete tiltotta ezeket a műveit. 1956-ban feleségével együtt sikerült külföldre menekülnie, ahol támogatókra találva alkotópályája csúcsára érkezhett. Menekültként minden bizonnyal nemcsak zenei újításaival, hanem emberi sorsának hasonlóságával elnyerte az emigrációban élő értelmiségiek szeretetét.

Máig erően büszkeséggel sorolhatjuk azoknak a zeneművészeknek a nevét, akik tehetségükkel és kitartó munkájukkal a magyar zeneiskolák színvonalát felmutatva szereztek megbecsülést hazánknak.(16)

Telmányi Emil (Arad, 1892. VI. 22. – Holte, 1988. VI. 18.) hegedűművész-tanár. 1905 és 1911 között a budapesti Zeneakadémián Hubay Jenő (hegedű), Koessler János (zeneszerzés) és Herzfeld Viktor (kamarazene) tanítványaként végzett, s szerzett művészi diplomát. 1919-től mint opera- és hangverseny-dirigens működött külföldön, e minőségében 1927-ben mutatkozott be a budapesti közönségnek. 1929 után saját (utazó) kamarazenekara élén dolgozott. 1919-80 között Koppenhágában élt, de hosszú ideig szinte évente szerepelt Magyarországon is. 1940 és 1969 között az århusi konzervatórium tanára volt. A modern magyar hegedűművészet egyik kimagasló képviselője, rendkívüli fantáziájú, elmélyült művész.

Pajor István 1911-ben született, a budapesti Liszt Ferenc Zeneakadémián tanult, majd 1945-47 között a Debreceni Opera karnagya. 1947-ben került Norvégiába. 1963 szeptemberében, 53 évesen, hirtelen elhunyt. Mellette dolgozott **Horváth János** színpad-berendező (scenemester).

A Norvég Opera alapítói között magyarok is voltak. Az 1918-ban alapított Opera Comique igazgatója és az első norvég varieté, az oslói Tivoliban működő Theatre Moderne tulajdonosa és igazgatója a Magyarországról idekerült **Singer Benő**, a művészeti vezetője **Várnay Sándor** volt. **Hukváry Jenő** a Lindemann Konzervatórium karvezetés katedra tanára volt. Édesapja szintén muzsikus és karmester. Felesége a Bécsi Opera alténese. **Astrid Hukváry** 1965-ben kerül Norvégiába, az oslói Nemzeti Színház vendégkarmestere, majd a Norvég Opera karigazgatója. A nyolcvanas években a Bohémélet vendég-dirigenseként járt itt.

Palló Imre, a felejthetetlen lírai bariton, dr. Palló Imre fiának fellépései is emlékeztetnek.

1963-ban és 1978-ban Kálmán *Csárdáskirálynő*, 1962-ben és 1972-ben Lehár *A víg özvegy*, 1966-ban a *Luxemburg grófia* szerepelt az Opera programján. 1975-ben bemutatásra került Kodály *Háry János* című daljátéka. 1978-ban *A kékszakállú herceg vára* norvég fordításban, valamivel korábban pedig *A csodálatos mandarin*. 1982-ben **Seregi Lászlónak**, Budapesti Operaház balett-igazgatójának eredeti koreográfiájával került színre a *Csárdáskirálynő*. **Forray Gábor** tervezte a díszleteket, **Márk Tivadar** az elegáns kosztümöket.

Róna Viktor a 70-es évektől tíz éven keresztül a Norvég Királyi Balett első szólistája és balettmestere volt.

Szolnoki Zoltán, aki több mint háromezer előadásban lépett fel, 1983-1995-ben a Norvég Balett szólotáncosa volt, 2006-tól a klasszikus balett adjunktusa az Oslói Nemzeti Művészeti Akadémián.

Ács Péter, **Lakatos Zsolt** és **Balázs Beatrix** szólotáncosok közönségsikere mai napig emlékeztet *A hatyúk tavában*, a *Hamupipőkében*, a *Rómeó és Júliában*, a *Diótörőben* és az *Anyeginben*.

Bokány Ferenc nagybőgős Svédországban végezte a zeneakadémiát, a 60-as években a világhírű svéd gitár-pop együttesnek, a Spoutniksznak volt a basszusgitárosa.

Székely Ágnes brácsás szólamvezető volt az Opera zenekarában. A vonós **Vásárhelyi-Molnár** házaspár a Göteborgi Opera tagjai. Zongorista fiúkkal, Dániellel triót alkotva jelentős kamarazenei tevékenységet folytattak.

A Norvég Opera kórusában énekel **Rajta Erzsébet**.

Dálnoki Dániel hegedűs Norvégiában született magyar szülőktől, az Oslói Filharmonikusoktól szerződött az Operához. Édesapja a norvégiai Haldenben a tanárképző főiskolán tanított.

Birincsik József fővilágosító nemrég ment nyugdíjba az oslói Operától.

Negyedszázada az 1956-os forradalom évfordulóján a norvég király és a norvég kormány képviselői jelenlétében **Wolfgang Plagge** norvég zeneszerző *Gloria Victis* című, vegyeskarra, hárfára és recitativóra (szolisztikus, hangszerkíséretes énekbeszéd) komponált művét játszották az Oslói Egyetem díszaulájában. Arnulf Överland norvég költő és Claus Gill szövegét a népszerű norvég prózai színész, Knut Risan recitálta, míg a Debreceni Kodály Kórusból erre az alkalomra Oslóba utazott kisebb kamarakórusa. A hárfa szólót **Berczelly Montág Mária** játszotta, aki 1962 és 2003 között volt a Norvég Opera szólohárfása.

Azt is tudnunk kell, hogy **Szőnyi Erzsébet** *Zenei írás, olvasás* (Musical Writing and Reading – Boosey and Howkess: 1972. London) című többkötetes pedagógiai művét használják Norvégiában.

Hegyi Erzsébet (Legány Dezsőné) Solfege according to the Kodály-Concept című kétkötetes műve minden felsőfokú zenei intézmény könyvtárában fellelhető. **Erdei Péter**, a kecskeméti Kodály Zoltán Pedagógiai Intézet rektora sikeres szemináriumot tartott a híres Kodály-módszerről.

Világi István (Miskolc, 1947. VIII. 20.) karmester, általános iskolai fagott- és szolfézstanár (I. sz. Általános Iskola, Vásárosnamény – ének-zenetanár; Állami Zeneiskola, Hatvan – tanár és igazgató-helyettes; Pirkanmaan Musiikkiopisto Tampere – zenetanár, karmester; Hatvani Kamarazenekar – karmester; Vammalai Városi Zenekar – karmester);

T. Hunyadi Viktória (Debrecen, 1947. II. 7.) zongorakorrepitor és tanár (Állami Zeneiskola, Zalaegerszeg – zongoratanár; Bessenyei György Tanárképző Főiskola, Nyíregyháza – tanár; Pirkanmaan Musiikkiopisto, Tampere – zongoratanár, zongorakísérő; Tampereen Konservatorio, Tampere – zongorakorrepitor, lektor);

Mikó András (Budapest, 1922. VI. 30. – Budapest, 1998.) (A kép forrása: Nemzeti Audio-vizuális Archívum) operaházi főrendező, zeneakadémiai tanár (színpadi játékgyakorlat, beszédgyakorlat). Magánúton végzett hegedű-, ének-, grafikai és rendezői tanulmányokat, utóbbiakat Nádasy Kálmán és Oláh Gusztáv irányításával. 1946 és 1962 között a Magyar Állami Operaház ügyelője, segédrendezője, majd rendezője, 1962 és 1987 között főrendezője. Közben 1951/52-ben a Fővárosi Operettszínház főrendezője. Dolgozott a Buenos Aires-i Teatro Colónban, a londoni Covent Gardenben, a moszkvai Nagyszínházban, Helsinkiben, Savonlinnában, Koppenhágában, Kölnben, Torinóban, Genfben. 1949-től 1992-ben történt nyugalomba vonulásáig a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanára.

A svédországi zenei élet meghatározó helyszínévé vált Magyarország stockholmi nagykövetsége, ahol rendszeresen megfordulnak magyar muzsikosok. Ilyen emlékezetes előadás volt 2013. március 19-én, *Magyar motívumok egy svédországi magyar zeneszerző műveiben* címmel és **Práda Kinga** (fuvola), Solveig Andersson (hegedű), valamint Jacob Moscovicz (zongora) közreműködésével **Deák Csaba** zeneszerzői estje. Az előadás során Deák Csaba magyar motívumok különféle változatait illusztrálta saját művei néhány szemelvényével. „Mik ezek a magyar motívumok? Szűkebb értelemben véve zenei motívumok, a magyar népzene jellemező dallami vagy ritmikai fordulatok. De szintén magyar motívum lehet például egy zeneműhöz kötődő írói, költői alkotás, egy történelmi esemény stb. Így számos összefüggést lehet találni, ami egy zeneművet magyar vonatkozásúvá tesz.”

Itt kell megemlítenünk, hogy az ilyen előadások folytatásaként egy hónappal később **Ladislau Horatius**, valódi nevén Horváth László: *Egy magyar Svédországban* címmel tartott zongoramű-illusztrációkkal előadást. A Svédországban zongoristaként, zeneszerzőként, filozófusként, íróként és kritikusként ismert előadó 1954-ben született Magyarországon, fiatalon költözött Svédországba, ahol a stockholmi Királyi Zenefőiskolán (Kungliga Musikhögskolan) tanult. Könyvei: *Bättre provsjungning* (Jobb feléneklés, *Det allvarliga förlaget*, 2012), *Det bästa gömstället* (A legjobb búvóhely, *Det allvarliga förlaget*, 2003), *Offensiv nostalgi* (Offenzív nosztalgia, Nya Doxa kiadó, 1993) Juhász Gyula egyik oslói beszámolója is bizonyítja, hogy számos magyar zenész itt északon megtelepedve, szerepléseikkel máig erően nyomot hagytak a zenei életben.

Kristina M. Kiss oslói születésű hegedűs, negyven éves zenekari múlttal, szülei neves magyar mesterek keze alól Oslóba kivándorolt festők voltak.

Dálnoki Dániel 1965-ben a Haldenben született hegedűs, apja a haldeni főiskolán (Höyskole i Halden) a Norvégiában korábban ismeretlen Kodály módszer első terjesztője volt, és testvére az 1981-ben született szintén hegedűs, Katrina Dálnoki. A gordonka mesteri kezelője.

Elin Rø (1971) anyai ágon nagyanyja Fredborg Klári, leánykori nevén **Sebestyén Klári**, Kodály és Bárdos egyik legkedveltebb tanítványa volt.

Péter Szilvay (1971) karmester **Szilvay Istvánnak** késői leszármazottja a világhírű Szilvay Vonósiskola megalapítója sokáig Finnországban élt. Pétert 2010-ben az *Év előadójának* választották.

A skandináviai zenei élet jeles képviselői

Az előzmények felvillantásával nyilvánvalóan érzékeltethetőbb az a hatáskör, amely befolyásolhatta a magyar zene jelenkori skandináviai követőinek munkásságát. Kortársaink közül néhányuk életpályájának rövid ismertetésére vállalkozhatunk, értelemszerűen a teljesség igénye nélkül. A személyes ismeretség okán és a nemrég eltávozott neves alkotókra gondolva alakult sorrendben, íme néhányuk portréjának vázlata.

Deák Csaba

Zeneszerző 1932. április 16-án Született Budapesten. Zenei tanulmányait a budapesti Bartók Konzervatóriumában kezdte, ahol klarinétot és zeneszerzést tanult, majd a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán Farkas Ferencnél folytatta zeneszerzési tanulmányait. Az 1956-os forradalom után elhagyta Magyarországot, letelepedett Svédországban. Stockholmban magánúton tanult tovább, zeneszerzést Hilding Rosenbergtől, miközben egy magyar vendéglőben mosogatott. 1969-ben zeneelméleti tanári diplomát szerez a stockholmi Királyi Zeneakadémián. Ugyanebben az évben alkalmazást nyert a stockholmi Táncfőiskolán (Danshögskola), ahol 1997-ig, nyugdíjazásáig az iskola zenei vezetője. 1971-től 1974-ig Göteborgban is tanít az egyetem zenei tagozatán. Zeneszerzői tevékenysége, mely a hangszeres és a vokális zene csaknem minden ágára kiterjed, leginkább a szimfonikus fűvőszereire irányul.

Az Ad Nordiam Hungarica című darabot azért írta, hogy kapjanak az észak-svédek valami magyarosat, de a Riksteater felkérésére kísérelt el írni egy Strindberg darabhoz, amelyben jellegzetes népi hegedűjátékkal valódi svéd zenét komponált. És szigorúan szerkesztett kórusművet Babits Danaidák című versének svéd fordítására. A Stockholmi Főiskolán zeneelmélet-pedagógiai szakot végzett és klarinétot tanított a zeneiskolában. Részt vett azokon a zeneszerzés-szemináriumokon, ahol megfordult a világ élvonala Ligetitől Nonóig és Stockhausen-től Terry Riley-ig. Öt évre szóló ösztöndíjat nyert, akár a legtöbb zeneszerző, és közel három évtizedig tanított a Stockholmi Táncművészeti Főiskolán. Végzősei a klasszikus balett, a jazz-táncok, a modern, a népi táncok és a gyermektáncok oktatói. Két magyar zongoristával dolgozott, **Kéződi Lászlóval** és **Dózsa Incével**. Gyümölcsöző kapcsolatot épített ki a budapesti Balettintézettel. A Svéd Zeneszerzők Szövetsége ötvenéves évfordulójára balettet írt. Egy diákja koreográfiájához I. vonósnégyesét használta fel. Svédországban szeretik a fűvőszene-karokat, rézfűvős zenekara van majd' minden kisvárosnak, egyháznak. A Svéd Zeneszerzők Szövetsége vezetőségében ő gondozta őket. Valaki kitalálta, hogy megrendelésre szállít egész zenekarnak való hangszereket és kottákat, két-három esztendő tanulással így máris beindulhat egy műkedvelő zenekar. Közel harminc ezren kedvelik ezt a fajta szórakozást. Deák Csaba számos darabot írt számukra. Ezek hanglemezeiről is hallhatók.

Deák Csaba zenei lexikonokban magyar származású svéd zeneszerzőként szerepel. 1985-ben kinevezett zeneszerző (Composer in resident) a Svéd Hangversenyintézetnél (Swedish Concert Institute), és 1989 őszén a minnesotai Gustavus Adolphus College-ben. 1977-1987 között vezetőségi tag a Svéd Zeneszerző Szövetségben. Tagja a Swedish Concert Institute fúvószenei tanácsadó bizottságának. 1981-ben részt vesz Manchesterben a WASBE (World Association for Symphonic Bands and Ensembles) megalapításában, vezetőségi tagja a WASBE svédországi tagozatának. 1989-1995 elnökhelyettes a Samtida Music kamarazene társaságnál. Vezetőségi tagja az IGMID (International Guild of Musicians in Dance) svédországi tagozatának. Kitüntetései: Gustavus Adolphus Fine Art Award, U.S.A. 1989, Atteberg-díj, Svédország, 1992.

Sólyom János

(1938-2017) magyar-svéd koncertzongorista, zeneszerző és karmester. Tanult a Bartók Konzervatóriumban és a Liszt Akadémián. 1956-ban elhagyta Magyarországot és Svédországban telepedett le. A genfi, a londoni és a párizsi tanulmányai kivételével Stockholmban élt. Felesége Camilla Lundberg, az SVT zenei igazgatója.

Amennyire az ember a svéd zenei hétköznapiakat figyelni tudja: Sólyom János az új hazában meglehetősen ismert zenésszé lett, tévésorozata is volt. Lemezei: a Muszorgszkij-album, *A halál dalai* és táncaival és az *Egy kiállítás képeivel*. „Az ember néha úgy érzi magát a hallgatása közben, mintha eloltották volna a villanyt a kiállító teremben, mintha a vaksötétben szólna egyetlen zongora. Mintha nem a képeket kellene fölidézni, csak a zongorista magányosságát, világba küldött hangjait, odaér-e, ahol az ilyesmi érdekli az értelemmel bíró lényeket. Talán odaér.” – írta egy kritikusa. A másik albumon Birgit Nilssont kíséri, Richard Strauss- és Sibelius-dalokat játszanak. A nyolcvanas évek elején Pesten is koncertezett. „Alig várta, hogy végre úgy írják a nevét, ahogy gyermekként megszokta, elől a vezetéket-, utána a keresztnév. Körülbelül a körútig jutott a repülőtérről érkező taxi, amikor meglátta a plakátot: JÁNOS SÓLYOM. Mert az Országos Filharmónia természetesen úgy írta ki, ahogy a legérdekesebb lehetett, külföldre szakadt hazánkfia, majdnem a mennyből, eljött hozzátok. Úgyhogy most, vezeklésül, ha nem is ezerszer, de háromszor legyen leírva a neve helyesen: Sólyom János, Sólyom János, Sólyom János.” A stockholmi operaház karmestere volt, a Királyi Zeneakadémia tagja, a Litteris et Artibus érdemérem tulajdonosa, karmesteri ösztöndíját – 150.000 svéd koronát – ünnepélyes keretek között Lilian hercegnő adta át.

Stefan Solyom

1979. április 26-án született Stockholmban, svéd karmester, zeneszerző, hangszerelő, kürtös és zongorista. Rendszeresen aktív karmesterként Svédországban, Norvégiában, Dániában,

Finnországban, Németországban, Nagy-Britanniában, az Egyesült Államokban és Ausztráliában is. Solyom a lundin Nordic Youth Orchestra művészeti vezetője és a BBC Skót Szimfonikus Zenekarának társ-vendégkarmestere. Solyom a Kunglt is dirigálta. A Svea Életmentő Zenei Testületének tagja. A Helsingborgi Szimfonikus Zenekar vezető karmestere 2020-ig. Solyom János zongorista unokaöccse.

Rózmán Ákos

(1939-2005), orgonista, zeneszerző. Stockholmban élt. A nyilvánosságtól elzárkózó művészember, akit teljesen lefoglalt az elektronikus zenében rejlő kimeríthetetlen lehetőségek kutatása. Az *Ághegy* folyóirat kérte interjú elől a következő megértést kérő levelével mentette ki magát. Kézírása sokat elárul jelleméről, gondosságáról:

Stockholms, 2003. febr. 27.

Kedves Tar Károly úr,

Levelét megkaptam. Köszönöm, hogy
 nagyon kedves ajánlatára felfigyeltem. Kö-
 szönöm azt is, hogy az én szerepelem-
 re is gondolt a megjelentetéséről az
 antológiában.

Kérdésnek azonban nem felelek ele-
 get, mert én mindenféle kiadványban,
 televízióban, rádióban, sajtóban elke-
 rültem a fölépítést, nyilatkozatot, egyálta-
 lán a nyilvános szereplést.

Köszönöm, hogy munkáimra szeretnének
 legesen, és mostanra szolgálhasse a
 magyar kultúrát szeretni, támogatni, sepi-
 tő konferenciáinkat!

Szereettel üdvözlé
 Rózmán Ákos

„Ákos ‘nehéz ember’ volt, minden szempontból. A célt, amit maga elé tűzött, az volt, hogy jó és nagyon jelentős zeneszerző legyen. Elérte. Műveihez fogható zenét senki nem írt vagy ír s kétlem, hogy valaki írni fog. Világviszonylatban is az elektroakusztikus zene óriása volt!” – írta róla kortársa, Ungváry Fimáy elektronikus zeneszerző. A másfélszáz éve tekintélyes stockholmi reggeli újságban, a Dagens Nyheterben Mats Lindström neves svéd zenekritikus így emlékezett:

„Rózman Ákos harminc éven keresztül önfeláldozóan csak a munkájáért élt. Nem törekedett széleskörű elismerésre s nem is kapott elismerést, amíg élt. Ákos számunkra mintakép volt, olyan mint, aki soha sem veszté el hitét a művészetben s annak jövőbe mutató irányába való, sebes előrehaladásában.

Mint igazi modernista nem komponált, sem a publikumnak, sem a kritikusoknak. Úgy érezte, küldetése, hivatása, hogy a műveivel a jövőnek szóljon. Meg volt győződve arról, hogy a kompozíciói létrehozásához szükséges misztikus energiák direkt az Istentől származnak.”

Loch Gergely, aki huzamosabb ideje kutatja a svéd-magyar zeneszerző különleges elektronikus zenéjét(17) különleges, hangbetétekkel tűzdelt előadást tartott a stockholmi francia követség könyvtárában. A zenetudományi képzésének végén járó budapesti egyetemi hallgató diplomadolgozatának részeként tartott előadását a zeneszerző *A pokol kapujában* című, többórás, különféle hanghatásokon alapuló rendkívül modern művének felvételéből válogatott részekkel szemléltette. Maros Miklós zeneszerző és operaénekes neje, Maros Ilona is közreműködött. Az előadást a bevándorlók Över Granser (Határokon túl) Ághegy Rádiója is műsorára tűzte.

A Wikipédiában ez áll róla: 1957 és 1961 között a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolában Sugár Rezső zeneszerzés-növendéke volt. 1961-től a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola hallgatójaként Szervánszky Endrétől zeneszerzést, Pécsi Sebestyéntől orgonát tanult. Mindkét szakon diplomát szerzett 1966-ban. Ezt követően a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Ének- és Zeneiskolai Tanárképző Intézet Szegedi Tagozatán transzponálást és partitúraolvasást tanított. A hatvanas évek végén filmzenét komponált a Mafilm számára. Zongorára és fuvalára írt *Improvisazione* című műve 1971-ben jelent meg a Zeneműkiadónál. 1971-ben ösztöndíjat kapott, mely lehetővé tette, hogy Svédországban folytassa zeneszerzés-tanulmányait. Ingvar Lidholm tanítványa lett a stockholmi Zeneművészeti Főiskolán. Itt ismerkedett meg az elektroakusztikus zeneszerzés eszközeivel, melyek új világot nyitottak meg a számára. Kísérleteit a stockholmi Zeneművészeti Főiskola stúdiójában és az EMS-ben (Stockholmi Elektroakusztikus Zenei Stúdió) kezdte meg. E kísérletek első eredménye az 1974-es *Impulsi* (rövid elektronikus darabok ciklusa), mely az 1976-os bourges-i *Concours International de Musique Electroacoustique* harmadik díját nyerte el. Miután tanulmányait a stockholmi Zeneművészeti Főiskolán 1974-ben befejezte, Rózmán Svédországban maradt, és élete hátralevő részét Stockholmban töltötte. Ettől az időtől fogva az elektroakusztikus zenét tekintette alkotói ötletei megvalósítása elsődleges eszközének. Első nagy feltűnést keltő nyilvános zeneszerzői szereplése a *Bilder inför drömmen och döden* (Az álom és a halál képei) bemutatója volt 1978. március 9-én. A koncertet Stockholm egy nagyméretű rendezvénycsarnokában, a *Circusban* tartották. Rózmán első nagy formátumú elektroakusztikus műve rendkívüli hatást gyakorolt a közönségre és a sajtó figyelmét is magára vonta. Svédországi tartózkodása alatt Rózmán folytatta orgonaművészi tevékenységét is. Kezdetben koncerteket adott, illetve a *Sankta Eugenia* katolikus templom orgonistájaként működött. 1978-ban állandó kinevezést kapott a stockholmi Katolikus Dómtemplom orgonistái állására. Itt találkozott Viveca Servatius kórusvezetővel és zenetudóssal, aki élettársa és később felesége lett. Ugyanebben az évben kezdte komponálni második nagy formátumú művét, a *Tolv stationert* (Tizenkét stáció). Ebben első ízben használt akusztikus eredetű hangzásokat, szemben kizárólag szintetikus hangokból építkező korábbi műveivel. A 2001-ben befejezett, több mint hat órás játékidőjű mű részeit már 1984-ben bemutatták a stockholmi *Kulturhusetben*.

Rózmán a nyolcvanas évek elején kezdte összeállítani saját stúdióját, melyet a Katolikus Dómtemplom pincéjében helyezett el. Új műveinek jelentős része itt készült. Élete végéig gyakran dolgozott az EMS-ben is, itt elsősorban új darabjainak végső munkafázisait végezte el. 1980 és 2005 között nyolc elektroakusztikus művet komponált *Orgelstycke* (Orgonadarab) címmel. Főhangszerének, az orgonának a hangjai e darabokban és más műveiben is fontos szerepet kapnak, csakúgy, mint az emberi hangok, valamint a vonóval megszólaltatott citera és a preparált zongora hangjai. Rózmán harmadik epikus hosszúságú műve, a *Rytmer och melodier* (Ritmusok és melódiák) 1987-ben készült el, bemutatójára 1988-ban került sor a stockholmi Berwaldhallenban. 1990-ben három szerzői esten játszották műveit a *Fylkingenben*, a kortárs zene stockholmi központjában. A hat előadott kompozícióból háromnak ekkor volt az ősbemutatója. Svédországban még életében bemutatták közel harminc művének szinte mindegyikét. Magyarországon nyilvános koncert keretében csak egyet, *Trumpetmusette* című

szerzeményét, mely a Magyar Rádió 1994-es Elektronikus Zenei Fesztiváljára készült. 1996-ban Rózmán Skogåsba, Stockholm egyik elővárosába költözött. Ide szállította át stúdióját is, miután 1997-ben a Katolikus Dómtemplomban betöltött állásából kilépett. Ugyanebben az évben fejezte be *De två, med tre instrument* című szerzeményét, egyik legkoncentráltabb művét. 2005 januárjában készült el utolsó befejezett darabja, *Det gråa blocket, Orgelstycke nr III/a* (A szürke tömb, Orgonadarab nr. III/a), mely a zeneszerző nyolcvanas években keletkezett tervein alapszik. Februárban még megélte műveinek egyik legnagyobb és legsikeresebb koncertsorozatát. A *Stockholm New Music* fesztivál öt egymást követő délutánján a *Tyska kyrkan*ban a *Mässa* (Mise) gyűjtőcím alatt adták elő *Orgelstycke nr IV. (Kyrie eleison)* című szerzeményét és hatalmas *Gloria*-ciklusát. Az 1989 és 2004 között keletkezett *Gloria*-ciklus előadása körülbelül hét órát vesz igénybe.

2005 májusának végén diagnosztizálták hasnyálmirigy-rákját. A kezelést elutasította, s a Stockholm közelében levő Huddinge kórházban 2005. augusztus 12-én békésen elhunyt. Halotti szertartására szeptember 5-én került sor a *Tyska kyrkan*ban. Saját kívánságának megfelelően hamvait a szélbe szórták.

Rózmán Ákos zenéjében megalkuvást nem ismerő természete tükröződik. Mint munkájának lázas elkötelezettje, órákra ablaktalan stúdiókba zárkózott, s gyakran késő éjszakáig dolgozott. Nem vett részt a hivatalos zeneélet rendezvényein, s későbbi éveiben saját műveinek előadásaira, bemutatóira sem ment el. Munkájával sem a szakma elismerését, sem a közönség tetszését nem kereste. Kizárólag saját víziójának lehető legteljesebb megvalósítását tartotta szem előtt. E víziót maguk a – sokféle forrásból felvett – hangok inspirálták. A nyersanyagokban rejlő tulajdonságokat Rózmán különlegesen plasztikussá tette, rendkívüli erejű drámát teremtve, különösen nagy formátumú műveiben. E dráma az emberi létezés legalapvetőbb konfliktusait jeleníti meg, megdöbbentő képét adja legsötétebb mélységeinek, s rámutat, hogy bűn és tisztaság, sötétség és fény együtt járnak, minőségeik kölcsönösen feltételezik egymást. Rózmán zenéje gyakran használ szimbolikus és képszerű elemeket: buddhista és keresztény szertartászenéből vett idézeteket az egyik oldalon, erőszakos csörömpölést, morgást és ördögi nevetést a másikon. E két erő hangjai között megszólal a nekik kiszolgáltatott, szenvedő emberi lélek jajkiáltása.

https://hu.wikipedia.org/wiki/R%C3%B3zmann_%C3%81kos

Emléktáblája egykori lakhelyén, a wekerletelepi Tas utca 2. szám alatt.

Tálas Ernő

(1926–2018) operaénekes. A jászapáti Gróf Széchenyi István Gimnáziumban érettségizett 1944-ben. A Pázmány Péter Tudományegyetemen szerzett német–olasz szakos tanári okleve-

let, majd a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán énekművész-énektanári képesítést. Az 1956-os forradalom és szabadságharc leverése után elhagyta Magyarországot. A Stockholmi Királyi Opera tenorja lett. A rendszerváltás után nyugdíjas éveinek végén visszatért hazájába. Dalestek állandó vendégeként szerepelt. *Énekes életem* című életrajzi könyvét a Püski Kiadó jelentette meg 2001-ben. Jászságért Díj (2005), az Egyetemes Kultúra Lovagja, Jászládány díszpolgára.

Azok között a stockholmi lelkes magyar emberek között ismertem meg, akik a közösség szolgálatába állították tehetségüket. Az anyagi támogatást nélkülöző Ághegy folyóirat olvasótalálkozóin is szívesen fellépett. A magyar eseményeket évtizedekig zongorajátékával nagyszerűen szolgáló **Citron Zsuzsanna** kísérte zongorán.

Részlet önéletrajzából: *„Pályám nagyobbik részét tulajdonképpen nem is színpadon, hanem a koncertpódiumon töltöttem. Ez annak a következménye, elég későn kerültem színpadra – elmúltam harminc éves, amikor próbát énekeltem a Kir. Operánál Stockholmban. Viszont amikor nyugdíjba helyeztek, túl fiatal voltam ahhoz, hogy abbahagyjam az éneklést. Mert ötven-ötvenkét évesen nem lehet „letenni a lantot”. Márpedig itt az a szokás – tetszik, vagy nem tetszik, menni kell. Legtöbben énektanárként maradnak meg a zene területén – én inkább az aktív éneklést választottam további működésem számára. A daléneklés mindig nagy vonzóerővel volt rám. Ez a műfaj kis formátumával éppúgy rejt magában drámaiságot és szépséget, mint a nagy színpadi művek. De míg az utóbbiban óriási apparátus áll rendelkezésre a drámai cselekmény megjelenítésében – kezdve a színpadképtől a rendezésig, a karmestertől a zenekarig, az énekesek tömegéig s a jelmezekig – addig a dalénekes egyedül áll a pódiumon, s terem világokat.”*

A 70-es évek elején Schlusnust Sebastian Peschko neves zongorakísérővel vett fel dalokat Kölnben és Frankfurt am Mainben Kilpinen és Sibelius-dalokból álló műsort rögzítettek. A Svéd Rádióban – Scarlatti, Caccini, Brahms és Richard Strauss dalait s néhány népdalfeldolgozást énekelt Bartóktól és Kodálytól. Közönségéhez igazodva németül és svédül is énekelt.

Ungváry Tamás

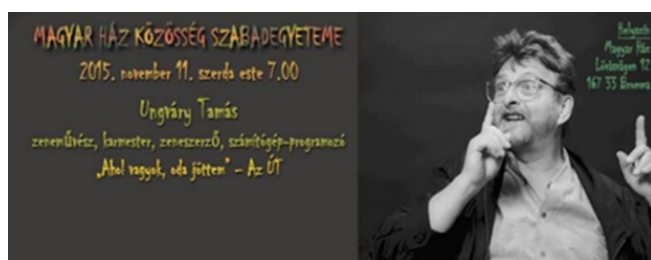

(1936-) Kalocsai születésű magyar-svéd karmester, zeneszerző és zenetanár. Zongorázni, hegedülni és csellón játszani tanult. 1957 és 1967 között a Magyar Állami Filharmónia tagja volt. Karmesterként Dean Dixon, Albert Simon, Gerhard Wimberger mellett képezte magát. A Magyar Ifjúsági Zenekar vezetője volt.

1969-től Svédországban él, karmesterként kezdte egyre gazdagodó pályáját. Egy svéd kisváros zenekarának karmestereként sanyarú tapasztalatai nyomán szakított karmesteri hívatásával és csatlakozott Maros Miklós zeneszerzőhöz az Elektronikus Zenei Stúdióban. (Stiftelsen Elektronmusikstudion Stockholm). 1970-től elektroakusztikus zenével foglalkozik. Zeneszerzőként, stúdióasszisztensként, előadóként, szoftver-menedzserként és művészeti vezetőként tevékenykedett a svédországi Stiftelsen – Akusztikus Zene (EMS) keretében. 1985-ben Rajka Péter koreográfussal a Stockholmi Tánciskolában megalapította a Kineto Auditory Communication Research-t (KACOR) társaságot. 1989-től a stockholmi Királyi Műszaki Egyetemen (KTH) tanított. 1991 és 2001 között a bécsi Zeneművészeti és Előadóművészeti Egyetemen irányította a számítógépes zene és az új média tanfolyamot.

Zeneszerzői munkásságára Ligeti György, Iannis Xenakis és Jan W. Morthenson volt jótékony hatással. Munkáival számos sikert ért el az ISCM Zenei Világnapokon. Első díjat kapott a NEWCOMP számítógépes zenei versenyen Bostonban 1987-ben, és további díjakat nyert Bourges-ban (Franciaország) és az 1994-es Ars Electronicában Linzben. 1989-től a Nemzetközi Számítógépes Zene Egyesület (ICMA) első európai igazgatósági tagja, az Ág-hegy folyóirat munkatársa, az Ághegy Liget Baráti Társaság elnökeként az alapszabályzatban vállalt feladatainak teljesítésében a Társaság virágkorát érte.

Nyolcvanadik születésnapját mesterkurzussal ünnepelte a budapesti Zeneakadémián, de bécsi és kalocsai látogatásán is bemutatta több érdekes elektronikus alkotásait. 2017-ben munkásságának kiemelkedő eredményeit előadások és gyakorlati műhelyfoglalkozások formájában ismertette Budapesten a zeneművészetet tanuló diákokkal és a nagyközönséggel.

Mesterkurzusának fő témája a jelen idejű interakció és ergonómia kérdésköre az elektroakusztikus zenében. Koncerteken és műhely-találkozókon ismertette híres hiperhangszerét, a Szentográfot. Elhangzottak többek között következő szerzeményei: *Präludium* (1987) – orgona, *Akonel2* (1978) – fuvola, elektronika km.: Siklósi Kristóf (fuvola) *J'écoute les sons étouffés dans la pluie* – elektroakusztikus zenei improvizáció km.: Nagy Ákos (elektronika), *L'aube des flammes* (1984) – elektroakusztikus zene. *Sinus Coitus* (1979) – zongora.

Maros Miklós

Zeneszerző, karmester, tanár, a Svéd Királyi Zeneakadémia elnökségi tagja, a Svéd Zeneszerzők Szövetségének alelnöke volt. 1943-ban született, Pécsen. Apja Maros Rudolf, Kodály egykori növendéke, egyike volt a század második felében a legismertebb zeneszerzőknek. Anyja Molnár Klára hegedűművész. Húga hárfás, öccse ütőhangszeres. Felesége, Ilona operanékes. 1968-ban érkeznek Svédországba.

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola zeneszerzői szakán végzett. Stockholmban Ingvar Lindholm és Ligeti György növendéke, majd a Stockholmi Elektronikus Zenei Stúdió (EMS) tanára. 1990 óta a svéd állam megbecsült művésze, garantált művészi fizetést kap. Évtizedek óta számítógépen írja kottáit.

Elektronikus zenében a szerző és az előadó egy és ugyanazon személy, ezért céltudatosan törekedett minőségre. Ez amolyan sziszifuszi munka. De a rögzített hanganyaghoz nem szükséges kotta, az újrajátszást grafikus jelzésekkel segítheti a szerző. Egyik operájának fontos részéhez olyan hangzó anyagra volt szüksége, ami zenekarral nem volt megvalósítható, elektronikus megoldást választott.

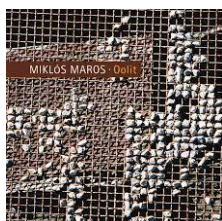
Hangsúlyos sikerei a *Turba* című kórusmű, (1971, London). *Szimfóniái, az I., a III. és a IV.* többször elhangoztak nagyobb közönség előtt. Versenyművei közül a *Harsonaverseny, a Klarinétverseny és a Szaxofonverseny* kiemelkedő. Ez utóbbit az indianapolisi Bowling Green jó zenei oktatásáról híres egyetemen is előadták (Saxazione 12 szaxofonra), és más amerikai szemináriumokon is ismertethette.

Jelen lehetett két gitárra írt művének bemutatóján Philadelphiában és Genfben is *Concerto grosso* című négy szaxofonra és zenekarra írt művét adták elő. Állandó jelenléte a svéd koncerteken közismert. Egyik gitárra írt szerzeményét Gulyás Miklós könyvtáros és író fia, a neves Georg Gulyás mutatta be nagy sikerrel.

„Több évtizedes zeneszerzői munkásságom alatt nagyjából már megteremtettem egy olyan világot, amelyben jól érzem magam”- vallotta az egyik interjúbán. Évtizedekig érlelnie kellett ezért zongoraszónátáját, amit Svéd Rádió rendelt Johan Ullén szólista számára. 1972-ben Maros-Ensemble néven húsz esztendeig működő kamaraegyüttest alapított, amelynek karmestere volt és több, mint száz, többnyire svéd darabot mutattak be. Magyarországon is jártak. Munkáinak száma kétszáz körüli, a világon mindenütt játsszák szerzeményeit. Néhányszor a Bukaresti Enescu fesztivál vendége, meghívott előadója volt. Budapesten zenei versenyeken zsűritag.

Munkásságát több díjjal tüntették ki. A Christ Johnson-díjat többek között „sokoldalúan sajátos és a svéd zenei életben kiemelkedő munkásságáért” kapta. *Kasztráltak* című három felvonásos operája emlékezetes siker. Szövegkönyvét Delblancs Sven elbeszélése alapján Zilliacus Lasse írta. Rendező: Pettersson Ann-Margret. Karmester: Unander Joakim. A neves előadóművészek sorában magyar operaénekes: Végh Zsuzsa is fellépett. „Igyekeztem olyan operát írni, ami nekünk szól, ha figyelünk, meglátjuk azt is, hogy tulajdonképpen rólunk szól, de a XVIII. században játszódik. Ez abban is megmutatkozik, hogy ugyanúgy, mint Mozart vagy Rossini operáiban, magam is áriákat, duetteket, együtteseket és recitativókat írtam. Persze mindet a magam zenei nyelvén.” A *Kasztráltak* bemutatójának érdekessége, hogy a világörökségnek nyilvánított Drottningholmi Barokkszínházba tervezték, amely 1766 óta eredeti állapotában működik. A korabeli XVIII. századi díszleteket használják. A darabban III. Gusztáv is szerepel, így azon a színpadon látható, ahol maga a király is fellépett annak idején. *Bunda* című kisoperáját kétrészes előadásban ismertette a Bartók Rádióban (<http://real1.radio.hu/bartok>) Számos művének bemutatásával a magyar rádióban ismertsége fokozatosan nőtt, ami nagyban hozzájárult a svéd és magyar zenei kapcsolatok elmélyüléséhez. Az Alfvén-Társaság tagjaként a neves uppsalai svéd zeneszerző születésének századik évfordulója alkalmából tartott emlékezetes előadást. A Christian Morgenstern verseire komponált *Három akasztófadat* című műve vagy a svéd népi hangszerek bemutatásáról tartott sorozata jó szolgálatát, hídszerépét bizonyítja.

A stockholmi Replica Színház Opera-stúdiójában 2007 decemberében bemutatott tizenhét perces *A bunda* című operája, Thomas Lander, Malin Lindström és Jon Nilsson előadásában aratott sikert. Műve teljes egészében elhangzott a lundi bevándorlók stúdiójában létesített Ághegy Rádióban is. Ez az azonos című magyar irodalmi és művészeti folyóirat hangos kiadásaként évekig a folyóirat vezetőjének szerkesztésében működő magyar nyelvű adás volt.

Maros Ilona

(1940-) Szülővárosában, Budapesten tanult a Bartók Béla Konzervatóriumban, majd 1968-ban, miután férjével, Maros Miklós zeneszerzővel együtt áttelepült Svédországba, a Stockholmi Zeneművészeti Főiskolán folytatta tanulmányait. Koncerténekesként kezdte pályáját. Egy esztendeig a Bécsi Kamaraopera (Wiener Kamaraopera) tagja. Sikeres kül- és belföldi szereplések után elnyerte a Stockholm Város és a Svéd Zeneszerzők Szövetsége előadói díját. Számos svéd zeneszerző, köztük férje is sikeres áriákat komponált számára. Többek között a neves Carin Malmlof-Forssling is (1916-2005): *Vollmond* című alkotását Maros Ilonának ajánlotta. Liszt- és Kodály-érmet, majd Artisjus díjat kapott. „*Nemcsak intonációjának tévedhetetlen biztonsága, nemcsak óriási hangterjedelme és ritmikai pontossága készlet csodálatra, hanem e hang szépsége is, ami ebben a műfajban éppenséggel nem mindennapos jelenség. Ezt a hangot kifejezetten jólesik hallgatni, és ez nagy hasznára válik a műveknek, amelyeket Maros Ilona megszólaltat*” – írta a Magyar Nemzet 1972-ben. Megalapította a Marosensemble, 1999-ben pedig a Novilla együttest. Az Új Zene Nemzetközi Társaságának tagja. Számos rádiófelvételt készített a svéd, a magyar, a litván és több német rádióadóban. Harmincnál több lemeze jelent meg.

Bordás Mária

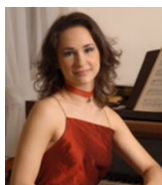

Master énekművész diplomáját a Királyi Dán Zeneakadémián Susanna Eken tanítványaként vette át 2013-ban. Bachelor tanulmányait a „Norvég tehetséggyárként” aposztrofált Barratt Due Zeneintézetben, Kjersti Ekeberg növendékeként végezte. Oslói stúdiuma során két alkalommal is szólistaválogatást nyert a Barratt Due Szimfonikus Zenekarhoz. Számos nemzetközileg elismert mestertől tanult: Patricia McCaffrey, Mark Schnaible, Marton Éva, Kurt Rydl, Carlo Vincenzo Allemano, Anna-Margarethe Dahl, Boris Anifantakis, John Lidal, Gait Sirgvey, Mikael Eliassen, Rudolf Jansen, Neville Dove, Hamari Júlia. Énekmestere: Prof. Dr. Temesi Mária. A Norvég Operaház számos koncertjének és turnéjának szólistájaként is közreműködött, valamint a LidalNorth Nemzetközi Operaworkshop produkcióinak rendszeres szereplője volt. Számos alkalommal koncertezett a híres norvég zeneszerzővel, zongoristával, Wolfgang Plagge-vel.

2020-ban különdíjat nyert a Bécsi Zenei Versenyen, ahol a nemzetközi zsűri hivatalos konszenzusa volt, hogy kiemelkedő tehetséggel, figyelemre méltó muzikalitással és nagyon csiszolt technikával énekel, előadasmódja egyedi és megindító.

2013-ban és 2016-ban a Simándy József Nemzetközi Énekversenyen a Magyar Állami Operaház és a Bartók Rádió különdíját nyerte el. 2004 és 2008 között a Magyar Televízió által is élőben közvetített Interoperett Újévi Gálakoncertek rendszeres fellépő művésze volt.

Polgár Éva

1983-ban született Budapesten. Zongoraművészi tanulmányait párhuzamosan végezte a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen, valamint Finnországban a helsinki Sibelius Akadémián. Professzorai: Rév Livia, Szabó Orsolya, Hamsa Al-Wadi Juris, Jandó Jenő, Vásáry Tamás, Noel Flores. Célul tűzte ki a magyar, valamint a finn zenei kultúra ápolását, előnyben részesítve ezáltal kortárs művek bemutatását: Olli Mustonen: *Jehkin Iivana* zongoraszonátájának magyarországi bemutatója 2007-ben, Vály Sándor: *Brueghel-variációinak* ősbemutatója 2008-ban Helsinkiben. Bartók-díjas, mesterkurzusokat végzett Ausztriában, Texasban.

Hegedűs Kálmán

(1947-) született Berettyóújfaluban. Szülei pedagógusok voltak. A pécsi székesegyházban orgonista. Tanára Halász Béla orgonaművész. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Pécsi tagozatán 1971-ben végzett a fagott főszakon. Dunántúli városokban és Budapesten dolgozott. Népművelői és ismeretterjesztői munkát és zenetörténeti kutatómunkát végezett. Felsőfokú finn nyelvvizsgát tett, tolmács-fordítóként is dolgozott. 1978-ban zenetanárnak hívták Finnországba. Két év után honvágya visszavitte Budapestre. 1983-ban ismét zenetanári munkát vállalt Finnországban. Egyetemi kutató volt és zenetörténeti tanulmányokat írt. Sok száz ismeretterjesztő előadáson osztotta meg tudását elsősorban a fiatal kutatókkal, tanárokkal.

2001-ben jelent meg Helsinkiben *Kansainvalinen Sibelius ja unkarilaiset (A nemzetközi Sibelius és a magyarok)* című tanulmánykötete. 2003-ban a Budapesti Zeneműkiadó jelentette meg *Jean Sibelius finn zeneköltő és a magyarok* című könyvét. Liszt, Bartók és Kodály művészetének finn-, svéd- és németországi hatását vizsgálta.

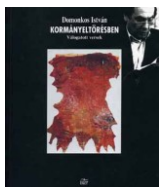
Juhász Gyula

1946-ban született Budapesten zenész családban. Ismert rock- és jazz együttesek tagjaként a Bartók Béla zene-középiskola végzettjeként került külföldre. 1972 óta él Norvégiában. Az Oslói Egyetem zenetudományi szakán diplomázott. 1981-2002 között a Musik-huset AS zenekiadójának munkatársa, a kottaosztály vezetője. Zenegimnáziumi tanár.

Domonkos István

Nevét idősebb korában Domonkos Domi Istvánra változtatta, Szabadkán tanítóképzőt végzett. Dzsessz-zenész, zeneszerző, költő, majd a Képes Ifjúság munkatársa, később munkatárs az Új Symposion szerkesztőségében. 1979 óta Svédországban él, teniszedző is volt, zenekarokban játszott, a világtól elzárkózottan él. Újabb művei. Domi-dalok. Verseskötet CD-melléklettel; VMMI, Zenta, 2012 (VersZene) + CD; Allegro bajbajó. Kötetek könyve; Forum, Újvidék, 2015. Közismertté a *Kormányeltörés* című verse tette, harminc esztendővel később ennek párját alkotta meg: a YU-HU-Rap.

Gaál Zoltán

Költő, zeneszerző, tanár, 1934-ben született Brassóban egy Budapestről Erdélybe sodródott magyar apa és egy székely anya gyermekeként. Családja 1940-ben elhagyta Romániát és Debrecenben telepedett le. 1949-től 1953-ig a budapesti Erkel Ferenc Zeneművészeti Szakiskola és Zenei Gimnázium növendéke volt. 1953-tól 1956-ig a Zeneművészeti Főiskola zeneszerzés tanszakát látogatta. Karvezetést, zeneszerzést tanult.

1956. december 12-én érkezett Svédországba. Zenetanári képesítést szerzett a stockholmi Zeneművészeti Főiskolán. Néhány évig Stockholmban tanárkodott, majd 1973-ban Göteborgban, a Svéd Országos Hangversenyrendező Iroda (Svenska Rikskonserter) nyugat-svédországi részlegén dolgozott. Műsortervezéssel, szerkesztéssel, zeneművek átdolgozásával, betanításával, vezénnyel, műsorvezetéssel stb. foglalkozott. Egy ideig vállalta az Ághegy-Liget Baráti Társaság elnöki megbízatását.

Tanító Béla

(Kolozsvár, 1942. VIII. 18. – Finnország, Tampere, 2008. I. 20.) Debrecenben végezte zenei tanulmányait, majd ugyanitt a Kossuth Lajos Tudományegyetemen neveléstudományt hallgatott. Hegedűtanárként és zenekari muzsikusként Tamperében (Finnország) dolgozott. Feleségével, **Hunyadi Viktória** zongoraművésznővel 1979 óta tanítottak együtt a Pirkanmaan musiikkikoulu-ban. Közel harminc éven keresztül egyengette szívvel-lélekkel a Finn Kodály Társaság munkáját. Rendkívül fontosnak tartotta, hogy a finn zeneoktatást Kodály szellemében támogassa. 1993-ban alapította meg a Finnországi Magyarok Egyesületét, illetve 1997-ben a Finnországi Magyarok Gyülekezetét. Az itt végzett tevékenységéért a Magyarok

Világszövetsége kétszer is kitüntette. Az újjászervezett Magyarok Világszövetsége munkájában részt vett, mint a Választmány tagja, majd a Szabályzat-felügyelő Bizottság elnöke.

Kádár György

A szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola magyar-ének szakán végzett és az ELTE BTK kiegészítő tagozatán magyar-finnugor szakon szerzett középiskolai tanári diplomát. Közben Zsilka János általános nyelvészeti előadásait és Lükő Gábor hungarológus magánóráit hallgatta éveken át. A Záborszky József vezette István Gimnázium Szimfonikus Zenekarának tagja volt. 1984-ben a finnországi Vaasa város iskolájának ének-tagozatos osztályának tanítására hívták. 1999-ben a Jyväskyläi Egyetemen zenetudományból doktorált *a Rinnasteinen ajattelutapa suomensukuisten kansojen musiikkiperinteessä* (A mellérendelő gondolkodás a finnugor népek zenei hagyományában) című dolgozatával. Több évtizedig tanított a finnországi Vaasa város iskolájában, a Kodály-szellemiségű énektagozaton. A Finn Tudósok Társasága, a Finn Szemiotika Társaság, a Finn Irodalmi Társaság és más testületek tagja. Lefordította finnre Kodolányi János könyvét, amely a Nap Kiadó gondozásában jelent meg. (Suomi, a csend országa; Suomi titka) Könyvei és írásai Finnországban, Oroszországban, Észtországban, Koreában és Magyarországon jelentek meg a pedagógia, az irodalmi és művészeti nevelés, a zene- és nyelvtudomány tárgyköréből.(22)

Mokos Imre

Zongorista, orgonista, svéd egyházi zenész, önképzőköri előadó, zenei vetélkedő-szervező és karnagy. Nagyváradon született magyar állampolgárként, hatvan esztendővel később sikerült újra visszahonosodnia, a Szent László Gimnáziumban érettségizett, a kolozsvári Zeneművészeti Főiskolán zongoraművész- és zongoratanári diplomát szerzett. Huszonkét évesen már dolgozott. Huszonöt évig tanított, koncertezett, közben elvégezte a karmesterit. Családjával együtt vándorolt ki Svédországba, feleségével felváltva vezeti a stockholmi Magyar Kamarakórust.

Mokos (Muzsáki) Magda

Csellós, kolozsvári művész családba született, a Zeneművészeti Főiskolán ismerkedett meg Mokos Imrével. Huszonegy évig a kolozsvári Zenelíceum tanára, több, nemzetközi fórumokon díjazott csellista nevelője. Emellett aktív hangszeres életet élt: kamaramuzsikált, fellépett szólistaként, tagja volt a zenelíceum tanári zenekarának. A kolozsvári „Musica Antiqua” régizene-együttes alapító tagja. Viola da gambán is játszik. 1987-ben menekült családjával együtt Svédországba. Csellózott az Operettegyüttesben. A katolikus iskolában zenét

tanított, három román kollegával vonósnégyest alapított Lyra kvartett néven, majd meghívták szólóvezető csellistának az uppsalai egyetem szimfonikus zenekarába. A Statens Musiksamlingar zenei könyvtárosa és csellótanár is volt nyugdíjazása előtt, a Lilla Akademien zenei szaklíceumban. Gyermekeink, Imola és Ádám, a kolozsvári zeneiskolában kezdték tanulmányaikat és elvégezték a stockholmi Södra Latin gimnázium zenei szakát. Jó muzsikuskok. **Imola** Morában él. Kulturális események, tárlatok, előadások szervezésével foglalkozik, de szívesen énekel népdalokat és csellózik. **Ádám** elvégezte a Főiskola zongora szakát. Nyolc évig orgonista-, zongorista- és karvezetőként dolgozott Stockholmban a Västerhaninge-i templomban, közben jogot hallgatott. A zene nem életcéljuk, de kitölti életüket. (Sántha Judith: Magyar zeneművész házaspár Stockholmban, Híradó 2009/1, Ághegy 26-27. szám 3495 oldal)

Szilvayak:

Szilvay Csaba

(1941-) csellista, tanár és karmester. Budapesten született. Testvérével, Szilvay Gézával 1972-ben megalapította a Helsinki Strings ifjúsági zenekart. 2010-es nyugdíjba vonulásukig vezényelték.

Szilvay Jenő Ellák Géza professzor (1943-), Szilvay Csaba testvére. Miután 1966-ban diplomázott hegedű szakon a budapesti Bartók Béla Konzervatóriumban, Szilvay politológiát és jogot is tanult, majd 1970-ben doktorált. Tanulmányai folytatására Angliába akart menni, de meghívást kapott Finnországba. Egy évig szándékozott Finnországban dolgozni, azt hitte, egy főiskolába hívták tanárnak. Fiatal házasként gyereket vártak, nagy várakozással vállalta és magas színvonalú oktatásra gondolt. De óvodás és alsó tagozatos gyerekek tanításával bízták meg. Kodály békéstartlósi példáját követve próbálta megújítani tanítási módszerét. A kodályi gondolatok alapján egy új módszert dolgozott ki, *Colourstrings* (*Színes húrok*) néven, amely ma már világszerte ismert. A Kelet-Helsinki Zeneintézet vezetőjeként folyamatosan fejlesztette rendszerét, az alapoktól egészen felsőfokig építette fel oktatási rendszerét, melyet eredményesen és sikeresen sokfelé alkalmazott. Nemzetközi hírű ifjúsági zenekart alapított, számos lemezfelvételt készített, tv-sorozatokot vezetett, előadásokat tartott világszerte. Kerekes László hívta fel a figyelmét a színek és a hangok kapcsolatának tudományosan bizonyítható voltára. Felfigyelt rá, hogy a Finnországban eluralkodó novemberi sötétség és hideg lassítja a tevékenységét. A zene fényt hoz a gyerekek életébe.

1978-tól a Sibelius Akadémián hegedűtanárként és az ifjúsági zenekar vezetőjeként és hegedűtanárként dolgozott. A Kelet-Helsinki Zenei Intézet rektora 1984-től. Az 1980-as években vált ismertté a nagyközönség számára a *Viuluviikarit musiikkimaailmassa* című televíziós sorozat révén, amelyben diákcsoportot tanított a Colourstrings módszer szerint, amelyet a Szilvay testvérek a magyar zenepedagógiai elvek szerint fejlesztettek ki. Bland és Pekka Kuusisto, Jan Söderblom és Linda Lampenius figyelemre méltó a résztvevő hallgatók körében. A Kelet-Helsinki Zenei Intézet alapja a *Helsinki Junior Strings* volt. Szilvay vezetésével egész Európában és Ázsiában koncerteztek és elismert lemezfelvételeket készítettek. Érdemeiért a finn *Fehér Rózsa lovagrend elsőfokú lovagkeresztjével* tüntették ki.

„A Szilvay testvérek áldozatos és kitartó munkájának köszönhetően megismerkedhetett az egész világ a fiatal gyerekkorban elkezdett, céltudatos zenei nevelés eredményeivel. Ez is a formatervezés egy része, a lélek formálása. Ez a nevelés – melynek alapja Kodály Zoltán „A zene mindenkié!” elve – nemcsak a klasszikus zene szeretetére és a kottaolvasásra tanított meg közel 400 finn fiataalt – akik közül több mint 200-an hivatásos zenészek lettek –, hanem generációkat készített fel az önfegyelemre, szorgalomra és a rendszeres munkára. Egyben fokozta és erősítette a közösséghez való tartozást, az „én” helyett a „mi” fogalmát, a „nekem” helyett a „nekünk” érzését” – írta találóan Judit Mäkinen (Dr. Molnár Judit) 2012-ben a Finnországi levél hazámból, Finnországból szülőhazámba, Magyarországra sorozatának 63. levelében.

(Érdekes, hogy a Szilvay családfő egyik névrokona, akit ugyancsak Gézának kereszteltek és a Csepel Autógyár kutatócsoport vezetőmérnöke, műegyetemi végzettsége mellett a Zeneakadémia gordonka tanszakán, diplomázott, gyermekeivel (Orsolya, Csaba, Géza és Zsolt) évekkal ezelőtt családi kvartettet alakított és ezzel ugyancsak híressé tette a Szilvay nevet.)

Szilvay Réka

(Helsinki, 1972) magyar származású finn hegedűművész. Apjától, Szilvay Gézától, majd a Sibelius Akadémián és Bécsben tanult. 2006-tól a Sibelius Akadémia hegedűzenei professzora. Az 1702-ben készült ír Stradivarius hegedűn játszik.

Rossa László

A Szilvay testvérekkel (középen)

1941-ben született Budapesten. A Zeneművészeti Főiskola tanárképzőjében diplomázott zeneelmélet szakon, majd a Zeneakadémián Farkas Ferenc növendékeként végezte el a zeneszerzés szakot. Zeneszerzőként, zenei feldolgozóként a néptáncmozgalomban jelentős alkotókkal működött együtt; tanított a miskolci Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskolában zeneszerzést és zeneelméletet. 1978-tól a Népszínház, majd 1989-től a Veszprémi Petőfi Színház zenei vezetője volt. 1982-ben a Honvéd Együttes zenei rendezője, a Honvéd Táncszínház házi szerzője, Novák Ferenc szinte valamennyi koreográfiájának komponistája. 1970-től folyamatosan dolgozik Finnországban: hajdani kamarazenei partnereivel egy átfogó vonós-zenepedagógiai rendszert hozott létre, mely az általa írt koncertdarabokkal, zenekari feldolgozásokkal, kompozíciókkal eljutott a világ minden tájára, Londontól Ausztráliáig, Japántól Amerikáig. Tizenöt kötetnyi zenei anyag gyűlt össze, mely a Warner Kiadó gondozásában jelent meg Helsinkiben. A *Táncművészetért-díj* kitüntetésétje. (2003) *Juniorjouset* Zenekar Rossa László zeneszerzőt dísztagjává választotta.

Bogányiak:

Bogányi Bernadett

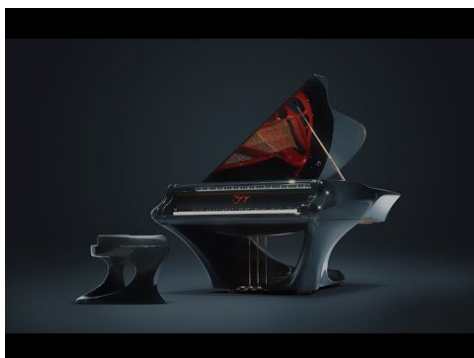

Fuvolatanulmányait nyolcéves korában kezdte a váci zeneiskolában, majd a Helsinki Sibelius Akadémián folytatta. Dolgozott vezető zenekarokkal, a Helsinki és a Tamperei Filharmonikusokkal. 2000 óta a Finn Nemzeti Operazenekar szólófuvolistája. 2004-ben három hónapig játszott Malajziai Filharmonikus Zenekar szólófuvolistájaként Kuala Lumpurban. Finnországban él.

Bogányi Gergely

Zongoraművész és nagyzongoratervező (1974-). Vácon született Finnországban tanult. 1987-ben Bogányi Gergely családja Magyarországról a finnországi Forssába költözött, ahol szülei zenetanárként dolgoztak. Zongorát tanult a budapesti Liszt Akadémián, a helsinki Sibelius Akadémián és az Egyesült Államokban az Indiana Egyetemen, Baranyay László, Sebők György és Matti Raekallio tanároknál. 1996-ban Bogányi nyerte a Liszt Ferenc versenyt, 2004-ben pedig Kossuth-díjat kapott. 1990-től kezdve sorra nyeri meg szerte Európában a különböző zongoraversenyeket. Huszonkét évesen avatták szülővárosa, Vác díszpolgárává. Gyakran játszik kamarazenét is. 1999 júliusában Kelemen Barnabás hegedűssel és Bogányi Tibor csellistával, megnyerte a kuhmoi (Finnország) nemzetközi hármas verseny első díját. 2000-ben Liszt-díjjal tüntették ki. 2002-ben a Finn Köztársaság elnöke a Fehér Rózsa Lovagrend érdemkeresztjével tüntette ki. A Helsinkiben, Budapesten és Párizsban élő művész a világ számos hangversenytermében fellépett már, a világ legjobb zenekarai hívják szólistának. Aki egyszer is gyönyörködhetett játékában, soha nem felejtí. Chopin és Liszt műveinek tolmácsolásában utolérhetetlen. A Budapest Music Center a közelmúltban jelentette meg Chopin-CD-jét, melyen három mazurkát, az F-moll fantáziát és B-moll szonátát játssza. Bogányi-CD-vel bizonyítja: az utóbbi években nemcsak a kortárs zeneszerzők műveinek megjelentetéséből, de a kimagasló tehetségű kortárs szólisták játékának megismertetéséből is oroszlánrészt vállal. Szász Csabával és Üveges Péterrel Bogányi névre keresztelt kompozit zongorát tervezett.

Magyarországon is létrehoztak egy zongoraépítő- és fejlesztő vállalatot. Testvérei szintén zenészek: Bogányi Bernadett fuvolaművész, Bogányi Tibor karmester-csellista, Bogányi Bence fagottművész.(21)

Bogányi Tibor

Vácon született (1975–) karmester, csellóművész. Családjával együtt az 1970-es években került Finnországba, ahol zenét tanult. Janos Fürst tanítványa a Párizsi Konzervatóriumban, majd Sir Colin Davisnél és Juri Simonovnál fejlesztette tovább tehetségét. 1999-ben második helyezést ért el Jorma Panula Nemzetközi Karvezetési Versenyén. Csellistaként 1996-ban megnyerte a Weiner Leó Versenyt, majd 1999-ben a Kuhmo Nemzetközi Trió Versenyt. Gordonkaművészi diplomáját megszerezve Jorma Panula és Lief Segerstam professzoroknál tanult tovább a híres Sibelius Akadémia karvezető osztályában. Karmesteri diplomaszereplése Aulis Sallinen Hobbit című operájának világpremierje volt a Finn Nemzeti Operában. A finn kultúra közvetítésére irányuló művészeti tevékenysége elismeréseként 2015 decemberében a finn állam a Finn Oroszlán Lovagrend I. osztályú érdemrendjével tüntette ki. 2017-ben a karmesteri és csellóművészi tevékenységének elismeréseként a Magyar Arany Érdemkeresztet vehette át. Rendkívül széles repertoárral rendelkezik a szimfonikus zenétől a kórusműveken át egészen az operáig és balettig. Nagy sikerrel dirigálta Stravinsky Le sacre du printemps-ját, Bizet Carmen-jét és Puccini Tosca-ját. 2006 őszén Mozart Così fan tutte-jét vezette a Finn Nemzeti Operában, 2009-ben Verdi La traviata-ját, 2010-ben pedig Mozart Don Giovanni-ját. 2005-ben egy olyan Bartók Béla sorozatot szervezett és vezényelt, mely Bartók összes művét felvonultatta, beleértve a Kékszakállú herceg várát, a Csodálatos mandarint vagy a Concerto-t.

Bogányi Bence

1976-ban született Vácon. Ötödikes korától Finnországban tanult, majd visszatért középiskolába a kecskeméti piaristákhoz. A Sibelius Akadémián Hara Lászlóval, a Malmői Zeneakadémián és a Berliini Akadémián tanult. 1997-ben elnyerte az International Award első díját Crusell verseny Finnországban, Helsinki Állami Operaház vezető fagottművésze, 2002-ben ugyanaz a Helsinki Filharmonikus Zenekarban, 2006-ban az első díj a Nemzetközi „Fernand Gillet – Hugo Fox” versenyen, 2006-ban Indianapolis (USA) következett a második díjjal együtt az ARD Nemzetközi Zenei Verseny közönségdíját kapta Münchenben. Szóló fagottos volt a Berliini Rádió zenekarában, a Müncheneri Filharmonikusoknál. 2009 és 2013 között a Nürnbergeri Zeneakadémia professzora. 2013-ban kinevezett fagottprofesszor a Hannoveri Akadémián.

Felesége **Clara-Dent Bogányi** osztrák származású oboaművész. A Bogányiak közös fellépéseinek részvevője. Két gyermekük van, **Trisztán** és **Glória**. A Bogányi családban különben nyolc zenésztehetség cseperedik.

Jánky-Práda Kinga

Fuvolaművész (fuvola és pikola), kamarazenész, tanár. Kolozsváron született 1970-ben. Édesanyja Jánky Ilona neves főiskolai zongoratanár a kolozsvári Zenekonzervatóriumban (Zene-művészeti Főiskola), és koncertzongorista. Édesapja pedagógus, majd nyugdíjaztatásáig vezetője volt a kolozsvári Zeneiskola hangstúdiójának. Zongorázni tanult, tíz éves korában váltotta hangszerét fuvolára. Főiskolai tanulmányait a kolozsvári Zenekonzervatóriumban kezdte. 1991-ben a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola ösztöndíjasa. 1995 svéd ösztöndíjat kapott, Göteborgba utazott, és Göran Marcusson irányítása alatt bővíthette tudását. Stellan Sagvik zeneszerzőt egyik kolozsvári látogatása alatt ismerte meg. Házasságuk gyümölcse fiúk Vigovajk, akinek a nevébe ötvözték az ősi magyar Vajk nevet. Kamaraegyüttest alakított, és férjével együtt 1998-ban indították a Lilla Akademin zeneiskolát Stockholmban. Tanárként hitvallása: „... a zene szabadság és kommunikáció, ezért arra akarom ösztönözni a fiatalokat, hogy tapasztalják meg a zene varázsát és erejét.”

Első lemeze Svédországban 1999-ben jelent meg, romantikus darabokkal. Több CD-lemeze van, egy tucat újonnan írt művet mutatott be svéd és magyar zeneszerzőktől. 1998 óta fuvola- és együttes tanárként dolgozik a stockholmi Lilla Akademien zeneiskolában. Számos kitűnő zenésszel, többek között Both Barnával a kolozsvári Zenekonzervatórium végzettjével játszott együtt, aki jelenleg az ösmli templom kántora, A „Kingám” nevű együttesben Marcus Leoson ütős és édesanyja Jánky Ilona zongoraművész volt a társa.

Práda Kinga bizonyítottan a svéd zenei élet kimagasló fuvolaművésze. Virtuóz játékával vezető egyénisége a svédországi magyarok zenei életének. Kivételes tehetségű szólista. Kapcsolata az itteni magyar zeneszerzőkkel szoros és gyümölcsöző. Deák Csaba, Maros Miklós, Ungvári Tamás, Gaál Zoltán írtak számára műveket. Deák Csaba a következőket mondotta Kingáról: „Rendkívül inspiráló művész, és ez az inspiráció kölcsönös. Amikor eljátszotta egyik fuvolaszóló darabomat, arra kért, írjak neki egy fuvolaversenyt. Felkérése nemcsak örömet okozott nekem, de ihletet adott a darab megírásához.” Férje a Nosag Record hang-lemezstúdió tulajdonosa (több mint 200 hanglemezt adott ki). Sikerei között említhetjük Stellan Sagvik *Naprendszer* című művének 25 perces fuvolaszóló bemutatóját.

Losoncz Ágnes

1980. március 23-án született Zentán. Jugoszláviai zenei tanulmányait háromévesen kezdi hegedűn, később harmonikázni és zongorázni tanul. A magyarkanizsai Zenebarátok harmonika-zenekar aktív tagjaként számos hazai és nemzetközi versenyen vesz részt 1987-1998

között. Középfokú zenei tanulmányait Szabadkán folytatja, majd Debrecenben szolfézs-zeneelmélettanár karvezetés szakon szerez diplomát 2005-ben. Ösztöndíjasként a finnországi Jyväskyläi Egyetem hallgatója 2003-2004-ben. 2005-től folytatja tanulmányait a Jyväskylä University of Applied Sciences karvezetés szakán, ahol magánéneket, valamint zeneszerzést tanul Erkki Raiskitől. A jyvaskyläi Egyetem posztgraduális hallgatója 2006-tól. Egy évvel később a stockholmi Királyi Zeneakadémia vendéghallgatója Anders Eby tanítványaként. Ezen kívül számos hazai és nemzetközi kórusverseny, valamint mesterkurzus résztvevője. Zeneszerzéssel a főiskolai évek alatt ismerkedik meg, főként harangzenére (handbell) komponál és ír átiratokat a városi harangzenekar felkérésére. Finnországban Jyväskylä-ben él családjával. Szakdolgozata témájául a Kodály-koncepció tanulmányozását választotta, pontosabban a koncepció külföldi (Finnország, USA) alkalmazását. *Harangjáték* című művével nyerte az *Ághegy* című skandináviai magyar irodalmi év művészeti folyóirat zenei pályázatát. A szerző egy finn evangélikus korál dallamára (Sen suven suloisuutta), kettős harangzenekarra írt művét (a tizenegy oldalas kotta első oldalát közöljük) a finnországi Országos templomi napok keretében mutatták be Jyväskyläben. Meghallgatható:

<http://www.youtube.com/watch?v=pHmja17IHhY>

Vásárhelyi-Molnár trió:

Molnár Tibor (1946-2017)

Budapesten született. Tehetségét édesanyjától örökölte, aki kórusokban énekelt. tanulmányait a Postás Zeneiskolában kezdte, tehetsége révén került a magyar Rádió Zeneiskolájába. A Budapesti Bartók Béla konzervatóriumban id. Kertész Ottó volt a tanára. Első díjas volt a konzervatóriumok országos versenyén. A Liszt Ferenc Akadémián Friss Antalnál képezte magát. 1969-ben hangversenyszerződéssel jutott Skandináviába. Szólistaként nagy sikert aratott Saint Saëns gordonkaversenyével. Egy ideig az Oslói Filharmonikusoknál majd az

Oslói Operaházban szerepelt, majd a Koppenhágai Szimfonikus Zenekarnál folytatta működését. Pályafutása során az opera- és balettirodalom valamennyi csellószólóját játszotta. Olyan kiváló énekesekkel dolgozhatott, mint Brigit Nilsson, Nicolai Gedda, Nina Maria Stemme, Ingvar Wixell, Peter Matei, Katerina Dalayman, Sixten Ehrling, Maxim Sosztakovics, Giancarlo Andretta, Okku Kamu, Kurt Wöss és Arvids Jansons. A Göteborgi Operaházzal vendégjátékokon többek között Stockholmban, Londonban, a Prágai Tavaszi Fesztiválon és a Drezdai Semper Operában is szerepelt. Kamarazenekart alapított. Nagy sikerrel szerepelt Skandináviában Svájcban, Ausztriában és Magyarországon. Vezényelte a Zalaegerszegi Szimfonikus zenekart, a Veszprémi Mendelssohn Kamarazenekart, együttműködött a Capella Savaria Zenei Társulattal, a Castellum Kamarazenekarral, a tapolcai kórusokkal.

Feleségével Vásárhelyi Melinda Luciával és fiával Dániellel éveken át a zeneirodalom legnagyobb remekműveit adták elő trióként. Számos lemezfelvétel készült játékukról. Molnár Tibor verseket is ír. A *Kvintkör keresztben* címűben a dúr skála hangjain szólnak bensőséges szöveges vallomásai. „Száműzöttként vándorolsz, zeneirodalom éjjelén, sötét vagy, nehezen találni rád alkotót, benned néha könnyű meglelni az altatót.” Molnár Tibor hamvait kívánsága szerint Paloznakon helyezték örök nyugalomba.

Vásárhelyi Melinda Lucia

Svédországban született 1947 november 20-án. Édesanyja norvég, egy kis divatáruházban reklámfelelős és szerző, édesapja Vásárhelyi Ödön, hegedűművész volt. Nagybátya Vásárhelyi Zoltán, karnagy, a Liszt Ferenc Zeneakadémia professzora volt. Gyermekei: Philippe, Dávid, Christián és Sabina. Bátyja, Vásárhelyi Ödön hegedűművész is Skandináviában telepedett le az 1920-as években.

Korán megmutatkozott a zenei tehetsége, apja örökébe lépett. Édesapja tanította és norvégiai tartózkodásuk során Ole Bull távoli rokona Margrete Bull, tanította kamarazenére és zongorára. Tizenöt évesen sikeresen felvételizett a Bartók Béla Konzervatóriumba, ahol ösztöndíjakkal támogatták, több házi versenyen második helyezést ért el és sikeresen diplomázott. Közben gyakran fellépett Robert Levin ismert kamarazene művésszel a norvég televízióban.

1970-ben a norvég Nye Talenter címmel rendezett koncerten Sibelius hegedűversenyét játszotta a Filharmonikus Társaság zenekarával. 1971-1972-ben állami ösztöndíjjal Moszkvában tanult Ziganov professzor osztályában. Az Oslói Filharmonikusok II. heg. alternáló szólamvezetője volt. Később koppenhágai szimfonikusok zenekarban I. hegedűs.

Férjével, Molnár Tibor gordonka művésszel 1972-ben letelepedtek Göteborgban, mindketten az Operaház zeneművészei voltak. Operaházi elfoglaltsága mellett tanított a helyi zeneiskolában és a kamarazenekarral rendszeresen turnézott férjével együtt Skandináviában, Ausztriában, Svájcban és Magyarországon.

Vásárhelyi Melinda Göteborgban él.

Molnár Dávid Ernő

Számos mesterkurzuson tanult, leginkább prof. Baranyay Lászlótól a Liszt Ferenc Zene-művészeti Egyetem zongora tanszakának oktatójától, aki évtizedeken keresztül tanított a budapesti Liszt Akadémián, de Sebestyén János, nemzetközileg elismert Liszt Ferenc és Erkel Ferenc-díjas orgona-és csembalóművész, érdemes művész hatott rá. Csembalójátékát minden szempontból magáénak vallja.

Neufeld Robert

A három nyelven, magyarul, svédül és angolul író közgazdász, író, költő 1956 óta él Svédországban. Több könyve jelent meg svéd nyelven, egy verseskötete magyarul is. A *Tiltott Éden* című regényt angol nyelven írta, és ő maga fordította magyarra is. Kitűnő tenor hangja és alapos operaismerete lehetővé tették számára, hogy a műkedvelőket meghaladó színvonalon népszerű ismertető előadásokon népszerűsítse a klasszikus operamuzsika kedvelt áriáit.

Szolnoki Zoltán

Született (1954) Budapesten. Balettiskolában végzett (1973) balett-táncos volt a Magyar Állami Balettnél, 1983-1995-ben a Norvég Balettnél dolgozott, ahol demikarakter-szólókat is előadott, több mint háromezer előadásban lépett fel különböző színpadokon: a Magyar Operában, a Norvég Operában, a milánói La Scalában, a szentpétervári Mariniskie színházban stb. Karrierje balett-pedagógusként 1990-ben kezdődött, öt évig oktatóként dolgozott az oslói Nasjonalballettenben, asszisztens balettmesterként. Nyugdíjazása után (1995) különböző balettiskolákban dolgozott. 2006-tól a klasszikus balett adjunktusa az Oslói Nemzeti Művészeti Akadémián.

Fodor Béla

Teljes nevén Adalbert B. Fodor Magyarandrásfalván született, etnomuzikológus, számos kulturális, művészeti együttest alapított és vezetett (Venyige, Napkorong) népzenei és néptáncegyüttest. A Táncház Mozgalom egyik alapítója Erdélyben és Svédországban. A lundi Forrás együttes megalapítója. A lundi bevándorlók egyesületének elnöke volt 2007-2011 között. Nemzetközi tánc ház oktatási táborok szervezője. Könyve: *Az egyetemes harmonizálódás és kiteljesedés tánc ház útja* kiadatlan. A csíkszeredai Harmónia kamarakórus szerepléseit Svédországban Szalay Zoltán népzenezakértőnek és a Fodor Béla évek óta ápoló jó kapcsolatának volt köszönhető. „Az újfajta kutatási módszerrel, mely nem csak a mit és hogyan?, hanem a miért, honnan, merre és hol? kérdésekre is megpróbálja megtalálni a választ, a szerző Bartók és Kodály, valamint Martin hagyományos folklórkutatási módszereire alapozva, azt beépítve könyvébe, kutatásaiba, tovább lép, és új helyzetbe helyezi az olvasót,

aki ezáltal aktív résztvevőjévé válik a kutatás tárgyát képező folyamatnak. Ezt nevezi a szerző (többek között) kvantkreatív módszernek. Egy teljesen egyéni, holisztikus megközelítésben a népzene és néptánc, a néphagyomány új értelmet kapnak: ezen értékekben ott vannak, ott lappanganak továbbra is rég elfelejtett kozmikus dimenzióink” – írta róla Szalay Zoltán népzene szakértő.

Könnyűzenészek:

Nagy Gábor (Bigus)

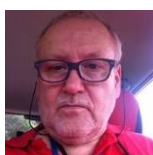
Az egykori erdélyi Metropol együttes basszusgitárosa Nagyváradon született (1952). 1982 óta Finnországban vállalkozó, saját cége van, 2002-től a Finnországi Magyar Gyülekezet országos felügyelője, a Magyar Egyesület szervezőtitkára, az irodalmi klub szervezője.

Gerendás Péter

(1956-) Liszt Ferenc-díjas zeneszerző, előadóművész, szövegíró. Zenéjét leginkább a latin, rock és lírai dallamok jellemzik, de közel áll hozzá a jazz is. 1984 és 1987 között Norvégiában zenélt az Oxygen nevű zenekarral. Buzinkay Katalinnak Oslóban adott interjújában (Gerendás Péter oslói koncertje, Ághegy, 14-15. szám 1906. oldal, 2006) így vall életének erről a szakaszáról: – *„Életem meghatározó éveit, a férfivá válás időszakát éltem meg Norvégiában. 27 éves voltam, mikor idejöttem és 31, mikor elmentem – nálam, azt hiszem, ez az életszakasz kicsit később érkezett el, mint általában szokott. Férfivá váltam abban az értelemben is, hogy megtapasztaltam a külföldön zenélés életformáját, az azzal járó kemény munkát. Belekóstoltam egy másfajta világba, a világnézetemet megváltoztatta az itt töltött idő, bizonyos összefüggésekre itt jöttem rá, és bizonyos dolgokat másképp csináltam attól kezdve, hogy innen hazamentem. Ajtók, amik zárva voltak, mert korábban magam zártam be őket, most kinyíltak előttem. Szakmailag nagyon sokat tanultam, hosszú órákat zenéltem, énekeltem végig, nagyon sokféle műfajt játszottam és attól kezdve már más volt színpadra lépni, megnőtt az állóképességem. Megismerkedtem egy másik kultúrával, hoztam egy kicsit a magyar kultúrából. Mindenféleképpen csodálatos időszak volt, boldog vagyok, hogy itt lehettem.”*

Bíró János

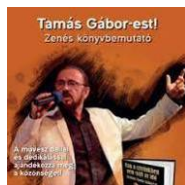

Gitáros, dalszerző a kolozsvári mozgásközpontú Zsebszínház tagja, több előadásának főszereplője, Dusa Ödön előadóművész társa. Sigmond Istvánnak a Kolozs megyei néptanács színházi felügyelőjének önös érdekből való árulása nyomán felmorzsoltságos országos hírnevű magyar játszóársaság lehetetlenné tétele után társaival együtt (Dohi Alexandru, Jánossy Tibor, Benyő Krisztina, Laczkó házaspár, Szakács Miklós, Tar Zsuzsa és mások) 1987-ben külföldre – az anyaországba és Svédországba – menekült. Stockholmban Dusa Ödönnel számos happening (rögtönzött rendhagyó látványosság nézők részvételével) szereplője volt. Dusa Ödön videokazettái őrzik ezeket a rendhagyó, többnyire Stockholm belvárosában játszódó jeleneteket. Feleségétől, Benyő Krisztinától elvált. Elmebeteg ápolójaként kereste kenyerét korán bekövetkezett haláláig. Mintegy ötven, svéd nyelven írt dalszövegére szerzett dalát lemezen, haláláig elektronikus tárolókon terjesztette.

Benyő (mostani nevén Fülöp) **Krisztina**, énekes, dalszerző háromszor nyert első díjat a legnagyobb romániai énekversenyen. Nevét 1979-ben megjelent lemezén kívül, amelyen saját megzenésített verseivel és dalaival jelentkezett, különösen azok a Matiné tettek közismertté, amelyeket az egyetlen romániai magyar ifjúsági lap rendezett országsszerte. A kolozsvári Dusa Ödön és Tar Károly által alapított, a hatalom által felmorzsoltságos Zsebszínház tagja, akkori férjével Bíró Jánossal együtt. A *Szeretni tehozzád szegődtem* című zenés, verses előadásuk után 1989-ben több társával együtt Svédországban kerestek menedéket.

A malmói **Hoffman Monika** a bostoni Berkles College of Music főiskolán tanult, zongorázik, hegedül, énekel és szaxofonon játszik. Sokoldalúságát családjától örökölte. Édesanyja is énekel, zongorázik, hegedül és zenepszichológiával foglalkozik. A húga is zeneművészeti gimnáziumba jár. Nagymamája templomi orgonaművész. Hoffman-trió néven dzsessz-zenekart alakított.

Tamás Gábor

Táncdalénekes kolozsvári indulása, majd a bukaresti magyar tévé adásainak idejében vált ismertté. A *Donát úton nyílnak már az orgonák* dal közismert volt Erdélyben. Svédországba érkezése után egy kiránduló hajó zenekarában kereste kenyerét. Időnkénti hazatéréseikre rendezett jótékonysági koncertjeivel vált újból ismertté, lemezeit kedvelték az idősebbek. A skandináviai Ághegy-Liget Baráti Társaság javaslatára avatták a Magyar Kultúra Lovagjává.

Tallózás

két évtized skandináviai magyar vonatkozású zenei eseményeinek hírtengerében:

— Több helyen is megfordult és sikeres fellépéseivel gazdagította a magyar előadóművészek svédországi jó szereplését a csíkszeredai Harmónia kamarakórus. Vezetője Gergely-Simon Ibolya elmondta, hogy ittletüket Szalay Zoltán népzenezakértővel és Fodor Béla lundi ITEK-elnökkel évek óta ápoló jó kapcsolatának köszönhetik.

— A Liszt-év jegyében a Nagykövetség rendezésében került sor az Oslo Konserthusben a nagy zeneszerző és virtuóz emléke előtt tisztelő hangversenyre. A koncerten Liszt Ferenc,

illetve az általa inspirált és pártfogolt – és fia házassága révén norvégiai kötődésű – Hubay Jenő szerzeményei csendültek fel két ifjú, húszas éveikben járó, de már számos nemzetközi sikert magukénak tudó magyar tehetség, Lajkó István (zongora) és Banda Ádám (hegedű) előadásában. A szünetben a norvég államigazgatás, a diplomáciai testület, a művészeti és társadalmi élet, valamint a helyi magyarság képviselőiből álló közönség megtekinthette a Liszt Ferenc életét és munkásságát bemutató roll-up kiállítást. A teltházas esemény nagy sikert aratott.

— Liszt kórusmű oslói ősbemutatója volt április 10-én a Fagerborg templomban. A *Via Crucis* dalművet az Ullern Kamarakórus adta elő Gjermund Brenne vezényletével. A nagy létszámú közönség a zene hallgatása közben Róth Miksa (1865-1944) oltár feletti színes üvegablakában is gyönyörködhetett. A Jézust ábrázoló műalkotás az 1900-as évek elején készült, s nem ez az egyetlen Róth alkotás Norvégiában.

— Bordás Mária operaénekes szólókoncertet adott a Barratt Due zeneintézetben. A műsoron Dvorák, Donizetti, Catalani, Csajkovszkij, Cilèa és Puccini romantikus operaáriái csendültek fel. Zongorán kísért Lina Braaten. Közreműködött Silje Vatne Heggem mezzoszoprán és Håkon Kornstad tenor.

— Egy Oslo közeli templomban norvég-magyar népdalkoncertet adott a Bærum Vokalensemble. A kórust Kruse Skatrud vezényelte. A műsoron Kodály, Bárdos, Bartók, Ragnar Rasmussen és Edvard Bræin művei szerepeltek.

— A húsz éve folyamatosan megrendezésre kerülő Fördei Népzenei Fesztiválon eddig 120 országból közel 5 ezer meghívott vett részt. Az idei műsorban 23 ország 300 művésze szerepelt.

— Háromnapos látogatásra érkezett Oslóba P. Tóth Zsolt Ipoly atya, a Budai Szent Imre Ciszterci Plébánia káplánja és a Mária Rádió igazgatója, hogy segítséget nyújtson a norvégiai magyar katolikus pasztorációjában. Így államalapító királyunkra, Szent Istvánra ismét lelki napokkal és magyar szentmisével, valamint az *István, a király* című rockopera részleteinek megtekintésével emlékezhettünk.

— Szentmisével egybekötött Rózsafüzér volt a nordstandi Árpádházi Szent Erzsébet nővéreinek kápolnájában, a St. Sunniva iskola aulájában.

— A norvégiai Magyarok Baráti Köre (MBK) augusztus 22-én rendezte meg Szent István napi ünnepségét. A műsoron a budapesti Táncművészeti Főiskola növendékei tartottak néptáncbemutatót, majd táncház keretében taníttatták a résztvevők egy részét. Az oslói Pevaj kórus magyar és Magyarországon élő népek dalaiból énekelt.

— A Norvég Királyi Nagykövetség és az Országos Idegen nyelvű Könyvtár 2009. szeptember 9-23-ika között mutatta be Knut Hamsun születésének 150. évfordulójára készített plakát- és könyvkiállítását az Országos Idegen nyelvű Könyvtár kiállítótermében. Köszöntőt Mender Tiborné, az OIK főigazgatója mondott. A kiállítást Öexc. Siri Ellen Sletner Norvégia budapesti nagykövete nyitotta meg.

— Az Edvard Munch festményeivel díszített, újonnan restaurált Aula 500 fős közönsége vastappsal jutalmazta Bartók zseniális alkotásait, és az előadók virtuóz játékát.

— Az Oslói Egyetem központi Aulájában. A Tine Thing Helseth trombitaművésszel kiegészült 20 tagú, oslói zeneművészetiéből verbuválódott Allegria vonószenekear Bartók c. estjén olyan művek szerepeltek, amiket népi dallamok és ritmusok inspiráltak. Felcsendült többek között Bartók legtöbbet játszott Divertimentója, és a Román Táncok.

— Az MBK (Magyarok Baráti Köre) rendezte koncert és táncház első részben az alábbi művek szerepeltek: Liszt Ferenc: Rigoletto parafrázisa (Utasi Noémi – zongora), Hubay Jenő: A cremonai hegedűs – hegedűszó (Julie Prestmo – hegedű, Utasi Noémi – zongora), Kodály Zoltán: Adagio (Utasi Noémi – zongora, Maria Alejandra Conde Campos – cselló), Kodály Zoltán: A csitári hegyek alatt (Bordás Mária – ének, Utasi Noémi – zongora), Bartók Béla: 15 magyar parasztdal (Utasi Noémi – zongora), Lehár Ferenc: Giuditta: Olyan forró ajkamról a csók, (Bordás Mária – ének, Utasi Noémi – zongora), Lehár Ferenc: Cigányszerelem – Ilona-csárdás, Messze a nagy erdő (Bordás Mária – ének, Julie Prestmo – hegedű, Utasi Noémi – zongora). A szünet után Czigány Gabriella és Czigány Péter mezőföldi ugróstáncot mutatott, majd tanított be a közönségnek.

— Utasi Noémi, az oslói Zeneművészet Főiskola mesterstúdiumának hallgatója zongorakoncertet adott az oslói Deichmanske Könyvtárban. Műsorán Bach, Beethoven és Schubert művek szerepeltek. Operaház emeleti előcsarnokában Johann Sebastian Bach: Fantasia and Fugue in A minor BWV 944, Ludwig van Beethoven: 15 variations with Fugue op. 35 „Eroica” és Franz Schubert: Wanderer Fantasy D.760 művekkel szerepelt.

— Az oslói Victoria Nemzeti Jazzközpontban lépett fel Farkas Zsolt zongorista triója (Szajkó Adrián nagybőgő, Nagy Róbert dob). A Snétberger Tehetség Központ hallgatói egy Európai Unió program keretében, a tanulás mellett, annak kiegészítéseként, tapasztalat- és ismeretszerzés céljából rendszeresen turnéznak határon belül és túl. A tehetség-felkaroló központ – Snétberger Ferenc roma származású, Liszt-díjas gitárművész szakmai irányításával – 2011-től évente 60 tehetséges, 12-20 éves roma fiatalnak nyújt lehetőséget zenei tehetségük kibontakoztatására. Az oktatók olyan elismert zenész-tanárok, mint László Attila, Lukács Miklós, Farkas Rózsa, Oláh Tzumó Árpád, és még sorolhatnánk tovább. Külföldi vendégelőadók is megfordulnak náluk, mint pl. Paolo Vinaccia, Tony Lakatos vagy Roby Lakatos. A korszerűen kialakított Központ a korábbi felsőörsi diáktábor területén áll. A beruházást a Norvég Finanszírozási Mechanizmus 2,7, a magyar állam 0,5 millió euróval támogatta. Az évi 12 hetes bentlakásos ellátás és oktatás teljesen ingyenes a fiatalok számára.

— Bordás Mária (szoprán) és Gál Emese Diána (hárfa) adott koncertet Oslóban. A programban többek között Bach-Gounod, Kodály, Schubert és Verdi művei szerepeltek.

— Adománygyűjtő koncert és azt követően fogadás volt az oslói magyar nagykövetségen. Közreműködtek: Bordás Mária – ének, Utasi Noémi – zongora, Gál Emese – hárfa, Ilmi-Åse Mathiesen Palm – zongora és Joseph Angyal – hegedű. A befolyt adományokból a Nagykövetség zongorát vásárolt. Köszönet illeti a térítés nélkül fellépő művészeket és a szervezőket.

— Hangvadászok – ezzel az elmés elnevezéssel – kreatív zeneóvodai foglalkozásokat indított Oslóban Gyárfás Levente (zenepedagógus, zongorista, karnagy) és Molnár Zsolt (dobos, perkuciós hangszereken és vibrafonon játszik). 3-8 éves gyerekeket vártak: „programunk magába foglal minden olyan társas vagy egyéni aktivitást, produkciót, amely kreativitásra, tanulásra ösztönzi a gyereket játékos zenén keresztül. Alapanyagát tekintve a magyar folklór kincsestárából merítünk éneket, mondókát, nem véletlenül verset, népmesét, mely tisztán tolmácsolja az ének-vers nemcsak dallamvonalát, versritmusát, hanem teljes képet nyújt annak hangulatáról is.”

— Bordás Mária (szoprán) és Utasi Noémi (zongora) koncertezett Oslóban. Programjuk így alakult: Bizet: Carmen – Habanera, Dvořák: Rusalka – Rusalkas sang til månen, Medtner: Skazki – Fairy tales Op.26. No. 1., Puccini: Tosca – Vissi d'arte, Medtner: Skazki – Fairy tales Op. 26. No.3., Mascagni: Cavalleria Rusticana – Voi lo sapete, Stolz: Der Favorit – Du sollst der Keiser meiner Seele sein, Liszt: Rigoletto – parafrase, Puccini: Gianni Schicchi – O

mio babbino caro, Lehár: Giuditta – Meine Lippen sie küssen so heiss, Gershwin: Porgy and Bess – Summertime, Lehár: Cigányszerelem – Ilona csárdása.

— Gáspár Tünde operaénekes a budapesti Liszt Ferenc Zeneakadémián diplomázott ének-művész szakon. Részt vett Montserrat Caballé, Janet Perry, Georgeta Stoleriu, Marton Éva és Walter Moore mesterkurzusain. Európa számos városában koncertezett férjével, Nagy Gábor zongoraművésszel. Jelenleg a malmői operaház tagja. Nagy Gábor zongoraművész a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen szerzett zongoraművész és tanár diplomát. Ezt követően egyetemi tanársegéd volt, majd a Budapesti Operettszínház vezető zenei munkatársa és zenei konzulense lett. Részt vett a Londoni Liszt Társaság koncertjein és a New York-i IKI Festival ösztöndíjasa. Jelenleg a Norvég Zeneakadémia hallgatója.

— A Kelemen Barnabás vezette Norvég Kamarazenekar Karácsonyi koncertet adott az oslói Frogner templomban. A műsorban Giuseppe Torelli, Jean-Marie Leclair, Veress Sándor, Georg Philipp Telemann, Astor Piazzolla és Antonio Vivaldi művei szerepeltek. Közreműködött Eredics Salamon, aki 2003 óta tagja a Sebastian Blockflöte Quartetnek és a Söndörgő népzenei formációnak. Kelemen Barnabás 35 éves kora ellenére már Kossuth-díjas, világszerte ismert hegedűművész, 2013-ban neki ítelték a komolyzene Oscar-díját, a Gramophone-díjat.

— A Norvég-Magyar Egyesület (NUFO) tradicionális újévi vacsoraestjén az ünnepi műsorban fellépett Bordás Mária énekesnő, zongorán kísérte Åse Mathiesen Palm. Részleteket láthattunk a NUFO 70. / Hubay 150. jubileumi estjén készült kisfilm zenés programjából: Annar Follesø hegedűművész, Wolfgang Plagge zongoraművész és zeneszerző Grieg és Hubay műveket játszott. Az est házigazdája, Dr. Mária Lucia Nagy, a NUFO elnök asszonya volt. Az est bevételét a dévai gyerekek megsegítésére bejegyzett alapítványnak ajánlották fel.

— Az elmúlt hetekben több alkalommal is hallhattuk Horváti Esztert az Oslo Chorale Selskap kórusban. a Szentháromság templomban, az Oslói Nemzetközi Egyházzenei Fesztivál műsorán többek között a kortárs Marius Skjølaas „Preces & Responses”, Magne H. Draagen: „Magnificat & Nunc dimittis” valamint Stanfords „O, for a closer walk with God” hangzott el. A Gamle Aker templomban hallhattuk a helyi kántor nyugdíjba vonulására szervezett esti énekes liturgián. Gratulálunk a kórusban végzett munkájához és jó egészséget kívánunk neki és a hamarosan megszületendő kislányának.

— Március 25.-én volt Bordás Mária dalestje az oslói Barrat Due Zeneintézet Kamara-termében. Liszt Ferenc, Hubay Jenő, Edvard Grieg, Kodály Zoltán, W. Amadeus Mozart, Gioacchino Rossini, Giuseppe Verdi, Lehár Ferenc, Huszka Jenő és Robert Stolz dalai csendültek fel. A tartalmas, információkban gazdag összekötő szöveget is Mária állította össze. Az est házigazdája Juhász Ida volt. Zongorán kísért Kalle Kuusava, hegedűn közreműködött Julie Prestmo.

— Krausz György oslói magyar nagykövet rezidenciáján az Irodalmi Teadélután keretében Bartók-Kodály emlékest volt, melyen a két világhírű zeneóriás népdalgyűjtéséről Juhász Gyula tartott előadást. Közreműködött Bordás Mária operaénekesnő. A beszélgetést Kovács Ferenc vezette. Az est háziasszonya Krausz Judit volt.

— Az oslói Koncertházban Érdi Tamás zongoraművész koncertjét hallhattuk. Közreműködött Bordás Mária operaénekes. A programban Liszt, Chopin, Bartók és Kodály művei szerepeltek

— Az oslói Magyarok Baráti Köre (MBK) a Szent István-napi ünnepségét, melyen a székesfehérvári Kákics népzenei együttes vendégszerepelt.

— A nyári Risør-i Kamarazenei Fesztivál Bartók Béla és Ligeti György munkásságának szentelte nyitóprogramját. Két Ligeti darab után (*Hat bagatell fúvósötösre* 1953, és *La Grand Macabre* 1974-77) a koncertet Bartók *Divertimentója* (1939) zárta. A fesztivál többi napján is felbukkantak Bartók és Ligeti szerzemények.

***

Miközben szorgalmasan gyűjtögetem a hídszerepünket mutató, az északi országunk zenei életben talált és jeles embereink alkotta „pallóinkat”, amelyeken eddig akadálytalanul közlekedhetett nemzeti önértékünket és a befogadó országunk értékeinek elismerését mutató történeteket, időnként váratlanul belém nyilallt fiatalkorom nyugati imádatának néhány éve egyre erősödő csömöre. A naponta tapasztalt önmagából kifordított liberalizmus szökőárja, amit nyomatékossában japánból eredő idegen szóval „cunaminak” nevezünk elképzelt jövőnket sanyarítja. Vajon képes ez az agyatlanok által erőltetett, a múltat eltörölni kész, szelleminek semmiképpen sem nevezhető irányzat, békésnek sohasem mondható, de szakrális alapokon emelt életünket rákos daganatként felfalni? Svédországi kisvárosom a bevezető útjainak szélén olvasható táblákon „kis-nagyvárosnak” hirdeti magát. Nagynak érzem, amikor szombat délelőttönként otthoni ősi templomainkkal egyidős és híres dómjában, százakkal együtt megnyugvást találok elbűvölő orgonakoncertjein. És amikor a lakásomhoz még közelebb pompázó, vörös téglából emelt Mindenszentek-templomában, minden szerda délből Bach és sok-sok más réges-régi zeneszerző csodálatraméltó orgonafutamai mellett az európai zenekultúra mai művelőinek alkotásaival ismerkedhetünk és egy-egy előadó érdekfeszítő improvizációit hallgathatjuk, nyugodtan világvárosiaknak érezhetjük magunkat. De nyugodtságunkat egyre megzavarják az európai kultúra ellenes tettek, az emberellenes akarnokságok. Presbiter ismerősöm felháborodva az egyházközössége női papjának egy másik papnővel kötött „házassága” miatt vallást váltott. A malmói Szent Pál templomban avatott homoszexuális témájú oltárkép és az, hogy svéd lutheránus egyház sorra föladja a keresztény elveket és erkölcsöket, amely nyilvánvalóan az önfelszámolásához vezet, nyugtalanító. Fájdalmasan érint minket az is, hogy valamely kisebbség jogai mellett egyre törpülnek a többség jogai. A normálisoknak szégyenkezniük kell? Az európaiakra, a fehérekre, a keresztényekre bűnhődés vár. A városi könyvtár mellett kis park közepén áll Linné szobra. Napokig állt rajta a libernyák diktatúra akarnokainak felirata: RASIST. A megbélyegzéshez ma már nem szükséges indoklás. a dolgozatomban előszámlált zeneművészek munkásságát előntheti a múltat végleg eltörölni akarók gátlástalan története? Félelmem nem panaszra buzdít, hanem ellenállásra. Ezért is fontosnak tartom zenei kultúránk magyar és magyar származású ápolóinak ilyen, inkább csak népszerűsítő ismertetését.

A magyar jelleget az idő és a hely szülte és alakítja ma is. Nem vagyunk jobbak vagy rosszabbak másoknál. Csak mások. Összeboronálásunk folyamatában egyre hasonlatosabbak más nemzetekhez. A lényeg az, hogy jó tulajdonságainkat megőrizzük. S mert a nemzeti jelleg alakítható, szegényedését vagy kiteljesülését vigyáznunk szükséges. Idegenek, idegen hatások, politikák rombolhatják. Hóman Bálint görög, szír, arab és nyugati források alapján a honfoglaló magyarokat így jellemzi: „szabadságot szerető, jogait ismerő, idegenekkel szemben óvatos, körültekintő, sőt körmönfont, de alapjában nyíltszívű és egyenes, de sokszor álhatatlan, az élet küzdelmeiben bátor, munkabíró, nélkülözést tűrő, de a jólétet, a pompát kedvelő, hallgatag és szófukar, de mulatozás közben kedélyes”. Embere válogatja. Hasonló erényekkel bármelyik európai nemzet büszkélkedhet. Nagyon mélyre kellene ásunk, hogy általánosan elismert sajátosságainkból újat előbányásszunk.

A skandináviai országokba befogadott magyarok jellegzetes tulajdonságai között elsőként szorgalmukat említhetjük. De ezt a tulajdonságukat, hasonulva az őslakossághoz néhány keményen ledolgozott esztendő után, leginkább új állampolgárságuk megszerzésével, rendre

feladják, gondolkodásmódjuk lassul, elkényelmeskednek, művelődési igényük sem gyarapszik, közösségi szellemük elsorvad. Változtatni ezen nem elégedhetünk meg az otthonról kapott ösztönzéssel.

A külföldi magyarság minden egyes tagja, az anyaország rendkívüli nagykövete. Mindezt hangsúlyozottan és ismételten kellene a közvélemény elé tárni, ahhoz, hogy ezen a téren is szemléletváltásra bírjuk a különféle rövidlátó hivatalokat.

Életben lehet és kell tartani azt a zenei kincset, amit az évszázadok megteremtettek. Kodály mondotta: „Szükség van magyar zenei nevelésre, magyar és nemzetközi szempontból egyaránt. Nemzetközi érdeklődésre annál inkább tarthatunk számot, mennél magyarabbak vagyunk. Magyar zenei műveltségre pedig csak ezen az úton jutunk el, e nélkül továbbra is csak idegen művészetnek szálláscsinálója minden zenetanításunk. Választanunk kell: gyarmat maradjunk-e továbbra is, vagy független ország legyünk, nemcsak politikában, hanem kultúrában, saját egyéniségünk érvényesítésében is.”

Tudatában vagyunk annak, hogy a magyarság nyelvi közösségre alapuló lelki és kulturális közösség. Függetlenül attól, hogy hol élnek azok, akik politikai, vallási és állampolgársági különbözőségük ellenére, a történelem során eltérő állami keretekbe kerülve, más nyelvi közösséget vállaltak, joguk és egyben önként vállalt kötelességük az, hogy magasabb szinten ápolhassák vagy tanulhassák a magyar nyelvet és zenét. Eljött az ideje annak, hogy az anyagi jobblétet élő nyugati magyarság átlagos nyugodtságával, európai ismerettségével, jobb tájékozottságával szolgálja az anyaországi változásokat. Amennyire az idegenbe szakadtaknak életbevágóan szükségük van a haza éltető figyelmére, éppen olyan mértékben a hazának egyre inkább szüksége lesz a nyugati magyarokra.

Holnap már nem a határain belül feltérképezhető területtel mérik egy-egy ország nagyságát, hanem a tudással és a jelenléttel a világ meghatározó dolgaiban. Ebben a jobbulásban, a nyugati szórványokban élő magyaroknak jutó kiemelkedő szerep, új távlatokat nyithat nemcsak a megmaradásukban, hanem sokoldalúságukra épített, okos fejlődésükben is. Jót cselekszik az, aki a világban szerteszét kalandozó magyarokat gondolatok köré csoportosítva összegyűjti, együttgondolkodásra készíti. A nyugatiak sikereinek előszámlálása mögött, ha a gyűjteményes ember nem is akarja, kivillan önmagukkal való küzdelmeiknek a színe, a szaga, és titkolva is kiderül, hogy a vándorbot és a hazát keresés a világban nem éppen sétalovaglás. És az önmagunkban járt utat nemcsak bölcsességgel mérik, hanem idegrángató fájdalomokkal, üres lélekbemarkolásokkal, lemondással és sírig tartó fészkelődésekkel, mint amikor valaki nem a neki való készruhát hordja, és sehogy sem érzi jól magát benne. A szóránymagyarságnak is van mit adnia az anyaországnak, ha az befogadja a világban szétszóródott, de magyarnak megmaradni kész polgárait, akik szívükre hallgatva kibírnak mindenféle „fagyot” ebben a jobbra érdemes évezredben is. Erről írtam, az ezredforduló előtti várakozásunkban, a következő talán még holnap is érvényes, most kissé parafrázált sorokat *Búcsú Európától* című versemben:

*határainknál hőköl hanyatt vágódik Európa
kifogytunk immár újra kedves édesanyánkból
basák janicsárok vadak ájtatos hidegképpel
pénzfüggőnyt emelnek s lakat a rongyolt
üres zsebűekre – két világ között határsáv –
Ungária: egykor dugványolt Európa
magántermő lélekvilág maradj már magadnak
ne higgyj a jövőt evő jómadaraknak!
ha e század nem szül több jót nekünk
s nem lesz több Mátyás és Bethlen*

*de mit elvettek a nagyok a kő kövön álló alapot
a következő évezredre valót őrizzük a világban
szerteszét szórva is miként a zsidó az eszét
s éltesse a népet, hogy visszajáró gondolatban
téglaként küldjük a reményt: talán az éhesen
ébredő magzat is kibírja sorsát a kemény fagyot
a végtelenülni óhajtó újabb ezer évet*

Irodalom

- 1) Kárpáti János: Muzsikáló zenetörténet, IV. kötet, Gondolat Kiadó, Budapest, 1973
- 2) Brockhaus Riemann: Zenei lexikon
- 3) Hegedűs Kálmán: Kis nép nagy fiai, Ághegy, 26-27. szám, 3499. oldal
- 4) Brockhaus Riemann: Zenei lexikon
- 5) Erik Furuholm: Jean Sibelius, WSOY Porvoo – Borgå
- 6) Hegedűs Kálmán: *Kansainvalinen Sibelius ja unkarilaiset (A nemzetközi Sibelius és a magyarok)*, Helsinki, 2001
- 7) Hegedűs Kálmán: *Jean Sibelius finn zeneköltő és a magyarok*, Budapesti Zeneműkiadó, 2003.
- 8) Hegedűs Kálmán: Kis nép nagy fiai, Ághegy, 26-27. szám, 3511 oldal.
- 9) Georg Klein: Üstökös – Esszé Bartók Béláról – Fordította Békássy Albert, Ághegy, 15. szám, 3279 oldal
- 10) Hegedűs Kálmán: Nemzetközi muzsikások és a zenei élet kezdete finn földön – Ághegy. 28-29. szám, 3775 oldal
- 11) Hegedűs Kálmán: Liszt Ferenc művészetének jelenléte a századforduló utáni időkig – Ághegy, 28-29. szám, 37-79 oldal
- 12) Hegedűs Kálmán: Kodály Zoltán Finnországban és Svédországban – Ághegy, 30. szám, 4041 oldal
- 13) Bartha István: Kurta találkozó – Ághegy, 4049 oldal
- 14) Maros Miklós: Rádíofónia Svédországból Előadás a Bartók Rádióban, 2007 októberében.
- 15) Vály Sándor: Bruegel variációk – Ághegy, 30. szám, 4051 oldal (14) 1956 és a zenei élet Előzmények, történetek, következmények – Szerkesztette Gyarmati György Péteri Lóránt. Kronosz Kiadó Budapest–Pécs 2019,
- 16) Juhász Gyula: Magyarok a Norvég Operában – Beszélgetés Berczelly Montág Máriával az oszlói opera szólóhárfasával. Osló, 2003. decemberében – Ághegy 6-7. szám, 806 oldal
- 17) Loch Gergely: Madarak és emberek – Rózman Ákos, Szőke Péter és Bengt Emil Johnson hármass portréja, 1956 és a zenei élet Előzmények, történetek, következmények – Szerkesztette Gyarmati György Péteri Lóránt. Kronosz Kiadó Budapest–Pécs 2019, 28. oldal
- 18) Rózman Ákost az Ághegy 11-13. számában az 1529-1532. oldalon mutattuk be olvasóinknak.
- 19) Judit Mäkinen (Dr. Molnár Judit) 63. Finnországi levél hazámból Finnországból szülőhazamba Magyarországra (2012)

20) Dr. Molnár Judit (Budapest, 1940. június 5.) 1965-től dr. Judit Mäkinen. 1964-ben Budapesti Orvostudományi Egyetem általános orvosi karán summa cum laude eredménnyel végzett, 1966-ban a Helsinki Egyetem orvosi karán ált. orvosi diploma 1970-ben az orvosi és sebészi tudományok doktora (PhD)

21) Márok Tamás: 30 éve Finnország a Bogányi család második hazája – páros beszélgetés Bogányi Gergellyel és Tiborral – Librarius kortárs kult. magazin, 2018-11-02, <https://librarius.hu/wp-content/uploads/2020/09/Librariuslogszveggel.png>

22) Dr. Pungur József, a Magyarok Világszövetsége Kárpát-medencén Kívüli Régiójának elnöke, Kádár György, Finnország emlékezése alapján.